

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Διεθνείς κι Ευρωπαϊκές Πολιτικές στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Έρευνα»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«Ατζέντα 2030» Στόχος 5 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Ισότητα των φύλων

Φύκα Αμαλία Μαρία (ΑΜ: ΜΠ20018)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ:

Πέτρος Λιάκουρας, Καθηγητής του Διεθνούς Δικαίου, Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς

ΜΕΛΗ:

Ανδρέας Λιαρόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικών Σπουδών, Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς

Ιωάννης Κωνσταντόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων – Οικονομικής Διπλωματίας, Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς

Πειραιάς, 2022

Αφιερώνεται στην οικογένειά μου

Το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

Πειραιάς, 2022

Ευχαριστίες

Στους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Πολιτικές στην Εκπαίδευση, Έρευνα και Κατάρτιση», που μου έδωσαν την αφορμή για νέες αναζητήσεις και μου διεύρυναν τους ορίζοντες της γνώσης προς νέα μονοπάτια, ανεξερεύνητα έως τότε για μένα.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους καθηγητές της τριμελούς επιτροπής και συγκεκριμένα τον κ. Ανδρέα Λιαρόπουλο, Επίκουρο Καθηγητή Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικών Σπουδών της Σχολής Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών του τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς, καθώς και τον κ. Ιωάννη Κωνσταντόπουλο, Επίκουρο Καθηγητή Διεθνών Σχέσεων – Οικονομικής Διπλωματίας της Σχολής Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών του τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς για την πολύτιμη βοήθειά τους κατά τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα επίσης να απευθύνω στον κ. Πέτρο Λιάκουρα, Καθηγητή του Διεθνούς Δικαίου της Σχολής Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών του τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Πανεπιστημίου Πειραιώς και επιβλέπων της διπλωματικής μου εργασίας, για την άψογη συνεργασία, για την εμπιστοσύνη, την ενθάρρυνση και την καθοδήγησή του, σε όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών και κυρίως κατά την συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Τέλος, στην οικογένειά μου, που ήταν πάντα αρωγός και που μου ενέπνευσε την αναζήτηση της γνώσης, ενώ παράλληλα στήριζε τις προσπάθειές μου.

*«Η επιστήμη είναι οργανωμένη γνώση. Η σοφία είναι οργανωμένη ζωή». – **Εμμάνουελ Καντ.***

*«Οι γνώσεις είναι για το πνεύμα ό,τι τα μάτια για το σώμα, δηλαδή, το φως της διάνοιας. Αντίθετα, η άγνοια και η αμάθεια είναι το σκοτάδι». – **Πλούταρχος***

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	1
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ABSTRACT.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο – Εισαγωγή	9
1.1 Η σπουδαιότητα του θέματος.....	9
1.2 Σκοπός της εργασίας	11
1.3 Μεθοδολογία.....	12
1.3.1 Ερευνητικά Ερωτήματα.....	13
1.3.2 Υποθέσεις Εργασίας.....	13
1.4 Δομή Εργασίας.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο – Θεωρητικό Πλαίσιο	15
2.1 Ορισμός της έννοιας του φύλου.....	15
2.2 Ο φεμινισμός, το φύλο και η παγκόσμια πολιτική.....	15
2.2.1 Τα διάφορα είδη του φεμινισμού.....	15
2.2.2 «Έμφυλες οπτικές» στην παγκόσμια πολιτική.....	19
2.2.3 Έμφυλα κράτη και έμφυλα έθνη	22
2.3 Έμφυλες σχέσεις – Προσεγγίσεις	25
2.3.1 Ρεαλιστική προσέγγιση.....	25
2.3.2 Φιλελεύθερη προσέγγιση.....	26
2.3.3 Κριτικές προσεγγίσεις	27
2.4 Η έμφυλη διάσταση στην ασφάλεια, τον πόλεμο και τις ένοπλες συγκρούσεις.....	28
2.5 Το φύλο, η παγκοσμιοποίηση και η ανάπτυξη.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο – Θεσμικό Πλαίσιο	40
3.1 Διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο	40
3.2 Εθνικό επίπεδο	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο – Οργανισμοί – Φορείς	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο – Εκπαιδευτικές Δράσεις για τον Στόχο 5 στην Ελλάδα.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο – Στόχος 5 και Υποστόχοι	57
6.1 Υποστόχος 5.1.....	57
6.2 Υποστόχος 5.2.....	59

6.3 Υποστόχος 5.3.....	62
6.4 Υποστόχος 5.4.....	64
6.5 Υποστόχος 5.5.....	66
6.6 Υποστόχος 5.6.....	69
6.6 Υποστόχος 5.α.....	72
6.7 Υποστόχος 5.β.....	75
6.8 Υποστόχος 5.γ.....	76
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	81
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	92

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ.:	Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής
Γ.Γ.Ο.:	Ακρωτηριασμός των Γυναικείων Γεννητικών Οργάνων
ΔΟΜ:	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ:	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΛ.ΑΣ.:	Ελληνική Αστυνομία
ΕΛΙΝΥΑΕ:	Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας Εργασίας
ΕΜΑ:	Εθνικός Μηχανισμός αναφοράς για την Προστασία Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων
επιμ.:	επιμέλεια
ΕΣΔΙΦ:	Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων
ΕΥΔΕ ΥΠΕΣ:	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης και Εφαρμογής του Υπουργείου Εσωτερικών
ΗΕ:	Ηνωμένα Έθνη
κ.ά.:	και άλλα
κ.ο.κ.:	και ούτω καθεξής
ΚΕΘΙ:	Κέντρο Μελετών για Θέματα Ισότητας
ΚΕΜΕΑ:	Κέντρο Μελετών Ασφαλείας
κλπ.:	και λοιπά
κτλ.:	και τα λοιπά
ΜΚΟ:	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΟΗΕ:	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΤΑ:	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων
ΠΟΥ:	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
Σ.Ε.Π.Ε.Α.:	Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ελληνικής Αστυνομίας
ΣΚ:	Συμβουλευτικό Κέντρο

ΑΓΓΛΙΚΑ

CAHVIO:	Ad Hoc Committee On Preventing And Combating Violence Against Women And Domestic Violence (Ad Hoc Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας)
CEDAW:	Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women
CoE:	Council of Europe
CSW:	Commission on the Status of Women
DESA:	Department of Economic and Social Affairs
DRC:	Danish Refugee Council
EIGE:	European Institute for Gender Equality
EuroLat:	Euro-Latin American Parliamentary Assembly
FAO:	Food and Agriculture Organization of the United Nations
GDI:	Gender-related Development Index
GEM:	Gender Empowerment Measure
GRB:	Gender-responsive budgeting
GREVIO:	Group on Action against Violence against Women and Domestic Violence
HIV:	Human immunodeficiency viruses
HLPF:	High-level Political Forum on Sustainable Development
HPV:	Human papillomavirus
ILGA:	International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association
IRC:	International Rescue Committee
ITU:	International Telecommunication Union
JHA:	Justice and Home Affairs Council configuration
OHCHR:	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
PAHO:	Pan American Health Organization
SDGs:	Sustainable Development Goals
SRHR:	Sexual and reproductive health and rights
UN:	United Nations

UNHCR:	The UN Refugee Agency
UNICEF:	United Nations International Children's Emergency Fund
UNmaps:	United Nations Maps
UNODC:	United Nations Office on Drugs and Crime
UNRIC:	United Nations Regional Information Centre
WAVE:	Women against violence Europe
WHO:	World Health Organization

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ ΠΙΝΑΚΩΝ

Διάγραμμα 1 Μέση βαθμολογία επίτευξης και χάσμα σε παγκόσμια κλίμακα και ανά περιοχή το έτος 2020	58
Διάγραμμα 2 Εκτιμήσεις σε παγκόσμια κλίμακα για σωματική ή/ και σεξουαλική βία από σύντροφο κατά των γυναικών ανά ηλικιακή ομάδα κατά τη διάρκεια της ζωής και τους τελευταίους 12 μήνες.....	60
Διάγραμμα 3 Ως αποτέλεσμα της πανδημίας, έως και 10 εκατομμύρια περισσότερα κορίτσια κινδυνεύουν να γίνουν –όντας παιδιά– νύφες μέχρι το 2030	63
Διάγραμμα 4 Μέσος αριθμός ωρών την ημέρα που δαπανώνται για απλήρωτες οικιακές δουλειές και εργασίες φροντίδας.....	65
Διάγραμμα 5 Αναλογία των εδρών που κατέχουν οι γυναίκες στα κοινοβούλια και τις τοπικές κυβερνήσεις	67
Διάγραμμα 6 Αναλογία γυναικών σε διευθυντικές θέσεις, 2000 και 2019	68
Διάγραμμα 7 Αναλογία γυναικών ηλικίας 15-49 ετών που λαμβάνουν τις δικές τους αποφάσεις σχετικά με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και δικαιώματα (συμπεριλαμβανομένης της απόφασης σχετικά με τη δική τους υγειονομική περίθαλψη, αποφασίζοντας για τη χρήση αντισύλληψης· και αν μπορούν να πουν όχι στο σεξ) πιο πρόσφατα δεδομένα 2007-2020	71
Διάγραμμα 8 Σε πόσες χώρες υπάρχουν νόμοι και κανονισμοί που εγγυώνται πλήρη και ίση πρόσβαση σε γυναίκες και άνδρες ηλικίας 15 ετών και άνω σε υπηρεσίες σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, πληροφορίες και εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων των τιμών του τμήματος (S1-S4) και του στοιχείου (C1-C13), 2019 (%)......	72
Διάγραμμα 9 Μερίδιο γυναικών και ανδρών στον ενήλικο γεωργικό πληθυσμό με ιδιοκτησία ή κατοχυρωμένα δικαιώματα επί της γεωργικής γης.....	73
Διάγραμμα 10 Μερίδιο γυναικών μεταξύ ιδιοκτητών ή δικαιούχων.....	73
Διάγραμμα 11 Βαθμολογία ισότητας φύλου με βάση την ιδιοκτησία κινητών τηλεφώνων, διαθέσιμο τα τελευταία έτη: 2017-2019.....	76
Διάγραμμα 12 Αναλογία χωρών που πληρούν κάθε απαίτηση του Δείκτη SDG 5.γ.1	78
Πίνακας 1 Ομάδες/ Επιτροπές/ Όργανα διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών	53

Πίνακας 2 Κατάρτιση εθνικών εκθέσεων στο πλαίσιο διεθνών συμβατικών υποχρεώσεων	54
--	----

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

«Ατζέντα 2030» Στόχος 5 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Ισότητα των φύλων

Η ισότητα των φύλων και η χειραφέτηση των κοριτσιών και των γυναικών αποτελεί ένα πάγιο και ζητούμενο αίτημα της κοινωνίας παγκοσμίως. Έχουν γίνει αρκετά βήματα προόδου ανά τα έτη, εντούτοις δεν έχει ακόμα επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα σε αρκετούς τομείς. Παράλληλα παρατηρούνται ανομοιομορφίες στο βαθμό επίτευξης της ισότητας μεταξύ των κρατών, με κάποια κράτη –κυρίως της Δύσης– να έχουν επιτύχει υψηλότερο βαθμό ισότητας σε αντιδιαστολή με άλλα κράτη όπως είναι κυρίως τα κράτη της Αφρικής. Ωστόσο πουθενά δεν υπάρχει πλήρη ισότητα και χειραφέτηση των γυναικών και των κοριτσιών.

Το θέμα αυτό της ισότητας, κρίνεται αναγκαίο για την ευημερία, την πρόοδο και την ανάπτυξη της κοινωνίας συλλήβδην και η μη επίλυσή του δημιουργεί αρκετά προβλήματα σε παγκόσμιο επίπεδο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο της αναγκαιότητας εξεύρεσης ουσιαστικής και οριστικής λύσης, ο ΟΗΕ με την Ατζέντα 2030 και τους 17 Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, θέτει ως ξεχωριστό στόχο την ισότητα. Πιο συγκεκριμένα, ο Στόχος που αναφέρεται στην ισότητα των φύλων είναι ο Στόχος 5. Συνεπώς, καταφαίνεται μέσα και από την ξεχωριστή θέση που έχει η ισότητα μεταξύ των 17 Στόχων, η σημασία και η αξία της για να επιτύχει η κοινωνία τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Μέσα από το Στόχο 5, ο ΟΗΕ θέτοντας και συγκεκριμένους Υποστόχους, καλύπτοντας όλο το φάσμα της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής ευελπιστεί πως θα καταφέρει μέχρι το 2030 να επιφέρει την ισότητα των φύλων σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης παρά τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους.

Κύριος στόχος της συγκεκριμένης εργασίας είναι να παρουσιάσει αναλυτικά τον Στόχο 5 της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, καταδεικνύοντας την σπουδαιότητά του και τον ρόλο που διαδραματίζει αναφορικά με την ισότητα των φύλων στο παγκόσμιο γίγνεσθαι, κάνοντας μια ιστορική αναδρομή στις θεωρίες και στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο πάνω στο οποίο βασίστηκε και ο Στόχος 5. Επίσης, θα γίνει ανασκόπηση των βημάτων προόδου που έχουν σημειωθεί μέχρι στιγμής προς βελτίωση της κατάστασης και εξάλειψης των κοινωνικών ανισοτήτων, στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Παράλληλα θα γίνει αναφορά σε οργανισμούς και φορείς σε

παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο που εργάζονται προς επίρρωση αυτού του στόχου και το αν και κατά πόσο μπορούν να συμβάλλουν η εκπαίδευση και εν γένει τα εκπαιδευτικά συστήματα αλλά κατά κύριο λόγο η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε τέτοια θέματα στην επίλυση του προβλήματος.

Λέξεις Κλειδιά: Ατζέντα 2030, Στόχος 5 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, ισότητα των φύλων, χειραφέτηση γυναικών και κοριτσιών

ABSTRACT

“Agenda 2030” Goal 5 for Sustainable Development: Gender Equality

Gender equality and the emancipation of girls and women is a constant demand of society worldwide. Several steps forward have been made over the years, however the desired result has not yet been achieved in several areas. At the same time, there are inequalities in the degree to which equality is achieved between states, with some states –mainly in the West– having achieved a higher degree of equality in contrast to other states, such as the African states. Yet, there is nowhere complete equality and emancipation of women and girls.

This issue of equality is considered necessary for the prosperity, progress and development of society as a whole and its non-solution creates several problems worldwide. In this context of the need to find a meaningful and definitive solution, the UN with the Agenda 2030 and the 17 Goals for Sustainable Development, sets equality as a separate goal. More specifically, the Goal that refers to gender equality is Goal 5. Therefore, it is evident through the special place that equality has among the 17 Goals, its importance and value for society to achieve Sustainable Development.

Through Goal 5, the UN, by setting specific Targets, covering the whole spectrum of public and private life, hopes that by 2030 it will be able to achieve gender equality in all lengths and breadths of the earth, despite the differences between them.

The main purpose of this thesis is to present in detail Goal 5 of the Agenda 2030 for Sustainable Development, demonstrating its importance and the role it plays in relation to gender equality around the world, making a historical review of theories and the current institutional framework on which Goal 5 was based, as well as a review of the progress made so far to improve the situation and eliminate social inequalities, stereotypes and prejudices. At the same time, reference will be made to organizations and entities at global, european and national level that work to support this goal and whether and to what extent education and education systems in general can contribute, but mainly the information and raising public awareness on such issues in problem solving.

Keywords: Agenda 2030, Goal 5 for Sustainable Development, gender equality, emancipation of women and girls

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – Εισαγωγή

1.1 Η σπουδαιότητα του θέματος

Η ίδρυση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) ανάγεται στο 1945. Ιδρύθηκε από 51 κράτη τα οποία δεσμεύτηκαν να διατηρήσουν την ειρήνη καθώς και να προωθήσουν τη διεθνή συνεργασία. Σήμερα ο Οργανισμός αριθμεί 193 κράτη μέλη, δηλαδή σχεδόν όλα τα διεθνώς αναγνωρισμένα ανεξάρτητα έθνη (United Nations).

Σύμφωνα με τον «Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών», ο ΟΗΕ έχει τέσσερις βασικούς στόχους βάσει των οποίων διαμορφώνει τα Προγράμματα, τις πολιτικές και τις δράσεις του: α. η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, β. η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των κρατών, γ. η προσαρμογή των δράσεων των κρατών μελών για την υλοποίηση κοινών στόχων και δ. η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών, καθώς και για την επίλυση «διεθνών προβλημάτων οικονομικής, πολιτικής, πολιτιστικής και ανθρωπιστικής φύσεως» (ΗΕ Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης).

Οι παραπάνω στόχοι των Ηνωμένων Εθνών συνοψίζονται, από το 2015, στους «17 Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη». Στο πλαίσιο της 70^{ης} Συνόδου της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στις 25 Σεπτεμβρίου 2015 που έλαβε χώρα στη Νέα Υόρκη, υιοθετήθηκε το Ψήφισμα των Ηνωμένων Εθνών που αναφέρεται στην Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (UN General Assembly Resolution, 2015). Οι εργασίες της Συνόδου πραγματοποιήθηκαν μέσα σε ένα κλίμα υψηλής αβεβαιότητας, δεδομένου ότι έχουν ανακύψει σημαντικά προβλήματα ανά την υφήλιο και απαιτούν αντιμετώπιση σε διεθνές επίπεδο. Η μεταναστευτική κρίση με την αλματώδη αύξησή της και οι βίαιες συγκρούσεις που ενέτειναν σε μεγάλο βαθμό τα μεταναστευτικά ρεύματα είναι προβλήματα με προεκτάσεις, που αγγίζουν όχι μόνο το εθνικό αλλά και το διεθνές επίπεδο στα πλαίσια της διασυνδεσιμότητας και της αλληλεξάρτησης των κρατών. Η ελπίδα ωστόσο, για ένα ευοίωνο μέλλον με γνώμονα τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, παραμένει άσβεστη και αποτελεί κινητήριο δύναμη, για να υπάρξει αποτελεσματική αντιμετώπιση (Νάσκου-Περράκη και συν., 2019).

Πρόκειται για μία ιστορική συμφωνία, καθώς θα επηρεάσει τη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων παγκοσμίως, εφόσον οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης εκφράζουν τις

σύγχρονες παγκόσμιες προκλήσεις. Γίνεται μια προσπάθεια μέσω αυτού του Ψηφίσματος όλες οι χώρες να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στα διεθνή προβλήματα. Οι ηγέτες του κόσμου και συγκεκριμένα 193 κράτη μέλη ενέκριναν ομόφωνα την Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, με τους 17 στόχους της και τους 169 υποστόχους ('Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development') (UN General Assembly Resolution, 2015). Οι στόχοι αποβλέπουν στην προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης σε τρία επίπεδα: κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό. Καλύπτουν κάθε πτυχή της ανθρώπινης ύπαρξης, όπως την καταπολέμηση της φτώχειας και της πείνας, την εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων, την ποιοτική εκπαίδευση, τη βιώσιμη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, την προστασία του περιβάλλοντος και του πλανήτη, την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία, την ανάπτυξη ισχυρών θεσμών και την προαγωγή της διεθνούς συνεργασίας, με χρονικό ορίζοντα υλοποίησης ως το 2030. Έχει ιδιαίτερη βαρύτητα το γεγονός ότι οι στόχοι αφορούν εξίσου τόσο τον ανεπτυγμένο όσο και τον αναπτυσσόμενο κόσμο (Νάσκου-Περράκη και συν., 2019).

Πρόκειται επί της ουσίας για μια έκκληση του ΟΗΕ για δράση για τις χώρες χαμηλού, μεσαίου και υψηλού εισοδήματος καθορίζοντας ένα σύνολο ολοκληρωμένων στόχων που εστιάζουν στους ανθρώπους, στον πλανήτη, στην ευημερία, στην ειρήνη στηριζόμενη στη συνεργασία και στη συνέργειες μεταξύ των κρατών –και όχι μόνο– για τα επόμενα 15 χρόνια. Αυτοί οι “17 Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη” (Sustainable Development Goals-SDGs), θέτουν σε διεθνές επίπεδο την έννοια της «συλλογικής ευθύνης», της «ατομικής ευθύνης» και της επιρροής στο κοινό μας μέλλον. Στο επίκεντρο τίθεται και το δικαίωμα όλων των ανθρώπων να ζήσουν με τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες όπως έζησαν και οι προηγούμενες γενιές, χωρίς να επιβαρύνονται ή να «αδικούνται» από τη ρύπανση, την έλλειψη νερού, την πείνα, τη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό, τον αναλφαβητισμό, την κλιματική κρίση. Συνεπώς, στόχος της Ατζέντας 2030 είναι η δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου, ενός κόσμου με αξιοπρεπή εργασία και ποιοτική εκπαίδευση, ειρηνικό χωρίς την απειλή της κλιματικής αλλαγής, έναν κόσμο που μέσα από τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, θα μεριμνά για τις ανάγκες όχι μόνο της σημερινής γενιάς αλλά και των μελλοντικών γενεών, των σημερινών παιδιών και νέων (το ίδιο).

Η Ατζέντα 2030 θεωρείται ως συνέχεια της Διακήρυξης της Χιλιετίας, η οποία υιοθετήθηκε το 2000 και προήγαγε ένα όραμα για την ανάπτυξη, τους λεγόμενους

Αναπτυξιακούς στόχους που κάλυπταν ένα ευρύ πεδίο δράσεων και είχαν ως χρονικό ορίζοντα το 2015. Η επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Διακήρυξης της Χιλιετίας δεν πραγματοποιήθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό, σε αρκετές περιπτώσεις μάλιστα σημειώθηκε ελάχιστη πρόοδος. Εντούτοις, έχουν ιδιαίτερη σημασία καθώς αποτελούν προπομπό, τα θεμέλια των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Επιπλέον, για πρώτη φορά στα χρονικά η πλειοψηφία των ηγετών των κρατών μελών του ΟΗΕ συνειδητοποίησαν την αναγκαιότητα ανάληψης δράσης στο πλαίσιο ενός συντονισμένου πλαισίου για το μέλλον της ανθρωπότητας (το ίδιο).

Επίσης, για να επιτευχθούν οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, τα ΗΕ δημιούργησαν και Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου, το οποίο είναι υπεύθυνο για την παρακολούθηση της πορείας των Στόχων και για την αξιολόγηση σε ετήσια βάση, κάτι το οποίο προβλεπόταν και μέσα από τα συμπεράσματα της Διάσκεψης των ΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Rio +20). Οι συνεδριάσεις του Φόρουμ πραγματοποιούνται υπό την Αιγίδα του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου, σε υπουργικό επίπεδο κάθε Ιούλιο για οκτώ μέρες και υπό την αιγίδα της Γενικής Συνέλευσης σε επίπεδο αρχηγών κρατών, κάθε τέσσερα χρόνια, τον Σεπτέμβριο για δύο ημέρες (UN High-level Political Forum on Sustainable Development).

Το κρίσιμο ερώτημα ωστόσο που τίθεται είναι αν και κατά πόσο υπάρχει σήμερα πρόσφορο έδαφος σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό και διεθνές επίπεδο για την ευόδωση των στόχων αυτών. Σε αυτό το πλαίσιο, εξετάζεται επομένως ο ρόλος των «παικτών/ δρώντων», των πολιτών, των κομμάτων, των συνδικάτων και των κοινωνικών εταίρων, ιδιωτών, επιχειρήσεων ώστε να διασφαλιστεί η επιτυχής εφαρμογή τους.

1.2 Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη και κατανόηση των διεθνών πολιτικών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη με επίκεντρο τους 17 στόχους του ΟΗΕ – την Agenda 2030, με κέντρο βάρους το Στόχο 5 που αφορά την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση όλων των γυναικών και κοριτσιών.

Πιο συγκεκριμένα, η παρούσα εργασία στοχεύει στο να καταδείξει τον ρόλο που διαδραματίζει η Ατζέντα 2030 και συγκεκριμένα ο Στόχος 5 που αφορά την ισότητα των φύλων στο παγκόσμιο γίγνεσθαι. Πως φτάσαμε στον Στόχο 5 της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη; Πάνω σε ποιο θεωρητικό, θεσμικό και νομικό πλαίσιο

βασίστηκε; Ποια βήματα έχουν γίνει μέχρι στιγμής προς βελτίωση της κατάστασης και εξάλειψης των κοινωνικών ανισοτήτων, στερεοτύπων και προκαταλήψεων; Πόσο μπορούν να συμβάλλουν η εκπαίδευση και εν γένει τα εκπαιδευτικά συστήματα αλλά κατά κύριο λόγο η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε τέτοια θέματα στην επίλυση του προβλήματος; Που εντοπίζονται τα κυριότερα προβλήματα; Υπάρχουν οργανισμοί, φορείς σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο που να διοργανώνουν δράσεις για τέτοια ζητήματα; Συνεπώς, θα γίνει μια προσπάθεια να απαντηθούν όλα αυτά τα ανωτέρω ερωτήματα.

1.3 Μεθοδολογία

Βάση της επιστημονικής διερεύνησης του θέματος αποτελεί η δευτερογενής έρευνα μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση και την πραγματολογική ανάλυση ποσοτικών δεδομένων, που προκύπτουν από επίσημα στατιστικά στοιχεία και εκθέσεις παρακολούθησης από επίσημους διεθνείς, ευρωπαϊκούς αλλά και εθνικούς οργανισμούς και φορείς.

Κύρια πηγή άντλησης των ποσοτικών δεδομένων αποτελεί ο ΟΗΕ και ιδιαίτερα το Τμήμα Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων (DESA) με την ενασχόλησή του με τους 17 Στόχους της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη με ξεχωριστή μνεία και ενδελεχή ανάλυση στον Στόχο 5 για την ισότητα των φύλων. Εντούτοις, πηγές άντλησης δεδομένων αποτελούν και άλλα τμήματα του ΟΗΕ όπως είναι παραδείγματος χάρι το Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης ΟΗΕ, το UN Economic and Social Council, το UN High-level Political Forum on Sustainable Development, το UN Human Rights office of the High Commissioner, το UN Women, το UNHCR, το UNODC, ο FAO κ.ά..

Εκτός από τον ΟΗΕ και τα διάφορα τμήματά του, άλλες πηγές άντλησης στοιχείων αποτέλεσαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο η ΕΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το EIGE, η Eurostat, το EuroLat κ.ά.

Σε εθνικό επίπεδο, η άντληση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε κατά κύριο λόγο μέσα από την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, την Ελληνική Δημοκρατία και το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, την Ελληνική Δημοκρατία και την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης και Εφαρμογής του Υπουργείου Εσωτερικών (ΕΥΔΕ ΥΠΕΣ), την Ελληνική Δημοκρατία και την

Κυβέρνηση, τη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (Γ.Γ.Ο.Π.Ι.Φ.), το Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας με τις Υπηρεσίες Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας κ.ά..

Όσον αφορά το θεωρητικό πλαίσιο, στη βιβλιογραφική επισκόπηση βοήθησαν κατά κύριο λόγο τα βιβλία του Heywood (2013) και Νάσκου-Περράκη και συν. (2019), αλλά και αρκετά βιβλία και άρθρα για το φύλο στις διεθνείς σχέσεις με χαρακτηριστικό σημείο αναφοράς την Tickner, όπως επίσης και άλλα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα (Liacouras).

Για το θεσμικό πλαίσιο, η άντληση των πληροφοριών έγινε μέσα από τη νομολογία τόσο σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξε περιορισμός στην έρευνα. Δεν υπάρχουν ακόμα επαρκή στοιχεία για την επίπτωση της πανδημίας αναφορικά με ισότητα των φύλων. Υπάρχουν αρκετά δεδομένα από τους οργανισμούς και τους φορείς, από τους οποίους άντλησε και η παρούσα εργασία τα στατιστικά δεδομένα, αλλά και οι ίδιοι οργανισμοί και φορείς επισημαίνουν στις εκθέσεις τους ότι ακόμα δεν είναι σε θέση να έχουν την πλήρη εικόνα της επίδρασης.

1.3.1 Ερευνητικά Ερωτήματα

Μέσα από την ενδεδειγμένη επισκόπηση του θέματος προκύπτουν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα, στα οποία προσπαθεί και να απαντήσει η παρούσα εργασία:

1. Μπορεί να επιτευχθεί η ισότητα σε διεθνές επίπεδο;
2. Πόσο μπορεί να συμβάλει η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και ο ξεχωριστός Στόχος 5 με τους Υποστόχους του;

1.3.2 Υποθέσεις Εργασίας

Υ1: Η ισότητα μπορεί να επιτευχθεί σε διεθνές επίπεδο παρά τις ανομοιομορφίες που υπάρχουν σε παγκόσμια κλίμακα μεταξύ των κρατών, εξαιτίας των διαφορετικών θρησκειών, ηθών και εθίμων, ρυθμών ανάπτυξης κ.ά..

Υ2: Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και ο ξεχωριστός Στόχος 5 με τους Υποστόχους του μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην επίτευξη της ισότητας μέσα από συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές.

1.4 Δομή Εργασίας

Η εργασία αναπτύσσεται σε έξι κεφάλαια: εισαγωγή, θεωρητικό πλαίσιο, θεσμικό πλαίσιο, οργανισμοί – φορείς, εκπαιδευτικές δράσεις για τον Στόχο 5 στην Ελλάδα, Στόχος 5 και Υποστόχοι.

Στο 1^ο κεφάλαιο, που αποτελεί την εισαγωγή, επισημαίνεται η σπουδαιότητα του θέματος και ποιος είναι ο σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας, ενώ παράλληλα προβάλλεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη συλλογή, την επεξεργασία και την ανάλυση των δεδομένων.

Το 2^ο κεφάλαιο συνιστά το θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο εστιάζει στην έννοια του φύλου εν γένει στις διεθνείς σχέσεις, στην παγκόσμια πολιτική. Στη συνέχεια γίνεται μια ανασκόπηση στον φεμινισμό και στα διαφορετικά είδη και πως «βλέπουν» οι διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις (ρεαλιστικές, φιλελεύθερες, κριτικές) το ζήτημα του φύλου. Επιπλέον, παρουσιάζεται η επιρροή που ασκεί το φύλο στα πεδία της ασφάλειας, του πόλεμου, των ένοπλων συγκρούσεων, της παγκοσμιοποίησης καθώς και της ανάπτυξης.

Στο 3^ο κεφάλαιο διαφαίνονται οι ενέργειες που έχουν τελεστεί τα τελευταία χρόνια σε θεσμικό πλαίσιο, τόσο σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και σε εθνικό επίπεδο για την επίτευξη της ισότητας, μέχρι να φτάσουμε στην «Ατζέντα 2030» και στον Στόχο 5 που αφορά στην ισότητα των φύλων.

Στο 4^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι οργανισμοί και οι φορείς σε παγκόσμια κλίμακα που ασχολούνται με το θέμα της ισότητας και δραστηριοποιούνται προς την κατεύθυνση της εξάλειψης των ανισοτήτων, ενώ ταυτόχρονα είναι και αρωγοί στα άτομα που έχουν ανάγκη (π.χ. θύματα βίας, σεξουαλικής κακοποίησης κ.ά.).

Στο 5^ο κεφάλαιο αναλύονται οι εκπαιδευτικές δράσεις που γίνονται για τον Στόχο 5 στην Ελλάδα και σκοπό έχουν πρωτίστως την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για θέματα ισότητας, όπως επίσης και την άμβλυση στερεοτύπων και προκαταλήψεων στην κοινωνία μέσα από την εκπαίδευση.

Στο 6^ο κεφάλαιο προβάλλεται και αναλύεται διεξοδικά ο Στόχος 5 της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη με τους Υποστόχους του.

Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα, οι βιβλιογραφικές αναφορές που οδήγησαν στην περάτωση της παρούσης εργασίας καθώς και τα παραρτήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1 Ορισμός της έννοιας του φύλου

Γίνεται αναφορά στις διαφορές των δύο φύλων ως κοινωνική κατασκευή. Υπό την έννοια αυτή, διαφέρει από τη βιολογική έννοια του όρου. Για τους περισσότερους φεμινιστές, η βιολογική έννοια του φύλου υπογραμμίζει τις γενετικές, και ως εκ τούτου, μη εξαλείψιμες διαφορές ανάμεσα στις γυναίκες και στους άνδρες, ενώ η πολιτική του έννοια ενσωματώνει σειρά από πολιτισμικά προσδιορισμένες διαφορές ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες. Το φύλο λειτουργεί μέσα από στερεότυπα (που συνήθως έχουν τις βάσεις τους στα αντίπαλα πρότυπα της θηλυκότητας και της αρρενωπότητας) ή εκφράζει τις σχέσεις δομικής ισχύος. Ωστόσο, αυτή η κονστрукτιβιστική ανάλυση αμφισβητείται από τους αναγωγιστές φεμινιστές, οι οποίοι απορρίπτουν συλλήβδην τη διαίρεση ανάμεσα στη βιολογική και πολιτική έννοια του όρου «φύλο», από τους μεταδομιστές φεμινιστές, που υπογραμμίζουν την αμφισημία του όρου, και από τους μετααποικιακούς φεμινιστές, οι οποίοι επιμένουν ότι οι ταυτότητες των φύλων είναι πολλαπλές (Heywood, 2013).

Η ενσωμάτωση του φύλου σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων πρέπει να γίνεται όταν λαμβάνονται οι αποφάσεις, κατά τη διάρκεια των οποίων θα αναλύονται οι πιθανές συνέπειες που θα έχει η εφαρμογή μιας πολιτικής τόσο στις γυναίκες όσο και στους άνδρες (το ίδιο).

2.2 Ο φεμινισμός, το φύλο και η παγκόσμια πολιτική

2.2.1 Τα διάφορα είδη του φεμινισμού

Υπό τον όρο «φεμινισμό» νοείται ένα κίνημα που στοχεύει στην κοινωνική ανάπτυξη των γυναικών. Στη βάση της φεμινιστικής θεωρίας βρίσκονται δύο κεντρικές πεποιθήσεις: α) οι γυναίκες μειονεκτούν εξαιτίας του φύλου τους, και β) αυτό το γεγονός πρέπει και μπορεί να ανατραπεί. Πάνω σε αυτή τη θεωρία, οι φεμινιστές επισημαίνουν την *πολιτική σχέση* που υπάρχει ανάμεσα στα δύο φύλα, την ανωτερότητα των ανδρών και την υποταγή των γυναικών, αν όχι σε όλες, στις περισσότερες τις κοινωνίες. Παρόλο που ο όρος «φεμινισμός» είναι δημιούργημα του 20ού αιώνα, τέτοιες απόψεις είχαν εκφραστεί σε πολλούς πολιτισμούς και χρονολογούνται από την εποχή των αρχαίων πολιτισμών της Ελλάδας και της Κίνας. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το βιβλίο *Book of the City of Ladies* της ποιήτριας Christine de Pisan (1365-1434) που είχε γεννηθεί στη Βενετία. Μέσα σε

αυτό το βιβλίο περιέχονται πολλές από τις ιδέες του σύγχρονου φεμινισμού, αποτυπωμένες μέσα από την εξιστόρηση της ζωής διάσημων γυναικών του παρελθόντος, ενώ παράλληλα φαίνεται και η υποστήριξη των δικαιωμάτων των γυναικών στην εκπαίδευση και την πολιτική συμμετοχή. Ωστόσο, ο φεμινισμός είναι μια πολιτική παράδοση που χαρακτηρίζεται από εύρος και ετερογένεια και περιλαμβάνει σειρά από υποπαραδόσεις, όπως ο «φιλελεύθερος» φεμινισμός, ο «σοσιαλιστικός» ή «μαρξιστικός» φεμινισμός, ο «ριζοσπαστικός» φεμινισμός, ο «μεταμοντέρνος» φεμινισμός, ο «ψυχαναλυτικός» φεμινισμός, ο «μετααποικιοκρατικός» φεμινισμός, ο «λεσβιακός» φεμινισμός κ.ο.κ. Εντούτοις, οι βασικές, κεντρικές κατηγοριοποιήσεις είναι δύο. Η πρώτη συνίσταται στο πρώτο και στο δεύτερο κύμα φεμινισμού (το ίδιο).

Τον 19^ο αιώνα αναδύθηκε το αποκαλούμενο **πρώτο κύμα φεμινισμού** (first-wave feminism) με επίκεντρο την αναγνώριση του δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες. Βασικός πυλώνας αυτού του πρώτου κύματος ήταν η αναγνώριση ίδιων νομικών και πολιτικών δικαιωμάτων στις γυναίκες με τους άνδρες. Μέσω της αναγνώρισης του δικαιώματος της ψήφου των γυναικών, θεωρήθηκε ότι ήταν το πρώτο και βασικό βήμα για να εξαφανιστούν γρήγορα και όλες οι άλλες μορφές φυλετικών διακρίσεων ή προκαταλήψεων. Το **δεύτερο κύμα φεμινισμού** (second-wave feminism) γεννήθηκε και βασίστηκε στο γεγονός ότι παρόλο που αναγνωρίστηκαν στις γυναίκες πολιτικά και νομικά δικαιώματα, εντούτοις δεν είχε επέλθει η ισότητα που προσδοκούσε το πρώτο κύμα του φεμινισμού. Πρωταρχικός στόχος του κινήματος ήταν απελευθέρωση των γυναικών και όχι μόνο η πολιτική τους χειραφέτηση. Αυτή η απελευθέρωση των γυναικών, στηρίχτηκε μέσα από τις ιδέες ενός ολοένα και πιο δυναμικού κινήματος που εκφράστηκε μέσα από τα «νέα» κοινωνικά κινήματα που έκαναν την εμφάνισή τους τις δεκαετίες του 1960 και του 1970. Όπως αναφέρθηκε, κεντρικός πυλώνας αυτού του κινήματος, αποτελεί η απελευθέρωση των γυναικών, η οποία δεν μπορεί να προέλθει αποκλειστικά μέσα από πολιτικές μεταρρυθμίσεις και νομικές αλλαγές. Απαιτείται πολύ πιο εκτενή και επαναστατική διαδικασία κοινωνικής αλλαγής. Το πρώτο κύμα φεμινισμού στόχευε σε μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν τη «δημόσια» σφαίρα της εκπαίδευσης, της πολιτικής και του χώρου εργασίας, ενώ το δεύτερο κύμα στόχευε στην αναδιάρθρωση της «ιδιωτικής» σφαίρας της οικογένειας και της ζωής, με την πεποίθηση ότι η «προσωπική ζωή είναι πολιτικό ζήτημα». Στο επίκεντρο του δεύτερου κύματος του φεμινισμού ήταν η «πολιτική της καθημερινότητας». Τίθενται ερωτήματα αναφορικά με τις δομές ισχύος στην

οικογένεια και τις προσωπικές και φυλετικές σχέσεις ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες. Αυτή η αλλαγή υποδηλώνει την αυξανόμενη σημασία του **ριζοσπαστικού φεμινισμού** (radical feminism) στο εσωτερικό της φεμινιστικής θεωρίας. Με βάση αυτή τη θεωρία, οι γυναίκες υποτάσσονται συστηματικά και διάχυτα, κάτι το οποίο πηγάζει από το θεσμό της «πατριαρχίας» (Millett, 1970· Elshtain, 1981).

Από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα, κατά την πορεία του φεμινισμού «αποβάλλονται» τα ριζοσπαστικά στοιχεία και ο φεμινισμός διέρχεται στη φάση ενός τρίτου φεμινιστικού κύματος, με μεγαλύτερη ετερογένεια. Συνεπώς, μια δεύτερη γενική κατηγοριοποίηση στο εσωτερικό του φεμινισμού που έγινε σταδιακά και αξιολογική, έχει σχέση με το θεμελιώδες χαρακτηριστικό του που πρέπει να είναι η αξίωση της «ισότητας» ή η «αναγνώριση» της διαφοράς. Ο φεμινισμός ταυτίζεται παραδοσιακά με την αξίωση της ισότητας των δύο φύλων. Ωστόσο, υπάρχουν και περαιτέρω κατηγοριοποιήσεις, όπως παραδείγματος χάρη την κοινωνική ισότητα (σοσιαλιστικός φεμινισμός) και την ισότιμη προσωπική ισχύ (ριζοσπαστικός φεμινισμός) και την ισότιμη προσωπική ισχύ (ριζοσπαστικός φεμινισμός). Στον φεμινισμό της ισότητας, η «διαφορετικότητα» συνεπάγεται καταπίεση και καθυπόταξη, ενώ επισημαίνονται τα νομικά, πολιτικά, κοινωνικά και άλλου είδους προνόμια που έχουν οι άντρες σε σύγκριση με τις γυναίκες. Με βάση τα ανωτέρω, οι γυναίκες πρέπει να «απεγκλωβιστούν» από τη διαφορετικότητα. Οι κοινωνικοί φεμινιστές και οι περισσότεροι ριζοσπαστικοί φεμινιστές προωθούν ιδέες που επιδιώκουν την εξίσωση των δύο φύλων. Εντούτοις, φαίνεται πως οι ιδέες του **φιλελεύθερου φεμινισμού** (liberal feminism) κερδίζουν περισσότερο έδαφος. Η επικράτηση του φιλελεύθερου φεμινισμού υπήρξε κατά κύριο λόγο στο πρώτο κύμα του φεμινισμού και η συμβολή του ήταν ουσιαστική στη διαμόρφωση των μεταρρυθμιστικών τάσεων στο δεύτερο κύμα του φεμινισμού, κυρίως στις ΗΠΑ. Ο φιλελεύθερος φεμινισμός επικεντρώνεται στη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης γυναικών και οι άντρων στη «δημόσια» σφαίρα. Αυτή η ισότιμη πρόσβαση συνεπάγεται ισότιμο δικαίωμα στην εκπαίδευση, στη ψήφο και στη συμμετοχή στην πολιτική ζωή, στην αναζήτηση μιας καριέρας κ.ο.κ. (Heywood, 2013).

Όλο αυτό πηγάζει από το γεγονός ότι η ανθρώπινη φύση είναι κατά βάση **ανδρογυνική** (androgynous), δηλαδή ότι όλα τα ανθρώπινα όντα, ανεξάρτητα από το φύλο τους, αποτελούνται από ένα μείγμα τόσο θηλυκών όσο και αρσενικών χαρακτηριστικών, καθώς η γενετική τους κληρονομιά προέρχεται από μια μητέρα και ένα πατέρα. Κατά συνέπεια, τόσο οι γυναίκες όσο και οι άνδρες θα πρέπει να

κρίνονται ως «άτομα» και όχι βάσει του φύλου τους. Με βάση αυτή τη θεωρία, ο διαχωρισμός ανάμεσα στη βιολογική και πολιτική έννοια του φύλου γίνεται ξεκάθαρος. Αρχικά, η έννοια του φύλου συνίσταται στις βιολογικές διαφορές ανάμεσα στις γυναίκες και τους άνδρες, που συνήθως συνδέονται με την αναπαραγωγή. Ωστόσο, αυτές οι διαφορές είναι από τη φύση και ως εκ τούτου δεν επιδέχονται αλλαγή. Η άλλη έννοια του φύλου είναι αυτή της κοινωνικής κατασκευής που είναι δηλαδή πλέον προϊόν του πολιτισμού, όχι της φύσης. Σε αυτό το «τεχνητό» σκέλος, οι έμφυλες διαφορές διαμορφώνονται και επιβάλλονται μέσα από τα αντίπαλα στερεότυπα της «αρρενωπότητας» και της «θηλυκότητας». Σύμφωνα με τη γαλλίδα φιλόσοφο και φεμινίστρια Simone de Beauvoir (1908-1986), «οι γυναίκες δημιουργούνται, δεν γεννιούνται» (το ίδιο).

Πολλοί αντιφεμινιστές ισχυρίζονταν ότι η «βιολογία συνιστά τη μοίρα», άρα το φύλο αποτελεί έναν βιολογικό ντετερμινισμό. Στον αντίποδα αυτής της θεωρίας, βρίσκεται η ιδέα ότι το φύλο αποτελεί κοινωνική κατασκευή. Σύμφωνα με τον βιολογικό ντετερμινισμό, ο ρόλος της γυναίκας τόσο στη δημόσια όσο και στην ιδιωτική σφαίρα καθορίζεται από τη φυσική και βιολογική της υπόσταση. Συνεπακόλουθο των ανωτέρω, αποτελεί και το γεγονός των διαφορετικών υλικών και ψυχοσεξουαλικών εμπειριών των γυναικών και των αντρών (Squires, 1999) που οδηγούν σε περαιτέρω έμφυλες διαφορές. Αυτή η αντίληψη έχει οδηγήσει στη δημιουργία του αποκαλούμενου «φεμινισμού ως οπτικής». Με βάση αυτόν τον φεμινισμό, η αντίληψη γύρω από τον κόσμο, γίνεται σύμφωνα με τη μοναδική οπτική της γυναικείας εμπειρίας (Tikner, 1992). Σύμφωνα με τους αναλυτές του «φεμινισμού ως οπτικής», η προσφορά των γυναικών στην κατανόηση της παγκόσμιας πολιτικής είναι σημαντική, καθώς οι γυναίκες από το περιθώριο της πολιτικής ζωής, στο οποίο βρίσκονται, έχουν μια διαφορετική οπτική για τα πράγματα, όχι απαραίτητα ανώτερη από αυτή των αντρών, αλλά μια έγκυρη ματιά. Άλλες μορφές φεμινισμού είναι ο **φεμινισμός της διαφορετικότητας** (difference feminism), βάσει του οποίου οι κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα στις γυναίκες και τους άνδρες συνδέονται με βαθύτερες βιολογικές διαφορές. Δηλαδή μέσα από μια αναγωγιστική (essentialist) αποτίμηση του φύλου, οι έμφυλες συμπεριφορές καθορίζονται ανεξάρτητα από τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης, καθώς υπάρχει μια «φύση» αντρών και γυναικών που τις καθορίζει. Η φεμινιστική θεωρία αντιμετωπίζει ουσιαστικά εμπόδια, καθώς οι πεποιθήσεις για τις έμφυλες διαφορές είναι βαθιά ριζωμένες, ανεξάρτητα από το αν οι διαφορές των δύο φύλων έχουν βιολογικές,

πολιτικές και πολιτισμικές ή ψυχοσεξουαλικές απαρχές (Held, 2005). Αυτό σημαίνει ότι η ισότητα των φύλων είναι παραπλανητική ή απλώς ανεπιθύμητη. Εφόσον οι γυναίκες επιθυμούν να είναι ισότιμες με τους άντρες, πρέπει να ακολουθήσουν τον τρόπο ζωής των αντρών και να το ανταγωνιστούν. Δηλαδή οι γυναίκες πρέπει να γίνουν επί της ουσίας «σαν τους άνδρες», υιοθετώντας, για παράδειγμα, την ανταγωνιστική και επιθετική συμπεριφορά που χαρακτηρίζει την αντρική φύση. Από την άλλη πλευρά, οι φεμινιστές της διαφορετικότητας υποστηρίζουν ότι οι γυναίκες πρέπει να έχουν τη δική τους ταυτότητα, δηλαδή να αναπτύξουν τα δικά τους γυναικεία χαρακτηριστικά, καθώς αυτό σημαίνει απελευθέρωση μέσα από τη διαφορετικότητά τους και υιοθετώντας ένα άλλο πρότυπο, κόντρα στη φύση τους.

Μία άλλη μορφή φεμινισμού που δίνει έμφαση στη διαφορετικότητα παρά στην ισότητα είναι αυτή του μετααποικιοκρατικού και του μεταδομικού φεμινισμού. Σύμφωνα με τους μετααποικιοκρατικούς φεμινιστές, στις γυναίκες δεν θα πρέπει να επιβάλλεται ένα μοντέλο μιας πολιτικής ατζέντας που έχει οικουμενιστικά χαρακτηριστικά και που έχει διαμορφωθεί μέσα από τις εμπειρίες των γυναικών της μεσαίας τάξης στις φιλελεύθερες καπιταλιστικές κοινωνίες [Chowdhry και Nair (επιμ.), 2002]. Πιο συγκεκριμένα, οι μετααποικιακοί φεμινιστές αντιστέκονται σε μια οικουμενιστική αντιμετώπιση του ζητήματος της παγκόσμιας δικαιοσύνης μέσω μιας «από πάνω προς τα κάτω» διεθνούς πολιτικής διαδικασίας, καθώς οι γυναίκες θεωρούνται αποκλειστικά «θύματα». Από την άλλη πλευρά, οι μεταδομιστές ή μεταμοντέρνοι φεμινιστές, αμφισβητούν την ύπαρξη μιας ενιαίας γυναικείας ιδιότητας και δεν θεωρούν ότι οι γυναικείες εμπειρίες γυναικών της μεσαίας τάξης στις φιλελεύθερες καπιταλιστικές κοινωνίες μπορούν να φανούν χρήσιμες (Sylvester, 1994). Μέσα όμως από αυτή την οπτική, αμφισβητείται συλλήβδην ακόμα και η ιδέα της «γυναίκας», καθώς ακόμα και οι θεωρίες που δεν τελούν υπό αμφισβήτηση αναφορικά με τις βιολογικές διαφορές ανάμεσα στις γυναίκες και τους άνδρες διαμορφώνονται, σε μεγάλο βαθμό, από τις έμφυλες διαλεκτικές πρακτικές (παραδείγματος χάρι δεν έχουν όλες οι γυναίκες τη δυνατότητα να φέρουν παιδιά στον κόσμο) (Heywood, 2013).

2.2.2 «Έμφυλες οπτικές» στην παγκόσμια πολιτική

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, άρχισαν οι φεμινιστικές θεωρίες ευρέως να έχουν αντίκτυπο στη μελέτη των διεθνών και παγκόσμιων ζητημάτων. Χρειάστηκαν δηλαδή να περάσουν επί της ουσίας περίπου είκοσι χρόνια για να «επηρεαστεί» η

μελέτη των διεθνών και παγκόσμιων ζητημάτων από τις φεμινιστικές θεωρίες και εφόσον ο φεμινισμός είχε ήδη ισχυρή παρουσία και επιρροή σε άλλες περιοχές των κοινωνικών επιστημών. Οι ρεαλιστικές και φιλελεύθερες προσεγγίσεις έχουν αμφισβητηθεί από τότε και έπειτα τόσο από τις έμφυλες οπτικές όσο και από άλλες κριτικές προσεγγίσεις. Η συμβολή του φεμινισμού ήταν καθοριστική στην αποκαλούμενη «τέταρτη συζήτηση» στις διεθνείς σχέσεις. Σε αυτή την «συζήτηση» εγείρονται ερωτήματα αναφορικά με τη φύση της θεωρίας και την πολιτική της γνώσης. Μέσα από αυτές τις πιο νέες οπτικές διαφαίνεται ότι η ανάπτυξη όλων των θεωριών είναι σε συνάρτηση με το κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο (Stears, 1998). Πως μπορεί όμως να χρησιμοποιηθεί ο «φεμινιστικός» ή «έμφυλος φακός» (ή, ακριβέστερα, «φακούς», συμπεριλαμβανομένου και της ετερογενούς φύσης της φεμινιστικής θεωρίας) στην παγκόσμια πολιτική; Πως μπορούν να ερμηνευτούν ζητήματα όπως ο εθνικισμός, η ασφάλεια, ο πόλεμος κ.ο.κ. μέσα από ένα έμφυλο πρίσμα; Δύο είναι οι κύριοι τρόποι μέσα από τους οποίους μπορούμε να εξετάσουμε την επίδραση που έχουν οι κυρίαρχες έμφυλες σχέσεις στις αναλυτικές και θεωρητικές προσεγγίσεις της παγκόσμιας πολιτικής. Αυτοί είναι ο εμπειρικός και ο αναλυτικός φεμινισμός (True, 2009).

Ο εμπειρικός φεμινισμός στοχεύει κυρίως στην προσθήκη των γυναικών στο υπάρχον αναλυτικό πλαίσιο, επηρεασμένος σε μεγάλο βαθμό από τον φιλελεύθερο φεμινισμό. Στον εμπειρικό φεμινισμό εξετάζεται κυρίως η υποεκπροσώπηση ή διαστρεβλωμένη εκπροσώπηση των γυναικών σε μια επιστήμη παραδείγματος χάρη. Το ερώτημα που τίθεται από τον εμπειρικό φεμινισμό προς τις συμβατικές προσεγγίσεις της διεθνούς πολιτικής είναι το: «Που βρίσκονται οι γυναίκες;». Για να προστεθεί η φεμινιστική διάσταση στη διεθνή πολιτική, θα πρέπει να αναγνωριστεί αρχικά η έως τώρα αόρατη συμβολή των γυναικών στη διαμόρφωση της παγκόσμιας πολιτικής. Και αυτό έγινε, παραδείγματος χάρη μέσα από την εργασία των γυναικών σε διάφορες θέσεις, ως οικονομικές μετανάστριες, ως σύζυγοι των διπλωματών, ως ιερόδουλες στις στρατιωτικές βάσεις κ.ο.κ. (Enloe, 1989· 2000). Αυτός ο τρόπος σκέψης είναι εμφανής, κυρίως μετά τη Δεκαετία των Γυναικών του ΟΗΕ (1976-1985), της **διάστασης του φύλου** (gender mainstreaming) από τα Ηνωμένα Έθνη και άλλους οργανισμούς του, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα. Μέσα από αυτό, διαφαίνεται ότι η παρουσία των γυναικών στο παγκόσμιο γίνεσθαι, δηλαδή σε δραστηριότητες της διεθνούς πολιτικής, καθώς και στις παγκόσμιες διαδικασίες προϋπήρχε, έστω και αόρατα. Ωστόσο, αυτός ο έμφυλος φακός έχει και τους περιορισμούς του, καθώς

αρχικά η αναγνώριση του φύλου είναι εμπειρική, και όχι αναλυτική, γεγονός που καταδεικνύει το εύρος των παγκόσμιων διαδικασιών, αλλά από την άλλη πλευρά δεν διαφοροποιείται ο τρόπος με τον οποίο τις *αντιλαμβανόμαστε*. Επιπλέον, αυτός ο έμφυλος φακός εστιάζει αρκετά στην υποεκπροσώπηση των γυναικών σε συμβατικούς ηγετικούς ρόλους σε εθνικό, διεθνές και παγκόσμιο επίπεδο. Ως εκ τούτου, θα μπορούσε να κατηγορηθεί για έλλειψη ενδιαφέροντος ως προς την αποκατάσταση των έμφυλων ανισορροπιών, κάτι που ίσως θα επέφερε και αλλαγή στη συμπεριφορά των παγκόσμιων δρώντων, καθώς διαφαίνεται πιο έντονα η εστίαση στα συμφέροντα των γυναικών της ανώτερης τάξης (Heywood, 2013).

Αντίθετα, ο αναλυτικός φεμινισμός στοχεύει κυρίως στο να φωτίσει τις έμφυλες προκαταλήψεις, οι οποίες διαπερνούν το θεωρητικό πλαίσιο και τις κεντρικές έννοιες της κυρίαρχης διεθνούς θεωρίας, και κατά κύριο λόγο τη θεωρία του ρεαλισμού. Χαρακτηρίζεται ως αναλυτικός φεμινισμός, καθώς μας δείχνει έναν τρόπο αντιμετώπισης και αντίληψης του κόσμου, βασισμένου στις ιδέες του φεμινισμού της διαφορετικότητας. Όσον αφορά τις κυρίαρχες θεωρίες, αυτές υποστηρίζουν ότι είναι ουδέτερες σε σχέση με το φύλο. Ωστόσο, ο αναλυτικός φεμινισμός αποδεικνύει ότι υπάρχουν «υποδόριες», «κρυφές» παραδοχές ότι οι κυρίαρχες θεωρίες έχουν μια προκατάληψη υπέρ του **ανδρισμού** (masculinist), και αυτό διότι οι κυρίαρχες θεωρίες έχουν την έδρα τους σε ένα κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο. Ο φεμινισμός ανέδειξε επί της ουσίας το πόσο ανδροκρατούμενες είναι οι συμβατικές θεωρίες της διεθνούς πολιτικής. Η J. Ann Tickner, το 1988, σε μια πρωτοποριακή ανάλυση, προέβη σε επαναδιατύπωση των έξι αρχών του πολιτικού ρεαλισμού του Hans Morgenthau. Είχε στόχο να αναδείξει ότι αυτοί οι νόμοι είναι μόνο φαινομενικά αντικειμενικοί, καθώς στην πραγματικότητα φάνηκαν οι αρσενικές αξίες εν αντιθέσει με τις θηλυκές. Το μοντέλο της πολιτικής ισχύος που περιγράφει ο Morgenthau, είναι το ίδιο μοντέλο με μια πατριαρχική κοινωνία, κατά την οποία ηγείται ο σύζυγος-πατέρας μέσα στην οικογένεια και γενικά οι άρρενες πολίτες μέσα στην κοινωνία. Το μοντέλο της πολιτικής ισχύος του Morgenthau περιγράφει αυτό που συμβαίνει και στα κράτη, τα οποία ως αυτόνομους δρώντες στοχεύουν στην προστασία του εθνικού τους συμφέροντος μέσα από την απόκτηση εξουσίας επί των άλλων κρατών. Αυτή η προσέγγιση της έννοιας της ισχύος ως «εξουσίας σε», ή κυριαρχίας, δεν συμβαδίζει με τα χαρακτηριστικά της γυναικείας φύσης υπό την έννοια της φροντίδας, της αλληλεξάρτησης και της συνεργατικής συμπεριφοράς. Οι έξι αρχές της Tickner έπειτα από την επαναδιατύπωση είναι οι εξής:

- Με βάση τον πολιτισμό, έχει καθοριστεί η σύνδεση της αντικειμενικότητας με την αρρενωπότητα, γεγονός που συνεπάγεται με μεροληψία.
- Η πολυπλευρικότητα του εθνικού συμφέροντος δεν επιτρέπει την ύπαρξη μόνο μιας σειράς συμφερόντων.
- Η ισχύς ως κυριαρχία και έλεγχος είναι συνδεδεμένη με την αρρενωπότητα.
- Η ισχύς στοχεύει να ενδυναμώσει τη συλλογικότητα στη διεθνή αρένα, κάτι που είναι δυνατό να συμβεί.
- Δεν μπορεί να υπάρξει πολιτική χωρίς ηθική, καθώς κάθε πολιτική πράξη σημαίνει κάτι ηθικά.
- Τα ενδιαφέροντα, οι ανησυχίες και η συνεισφορά των γυναικών παρακάμπτονται από ένα στενά προσδιορισμένο και «αυτόνομο» πολιτικό πεδίο, του οποίου ο ορισμός της έννοιας του πολιτικού δεν συμπίπτει με τα χαρακτηριστικά των γυναικών (Heywood, 2013).

2.2.3 Έμφυλα κράτη και έμφυλα έθνη

Τα ζητήματα των ταυτοτήτων στην παγκόσμια πολιτική ταυτίζονται με την έννοια του έθνους-κράτους, κάτι το οποίο είναι αρκετά ισχυρό, εφόσον οι αλληλεπικαλυπτόμενοι δεσμοί της ιδιότητας του πολίτη (μέλους ενός κράτους) και της εθνικότητας (μέλους ενός έθνους) θέτουν στο επίκεντρο μια εδαφικά προσδιορισμένη κοινότητα. Επιπλέον, υπάρχει θεωρητική ομοιογένεια στις έννοιες έθνους-κράτους, γεγονός που αιτιολογεί την πολιτική περιθωριοποίηση των εναλλακτικών μορφών ταυτοτήτων, όπως αυτές που βασίζονται στην κοινωνική τάξη, το φύλο, τη θρησκεία και την εθνότητα. Ένα σύγχρονο γυναικείο κίνημα έθνος-κράτος προσπάθησε να αναδυθεί μέσα στην προσπάθεια διάπλασης μιας αντίπαλης αίσθησης «διεθνούς αδελφότητας». Αυτό το κίνημα θα είχε τις βάσεις του σε διεθνικούς δεσμούς ανάμεσα στα άτομα του ίδιου φύλου. Κάτι τέτοιο, εντούτοις, δεν είχε την προσδοκώμενη επιρροή, όπως συνέβη και με το σοσιαλιστικό κίνημα τον 20ό αιώνα, το οποίο κατάφερε να εμψυχήσει μια αίσθηση «προλεταριακού διεθνισμού». Στόχος του φεμινισμού ήταν να αναδείξει το κατά πόσο τόσο το κράτος όσο και το έθνος καθορίζονται από έμφυλες παραδοχές και προκαταλήψεις (Heywood, 2013).

Σκοπός του φεμινισμού δεν είναι η ανάπτυξη μιας θεωρίας για το κράτος (MacKinnon, 1989). Επιπλέον, από τους φεμινιστές δεν θεωρείται η φύση της

κρατικής ισχύος κεντρικό πολιτικό ζήτημα. Το κέντρο βάρους τους αποτελούν οι «βαθύτερες δομές» της αρσενικής εξουσίας, που έχουν την έδρα τους σε θεσμούς όπως η οικογένεια. Από την άλλη πλευρά, επικρατεί από τους ριζοσπάστες φεμινιστές η αντίληψη, ότι το κράτος είναι πατριαρχικό και ότι από εκεί προέρχεται η πατριαρχία. Ακόμα όμως και μέσα στον ριζοσπαστικό φεμινισμό ενυπάρχουν και άλλες εκδοχές του όπως είναι οι ανταγωνιστικές εργαλειακές καθώς και οι στρουκτουραλιστικές. Με βάση την *εργαλειακή* εκδοχή, το κράτος χρησιμοποιείται από τους άνδρες ως «φορέας» ή «εργαλείο» με σκοπό την προάσπιση των συμφερόντων τους, καθώς και τη διατήρηση των δομών της πατριαρχίας. Αυτή η προσέγγιση προέρχεται κατά κύριο λόγο από την κεντρική φεμινιστική πεποίθηση. Σύμφωνα με αυτήν η διατήρηση της πατριαρχίας είναι προϊόν διαίρεσης της κοινωνίας στη δημόσια και την ιδιωτική σφαίρα. Οι γυναίκες υποτάσσονται κυρίως μέσω του περιορισμού τους σε μια ιδιωτική σφαίρα, η οποία συνεπάγεται σχεδόν την αποκλειστική φροντίδα της οικογένειας και των ευθυνών του νοικοκυριού και ούσες σύζυγοι και μητέρες, αποκλείονται από τη δημόσια πολιτική και οικονομική σφαίρα. Πιο απλά, σύμφωνα με αυτή την πεποίθηση, τα «ηνία» της διακυβέρνησης του κράτους «τα κρατούν» οι άνδρες, ενώ η διακυβέρνηση είναι «κομμένη και ραμμένη» στα μέτρα τους. Τα εργαλειακά επιχειρήματα δίνουν έμφαση στο προσωπικό του κράτους, και κυρίως στην κρατική ελίτ, με τα στρουκτουραλιστικά επιχειρήματα να εστιάζουν στο κατά πόσο οι κρατικοί θεσμοί είναι ενταγμένοι σε ένα ευρύτερο πατριαρχικό σύστημα. Οι σύγχρονοι ριζοσπάστες φεμινιστές εστιάζουν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην ανάδυση του κράτους πρόνοιας, καθώς πιστεύουν ότι αποτελεί ένα νέο είδος πατριαρχικής εξουσίας. Η πατριαρχία μπορεί να διατηρηθεί στο επίπεδο του κράτους πρόνοιας, με απώτερο σκοπό τη μετάβαση από την εξαρτημένη σχέση στην ιδιωτική σφαίρα, υπό την έννοια του ότι οι γυναίκες ως νοικοκυρές εξαρτώνται από τους άντρες, που έχουν την οικονομική διαχείριση της οικογένειας, δηλαδή επειδή είναι εκείνοι που φέρνουν το χρήματα στο σπίτι σε ένα σύστημα εξαρτημένης σχέσης στη δημόσια σφαίρα πλέον. Αυτό συνεπάγεται ότι οι γυναίκες θα απολαμβάνουν τις κρατικές υπηρεσίες μέσα από θεσμούς όπως είναι οι θεσμοί για τη μέριμνα των παιδιών, οι παιδικοί σταθμοί, τα σχολεία και οι κοινωνικές υπηρεσίες, ενώ παράλληλα θα τους δίνεται και η δυνατότητα να εργαστούν, ιδιαίτερα στα αποκαλούμενα επαγγέλματα «φροντίδας» (όπως οι παιδικοί σταθμοί, η κοινωνική εργασία και η εκπαίδευση) (Heywood, 2013).

Η έμφυλη διάσταση δε διαδραματίζει μόνο σημαίνοντα ρόλο στη διαμόρφωση και ενδεχόμενη επέκταση των εσωτερικών δομών, των οποίων την εξουσία έχουν οι άνδρες, αλλά και εν γένει στη διάπλαση της εξωτερικής πολιτικής των κρατών και, κατ' επέκταση, της διάρθρωσης του διεθνούς συστήματος. Η πατριαρχία ως σύστημα διακυβέρνησης υποδεικνύει στα κράτη τον ανταγωνισμό και δυνητικά την επιθετικότητα, χαρακτηριστικά μέσα από τα οποία εκφράζεται η αντρική φύση στην κοινωνική της αλληλεπίδραση γενικά. Ως εκ τούτου, μέσα σε ένα τέτοιο πατριαρχικό διακρατικό σύστημα παραμονεύει πάντα η απειλή μιας σύγκρουσης και ενός πολέμου. Η νομιμοποίηση αυτών των τάσεων και των πολιτικών έρχεται μέσα από το εννοιολογικό πλαίσιο που είναι τοποθετημένο ερμηνευτικά το διεθνές σύστημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, μέσα από το οποίο αποτυπώνεται κάτι τέτοιο έντονα αποτελεί η περίπτωση της κυριαρχίας. Η κρατική κυριαρχία αποτελεί κεντρική αρχή του βεσφαλιανού διακρατικού συστήματος, σύμφωνα με την οποία τα κράτη αποτελούν ξεχωριστές και ανεξάρτητες οντότητες, αυτόνομους δρώντες που λειτουργούν σε ένα αναρχικό περιβάλλον. Αυτή η εικόνα είναι συνυφασμένη με μια ως –επί των πλείστων– αρσενική αντίληψη του κόσμου, αφού ανατρέφονται, δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στην καλλιέργεια της ανεξαρτησίας, της αυτάρκειας και της ισχύος. Με βάση αυτή τη λογική, τα αγόρια και οι άντρες θεωρούν ότι τα κράτη εμφυσούνται τα ίδια χαρακτηριστικά. Κατ' αναλογία, η κυρίαρχη διεθνής θεωρία εστιάζει στο εθνικό συμφέρον ως το κύριο κίνητρο των κρατών. Το εθνικό στοιχείο, εντούτοις, είναι απόρροια της ανατροφής των αγοριών στη μαχητικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Με άλλα λόγια, δεδομένου ότι σύμφωνα με την κλασσική ρεαλιστική πεποίθηση, η κρατική ιδιοτέλεια αποτυπώνει την ανθρώπινη ιδιοτέλεια, η κρατική ιδιοτέλεια αποτελεί αποτύπωση της αντρικής ιδιοτέλειας (το ίδιο).

Επίσης έχουν εκφραστεί και εμφανιστεί έμφυλες προσεγγίσεις για τα έθνη και τον εθνικισμό (Yuval-Davis, 1997), οι οποίες με τη σειρά τους ασπάζονται μια σειρά προσεγγίσεων. Μια σπουδαία όψη της εμφυλοποίησης του εθνικισμού επικεντρώνεται στο μέτρο κατά το οποίο οι γυναίκες μεταχειρίζονται ως σύμβολα πολιτισμικής κληρονομιάς μιας εθνοτικής, θρησκευτικής ή εθνικής ομάδας. Το φύλο εμπλέκεται με θέματα εθνικών και πολιτισμικών διαφοροποιήσεων, κάτι το οποίο διαφαίνεται και μέσα από την συνολική διάθεση μνείας του έθνους με σαφείς έμφυλους όρους, όπως, συνηθέστερα, «μητέρα πατρίδα». Αυτές οι εικόνες παραλληλίζουν επί της ουσίας το έθνος και την οικογένεια, εφόσον και οι δύο εννοιολογικά θεωρούνται «σπίτι» που τους συνδέει συγγένεια ή του συγγενικός τύπος

δεσμών. Ακόμα και η ρητορική του εθνικισμού ενέχει συχνά έμφυλο πρόσωπο, με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό της ιδέας του πατριωτισμού ως αγάπης για τη χώρα κάποιου. Όμως, παρατηρείται ισχυροποίηση αυτών των έμφυλων εικόνων σε καταστάσεις οπισθοδρομικών μορφών εθνοτικής, θρησκευτικής και εθνικής ταυτότητας. Υπογραμμίζεται η συνεισφορά των γυναικών ως «μητέρων του έθνους», καθώς μέσα από αυτές «γονιμοποιείται» η ίδια εθνοτική ή εθνική ομάδα, ενώ παράλληλα διαδίδεται η μοναδική κουλτούρα του κάθε έθνους. Η «αγνότητα» των γυναικών, επίσης, ανάγεται σε ύψιστης σπουδαιότητας θέμα. Κάτι τέτοιο διαφαίνεται μέσα από τη σύνδεση του θρησκευτικού φονταμεταλισμού με προσπάθειες επαναφοράς του παραδοσιακού ρόλου των φύλων, έχοντας ως σύμβολο την «εξιδανικευμένη γυναικεία φύση». Εντούτοις, τέτοιες προσεγγίσεις έχουν και ανεπιθύμητα αποτελέσματα, κυρίως μέσα από τη σύνδεση της εθνικιστικής σύγκρουσης με την πιθανότητα χρήσης βίας κατά των γυναικών. Μια γενικευμένη αντίληψη ότι οι γυναίκες περικλείουν αξίες που νοηματοδοτούν την αγνότητα και τη μητρότητα θα μπορούσε να προωθήσει εχθρικές κινήσεις, που θα είχαν στόχο και αποδέκτη τις γυναίκες μέσα από βιασμούς και άλλες μορφές σεξουαλικής βίας. Μέσα από εχθρικές κινήσεις στο «όνωμα» της προάσπισης της υπόληψης των γυναικών, η υπόληψη των αντρών (ως προστατών των γυναικών) και η άφθαρτη χρηστότητα του έθνους μπορούν να υποστούν επώδυνα χτυπήματα. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις έμφυλης βίας συνιστούν οι ωμότητες που έλαβαν χώρα στην Κροατία και τη Βοσνία τη δεκαετία του 1990, καθώς και οι διαδηλώσεις κατά των μουσουλμάνων στην Γκουιάρατ της Ινδίας το 2002 (το ίδιο).

2.3 Έμφυλες σχέσεις – Προσεγγίσεις

2.3.1 Ρεαλιστική προσέγγιση

Το φύλο δεν αποτελεί αντικείμενο σε καμία ρεαλιστική θεωρία στη διεθνή πολιτική. Επί της ουσίας, οι ρεαλιστές πιστεύουν ότι δεν υπάρχει σύνδεση μεταξύ έμφυλων σχέσεων διεθνών και παγκόσμιων υποθέσεων. Αυτή η αντίληψη επικρατεί, διότι σύμφωνα με τους ρεαλιστές, στο επίκεντρο της παγκόσμιας σκηνής βρίσκονται τα κράτη που αποτελούν τους κύριους δρώντες. Τα κράτη δρουν με γνώμονα το εθνικό τους συμφέρον, γεγονός που καθιστά επιτακτική ανάγκη την ασφάλεια (κυρίως τη στρατιωτική ασφάλεια) σε σύγκριση με άλλους σκοπούς, κινούμενα μέσα σε ένα επισφαλή και αναρχικό διεθνές σύστημα. Η εξωτερική πολιτική των κρατών δεν

επηρεάζεται από την εσωτερική πολιτική και συνταγματική οργάνωσή τους, αλλά ούτε και η κοινωνική δομή τους, σχετικά με τις έμφυλες, τις ταξικές, τις εθνοτικές, τις φυλετικές και άλλες διακρίσεις. Εντούτοις, η υστεροβουλία των κρατών εκπορεύεται από την υστεροβουλία των ανθρώπων, σύμφωνα με αρκετούς. Κλασσικοί ρεαλιστές όπως ο Morgenthau θεωρούν ότι η κλίση του ανθρώπου να επικρατεί επί των άλλων αφορά όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής, συμπεριλαμβανομένης της οικογένειας (Heywood, 2013). Σύμφωνα με την πατριαρχική οικογένεια, υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ των φύλων και αυτό είναι κάτι που θεωρείται δεδομένο και δεν μπορεί να μεταβληθεί. Συνεπώς, οι άντρες είναι για τη δημόσια ζωή ενώ οι γυναίκες για την ιδιωτική (Elshtain, 1971).

2.3.2 Φιλελεύθερη προσέγγιση

Η φιλελεύθερη προσέγγιση ήταν η πρώτη που ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για τα θέματα της ισότητας των φύλων. Ως εκ τούτου ο φιλελεύθερος φεμινισμός αποτέλεσε την πρώτη σχολή της φεμινιστικής σκέψης. Σε αρκετές χώρες, μάλιστα, μεταξύ άλλων και στις ΗΠΑ ο φιλελεύθερος φεμινισμός συνεχίζει να έχει το μεγαλύτερο αντίκτυπο. Βάση της φιλοσοφικής θεωρίας του φιλελεύθερου φεμινισμού συνιστά η αρχή του ατομικισμού. Τα άτομα έχουν δικαίωμα στην ισότιμη μεταχείριση, ασχέτως φύλου, φυλής, χρώματος, θρησκευματος ή θρησκείας τους. Τα άτομα θα πρέπει εάν και εφόσον κριτικάρονται, να κριτικάρονται σε ορθολογική βάση, με γνώμονα τον χαρακτήρα τους, τα ταλέντα τους ή την προσωπική αξία τους. Η απαγόρευση κάθε μορφής έμφυλης διάκρισης πρέπει να είναι αναμφισβήτητη. Στόχος των φιλελεύθερων φεμινιστών αποτελεί η άνευ νομικών και κοινωνικών εμποδίων ένταξης των γυναικών στην καριέρα και στην πολιτική, με αμέσως επόμενο στόχο την αύξηση της εκπροσώπησης των γυναικών σε υψηλόβαθμες θέσεις στη δημόσια και πολιτική ζωή. Πιστεύουν ότι κάτι τέτοιο θα χρησίμευε στον τομέα της δικαιοσύνης, διότι θα έδινε το έναυσμα για ίσες ευκαιρίες τόσο για τις γυναίκες όσο και τους άντρες. Με αυτόν τον τρόπο θα βελτιστοποιούνταν και η διαδικασία διενέργειας της πολιτικής. Οι φιλελεύθεροι πιστεύουν ότι τα δύο φύλα είναι διαφορετικά ως προς τη φύση τους, με διαφορετικές προδιαθέσεις και κλίσεις. Οι γυναίκες έχουν σαν χαρακτηριστικά από τη φύση τους τη φροντίδα και την ανατροφή της οικογένειας, κάτι το οποίο θα μπορούσε να συμβάλλει ουσιαστικά και την κοινωνία. Ο φεμινισμός ως μέθοδος αντίληψης των πραγμάτων άσκησε μεγάλη επιρροή σε φιλελεύθερους αναλυτές των διεθνών σχέσεων όπως ο Keohane (1989·

1998). Οι έμφυλες σχέσεις συμπεριλαμβάνονταν πλέον και ο φεμινισμός έδωσε άλλη πνοή, άλλο νόημα, άλλες ιδέες όπως η περίπλοκη αλληλεξάρτηση και η θεσμική αλλαγή. Ωστόσο, ο Keohane, όντας φιλελεύθερος ορθολογιστής, κατέκρινε την ολιστική σύνδεση κάποιων φεμινιστών αναλυτών με μεταμοντέρνες ή μεταδομικές μεθοδολογίες, καθώς υποστήριζε ότι η γνώση είναι προϊόν ανάπτυξης και εξέλιξης μόνο μέσα από τη διατύπωση επαληθεύσιμων υποθέσεων (Heywood, 2013).

2.3.3 Κριτικές προσεγγίσεις

Υπάρχει ποικιλομορφία στον τρόπο με τον οποίο οι κριτικές θεωρίες της παγκόσμιας πολιτικής καταγίνονται με τον φεμινιστικό τρόπο σκέψης και τις έμφυλες οπτικές. Ο κοινωνικός κονστρουκτιβισμός διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο σε πρώιμες ριζοσπαστικές φεμινιστικές αντιλήψεις αναφορικά με το φύλο και τη λειτουργία του. Ως εκ τούτου, ο κοινωνικός κονστρουκτιβισμός εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο συντελείται η κοινωνικοποίηση αγοριών και κοριτσιών μέσα στην οικογένεια, με κύριο χαρακτηριστικό τη συμμόρφωση αμφοτέρων στις κοινωνικές επιταγές που επιβάλλουν τα διαφορετικά αρσενικά και θηλυκά στερεότυπα. Το φύλο αποτελεί κοινωνική κατασκευή, με ορατές διαφορές από τη βιολογική έννοια του φύλου. Η κριτική θεωρία της Σχολής της Φρανκφούρτης, αλλά και κάθε σχολής που έχει τη βάση της στο μαρξισμό, παρέβλεπε το ρόλο του φύλου ή λαμβάνονταν υπ' όψιν ως ασήμαντος. Αντιθέτως, η εστίαση ήταν στο ρόλο και τη σημασία της κοινωνικής τάξης. Ωστόσο, έγινε η ανάδυση μιας μορφής φεμινιστικής κριτικής θεωρίας που περιέχει στοιχεία του φεμινισμού ως οπτικής με ευρύτερη μαρξιστική έμφαση στη σχέση ανάμεσα στον καπιταλισμό και την πατριαρχία, που γίνονται κατανοητές ως διασυνδεδεμένες ηγεμονικές δομές. Με βάση αυτή την πεποίθηση, οι γυναίκες έχουν ουσιαστικές προσδοκίες χειραφέτησης εναντιώνοντας στην ανάπτυξη του παγκόσμιου καπιταλισμού και των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Από τη άλλη, οι μεταμοντέρνοι ή μεταδομιστές φεμινιστές δεν συμφωνούν με τις μορφές του φεμινισμού που δηλώνουν ότι υπάρχουν θεμελιώδεις διαφορές ανάμεσα στις γυναίκες και τους άντρες. Τέλος, οι μεταδομιστές φεμινιστές κατακρίνουν τα ευρωκεντρικά, οικουμενιστικά μοντέλα χειραφέτησης των γυναικών, διότι έχουν αποτύχει στο κομμάτι της αναγνώρισης διαφορετικών ταυτοτήτων με βάση την πρόσμειξη φυλετικών, εθνοτικών και πολιτισμικών ζητημάτων. Παραδείγματος χάρη, υπάρχουν μορφές ισλαμικού εθνικισμού στις οποίες η επιστροφή σε παραδοσιακές ηθικές και

θηρσκευτικές αξίες θεωρείται αναβάθμιση του ρόλου και της θέσης των γυναικών (Heywood, 2013).

2.4 Η έμφυλη διάσταση στην ασφάλεια, τον πόλεμο και τις ένοπλες συγκρούσεις

Η φεμινιστική προσέγγιση εστιάζει αρκετά στην κατασκευή μιας έμφυλης εννοιοποίησης της ασφάλειας και του πολέμου (Tickner, 1992· 2001). «Υψιστος σκοπός» της διεθνούς πολιτικής σύμφωνα με τις συμβατικές προσεγγίσεις είναι η ασφάλεια (Waltz, 1979). Ως εκ τούτου, κατεξοχήν αρμοδιότητα των κρατών αποτελεί η φροντίδα για την ασφάλεια των πολιτών τους, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από την έννοια της «εθνικής ασφάλειας». Συνεπώς, οι κίνδυνοι για την ασφάλεια είναι εξωτερικοί και πηγάζουν πρωτίστως από άλλα κράτη. Αυτό οδηγεί τα κράτη υπό τον κίνδυνο της βίας να εφαρμόζει άλλους τρόπους μορφών φυσικής υποταγής και περιορισμού, καθώς είναι αναπόσπαστα συσχετιζόμενοι με την πρόληψη των πολέμων αυτών, κυρίως μέσα από την ανάπτυξη στρατιωτικής επάρκειας με στόχο την πρόληψη των ενδεχόμενων επιτιθέμενων. Οι επικριτές φεμινιστές παραθέτουν δύο λόγους αναφορικά με την ασφάλεια. Πρώτον, διότι έχει τη βάση της σε αρσενικούς ισχυρισμούς αναφορικά με την αντιπαλότητα, τον ανταγωνισμό και το αναπόδραστο της διαμάχης. Αυτές οι παραδοχές προέρχονται μέσα από μια γενική πεποίθηση του κόσμου που φέρει στοιχεία αλληλεπίδρασης και σχέσεων από μια σειρά υστερόβουλων, αυτοτελών δρώντων. Ο απώτερος σκοπός τους είναι η επίτευξη της αύξησης της δύναμής τους. Δεύτερον, διότι η έννοια της εθνικής ασφάλειας είναι ανεφάρμοστη. Υπάρχει το **παράδοξο της ασφάλειας** (security paradox), το οποίο συνθέτει αυτό που ονομάζεται «ανασφάλεια της ασφάλειας» (Heywood, 2013).

Οι φεμινιστές αναλυτές, από την άλλη, ενστερνίζονται εναλλακτικές εννοιοποιήσεις της ασφάλειας, με πιο συνηθισμένη την έννοια της «ανθρώπινης ασφάλειας». Εντούτοις, οι συντελεστές της ανθρώπινης ασφάλειας δεν είναι πάντα ευδιάκριτοι. Αρκετοί ισχυρίζονται ότι πρέπει να υπάρχει περιορισμός στην «ελευθερία από το φόβο» (οι βασικοί κίνδυνοι στην ασφάλεια είναι η ένοπλη σύγκρουση και η σωματική βία από άλλους ανθρώπους), με άλλους να εκτείνουν την έννοια και στην «ελευθερία από την ανέχεια» [προσθήκη στους βασικούς κινδύνους η ανισότητα και η **δομική βία** (structural violence)]. Ωστόσο ακόμα και στο πως μπορεί να μετρηθεί η έννοια της ανθρώπινης ασφάλειας, εγείρει αρκετές

διαφορετικές απόψεις. Οι ερευνητές αλλά και οι πολιτικοί θα μπορούσαν να επωφεληθούν από τις καταμετρήσεις, η συμβολή των οποίων είναι σημαντική ως προς τη διευκόλυνση της λειτουργικής υλοποίησης της ασφάλειας. Παραδείγματος χάρη, σύμφωνα με την Πύλη για την Ανθρώπινη Ασφάλεια, μια διαδικτυακή βάση δεδομένων για τις πτυχές και τις πηγές της ανθρώπινης ασφάλειας, επισημαίνει ως πλήγμα στην ανθρώπινη ασφάλεια την κατάσταση κατά την οποία τουλάχιστον 1.000 άμαχοι έχουν χάσει τη ζωή τους. Για κάποιους φεμινιστές, αυτές οι ροπές προαποφασίζουν υπαινικτικά τη σωματική ασφάλεια και τις στρατιωτικές απειλές από απειλές όπως ο βιασμός, η απώλεια της περιουσίας, η έλλειψη σε τρόφιμα και η περιβαλλοντική υποβίβαση. Αυτές οι απειλές μπορεί να μην έχουν σαν άμεσο αντίκτυπο την πρόκληση θανάτου, αλλά προξενούν βαθιά αίσθηση ανασφάλειας που αυτή με τη σειρά της μπορεί να οδηγήσει τα θύματα, σε αρκετές των περιπτώσεων, να είναι πιο ευάλωτα σε περαιτέρω εκδηλώσεις βίας (Truong et al., 2007).

Οι φεμινιστές ενστερνίζονται μια διευρυμένη και πιο πολυδιάστατη έννοια της ασφάλειας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί οι ανησυχίες αναφορικά με τη βία κατά των γυναικών τόσο μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον όσο και μέσα από ποικίλους κινδύνους που εμφανίζονται όπως είναι παραδείγματος χάρη η σεξουαλική δουλεία και η ένοπλη σύγκρουση. Σύμφωνα με μια έμφυλη θεώρηση, η αρχικά φανερή διαφορά ανάμεσα στον «πόλεμο» και την «ειρήνη», που απορρέει από τη βασική αναταραχή για τον κίνδυνο ενός διακρατικού πολέμου, είναι επί της ουσίας προσποιητός και στοχεύει στο να αποκρύψει μια σειρά από άλλους κινδύνους, τους οποίους διατρέχουν οι γυναίκες. Το γεγονός ότι δεν υφίσταται πόλεμος με τη μορφή που όλοι γνωρίζουμε, δεν αποτελεί εγγύηση και ούτε διασφάλιση ενός βίου χωρίς φόβο και χωρίς φτώχεια ειδικότερα για τις γυναίκες. Πέρα από τη οπτική της ασφάλειας, οι φεμινιστές επιδιώκουν να αναλύσουν και να κατανοήσουν τον πόλεμο μέσα από έμφυλα μάτια (Heywood, 2013).

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους φεμινιστές της διαφορετικότητας υπάρχει άμεση σύνδεση του πολέμου με τον ανδρισμό σε διάφορα επίπεδα. Αρχικά, οι άνδρες είναι εκείνοι που κατέχουν υψηλόβαθμες θέσεις στην πολιτική και στρατιωτική ζωή και άρα κατέχουν και την τύχη ενός πολέμου στα χέρια τους. Αρκετοί από αυτούς τους ανθρώπους, μάλιστα, επιδιώκουν έναν πόλεμο κι τον παρουσιάζουν ως αναπότρεπτος. Αυτή η αντίληψη απορρέει από το γεγονός ότι βλέπουν τον κόσμο με τα μάτια της σύγκρουσης, της αντιπαλότητας και του ανταγωνισμού. Αυτό ίσως να οφείλεται στην εμφύσηση των αρσενικών έμφυλων στερεοτύπων είτε να οφείλεται σε

βαθύτερα βιολογικά ένστικτα. Από την άλλη πλευρά, με βάση την παραπάνω αντίληψη, θα μπορούσε να βοηθήσει στη βελτίωση του παγκόσμιου γίνεσθαι και πιο συγκεκριμένα στη μείωση της βίας, η εκπροσώπηση σε υψηλόβαθμες θέσεις της πολιτικής και στρατιωτικής ζωής από γυναίκες, οι οποίες διαπνέονται από αισθήματα συνεργασίας, συναίνεσης και τη χρήση μη συγκρουσιακών στρατηγικών. Αυτό θα είχε ως επακόλουθο τη φεμινιστική εναλλακτική πρόταση της «δημοκρατικής ειρήνης», η οποία αποτελεί πρόταση των φιλελεύθερων. Βάσει αυτής την πρόταση, η ειρήνη στις κοινωνίες θα επέλθει μέσα από την εφαρμογή της ισότητας των φύλων σε όλα τα επίπεδα και όχι μόνο μέσα από τη υιοθέτηση της δημοκρατίας. Συνεπώς, θεωρείται με βάση αυτή την πεποίθηση ότι μια μητριαρχική (matriarchal) κοινωνία θα ήταν σαφώς πιο ειρηνική από μια πατριαρχική. Εντούτοις, σύμφωνα με τα εμπειρικά στοιχεία που διαθέτουμε, η κατάσταση είναι ασαφής, καθώς να μεν η παρουσία των γυναικών στο εσωτερικό πλαίσιο μπορεί να αποβεί ειρηνική στις διεθνείς σχέσεις αλλά όταν πρόκειται να αναλάβουν ηγετικό ρόλο, έχει παρατηρηθεί ότι αρκετές φορές καταφεύγουν στη χρήση βίας και μάλιστα σε πιο εκτεταμένη και σκληρή (Cargioli και Boyer, 2001). Τούτο, βέβαια, μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι οι γυναίκες «δίνουν εξετάσεις» και προσπαθούν να επιβιώσουν μέσα σε ένα ανδροκρατούμενο σύστημα, μιμούμενες «αρσενικές» συμπεριφορές (το ίδιο).

Το δεύτερο χαρακτηριστικό που συνδέει τον πόλεμο και τον ανδρισμό είναι ότι η στρατιωτική οχύρωση έχει αρρενωπά στοιχεία και ο ανδρισμός αποτελεί εθνικό ιδανικό σε περιόδους διεθνούς έντασης και σύγκρουσης. Κάτι τέτοιο γίνεται ακόμα πιο ξεκάθαρο μέσα από την πεποίθηση του (πάντα αρσενικού) «ήρωα πολεμιστή». Επίσης, η στρατιωτική εκπαίδευση που λαμβάνουν έχει ως βάση της την πειθαρχία, την υπακοή και τη σκληρότητα, ενώ παράλληλα είναι απαλλαγμένη από κάθε τι θηλυκό ή «θηλυπρεπή». Ως εκ τούτου, κατά την στρατιωτική εκπαίδευση, υπάρχει φανερός διαχωρισμός πράξης και συναισθήματος. Η Goldstein (2001) επισημαίνει την συνδεσιμότητα των πιο πολεμοχαρών κρατών με τον σεξισμό, καθώς αυτοί οι πολιτισμοί τείνουν να είναι πιο σεξιστικοί. Τούτο οφείλεται στη διάπλαση του ανδρισμού που στοχεύει στην κινητοποίηση των στρατιωτών ούτως ώστε να είναι σε θέση να πολεμήσουν αλλά και μέσα από την επιρροή, τον αντίκτυπο που έχει η διεξαγωγή του πολέμου στον ανδρισμό. Το τρίτο χαρακτηριστικό που συνδέει τον πόλεμο με το φύλο, εδράζεται στο «μύθο της προστασίας». Σύμφωνα με αυτό το «μύθο», οι άνδρες έχοντας τον ρόλο του πολεμιστή οφείλουν να προστατεύουν και να υπερασπίζονται τους πιο αδύναμους και ευάλωτους, δηλαδή τις γυναίκες και τα

παιδιά (Enloe, 1993). Με αυτόν τον τρόπο όχι μόνο ενισχύεται η ανισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα, αλλά νομιμοποιείται κιόλας. Ο ανδρισμός του πολέμου συνεχίζονταν ειδικά στις περιπτώσεις των συμβατικών πολέμων, κατά τους οποίους ο πόλεμος συνιστά αρσενική αρμοδιότητα (Heywood, 2013).

Εντούτοις, η δημιουργία της έμφυλης διάστασης στο θέμα του πολέμου προκύπτει κυρίως μέσα από το γεγονός ότι τα αίτια του πολέμου συνδέονται με τον ανδρισμό. Επίσης, οι συνέπειες του πολέμου έχουν διαφορετικό αντίκτυπο στους άνδρες και διαφορετικό στις γυναίκες. Οι ένοπλες διαμάχες αποτελούν κατά κύριο λόγο «αντρική δραστηριότητα», καθώς οι δολοφονίες και οι θάνατοι διενεργούνται από άρρενες εμπολέμους. Οι γυναίκες από την άλλη πλευρά κατέχουν σημαντική θέση στη διεξαγωγή του πολέμου με το να διατηρούν το «εσωτερικό μέτωπο». Αυτή η σημαντική θέση των γυναικών στον πόλεμο, επιβεβαιώθηκε μέσα από τις θέσεις εργασίας που κατείχαν οι γυναίκες των αναπτυσσόμενων κρατών κατά τη διάρκεια των δύο παγκόσμιων πολέμων. Η ποικιλόμορφη επιρροή των γυναικών κατά την ένοπλη σύγκρουση συγκαλύπτεται μέσα από τον διαχωρισμό σε άνδρες μαχητές και σε γυναίκες μη μαχητές. Τούτο καταδεικνύεται από το γεγονός ότι όλο και περισσότερες γυναίκες και κορίτσια συνιστούν τα θύματα των ένοπλων συρράξεων. Κατά τον 20ό αιώνα αναπτύχθηκε το μοντέλο του «ολοκληρωτικού» πολέμου. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα οι γυναίκες να συνιστούν πλέον εξίσου πιθανά θύματα του πολέμου όπως και οι άνδρες. Παραδείγματος χάρη, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου έχασαν τη ζωή τους 42 εκατομμύρια άμαχοι, η πλειονότητα των οποίων ήταν γυναίκες, εν συγκρίσει με τα 25 εκατομμύρια των στρατιωτών που υπήρξαν θύματα του πολέμου. Ως εκ τούτου, οι «νέες μορφές πολέμου» φαίνεται να πλήττουν και τις γυναίκες και τα παιδιά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τέτοιοι πόλεμοι είναι προϊόν φυλετικών, θρησκευτικών ή/ και εθνοτικών διαφορών, με απότοκο τους ανταρτοπόλεμους και πολέμους κατά τοπικών εξεγέρσεων, οι οποίοι έχουν θύματα μαζικά αμάχους. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, περίπου το 75% των θυμάτων αυτών των συγκρούσεων είναι άμαχοι, εν συγκρίσει με τις αρχές του 20ού αιώνα που το ποσοστό ανέρχονταν μόλις στο 5%. Συνεπώς, οι γυναίκες και τα παιδιά αποτελούν δυσανάλογο στόχο και συγκροτούν την πλειοψηφία όλων των θυμάτων των σύγχρονων ένοπλων συγκρούσεων [Moser και Clark (επιμ.), 2001].

Έντονη ανησυχία προκαλείται από τις διαφορετικές μεθόδους συστηματικής οργανωμένης τακτικής του πολέμου όπως είναι η χρήση του βιασμού και άλλων μορφών σεξουαλικής βίας. Ο βιασμός κατά τον πόλεμο (war rape) δεν είναι μια

καινούρια μορφή πολέμου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα βιασμών γυναικών κατά τη διάρκεια των πολέμων αποτελούν οι αναφορές στην Παλαιά Διαθήκη της Βίβλου, για βιασμό των γυναικών των κατεκτημένων φυλών, καθώς αυτό θεωρούνταν έπαθλο για τους νικητές. Επί της ουσίας, ο βιασμός από τους στρατιώτες σε μη συστηματικό επίπεδο υπήρξε ένα γεγονός, το οποίο πιθανόν να συνέβαινε σε όλους όλων τους πολέμους και τις ένοπλες συγκρούσεις, ιδιαίτερα σε όσες περιπτώσεις υπήρχε απουσία αυστηρής στρατιωτικής πειθαρχίας. Παρόλο αυτά, ο βιασμός έχει αξιοποιηθεί αρκετές φορές κατά τη διάρκεια του πολέμου και ως μέθοδο στρατηγικής για την αποθάρρυνση, την τιμωρία και την ταπείνωση του εχθρού. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η επέλαση των Γερμανών στο Βέλγιο κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ο βιασμός της Νανκίγκ κατά την ιαπωνική εισβολή την περίοδο 1937-1938, και η επέλαση του ρωσικού Κόκκινου Στρατού στο Βερολίνο προς το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Εντούτοις, κατά τις σύγχρονες ένοπλες συγκρούσεις παρατηρείται το φαινόμενο της συστηματικής και εκτεταμένης χρήσης του βιασμού. Σύμφωνα με τις καταγραφές του Κέντρου της Ζένικα για την Καταγραφή του Πολέμου και των Εγκλημάτων Γενοκτονίας στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη είχαν σημειωθεί μέχρι το 1993 περισσότερες από 40.000 περιπτώσεις βιασμών που σχετίζονταν με τον πόλεμο που βρίσκονταν σε εξέλιξη εκείνη τη χρονική περίοδο, ενώ παράλληλα υπάρχουν αναφορές και καταγραφές για περίπου 23.000-45.000 κοσοβάρους Αλβανίδες, οι οποίες υπέστησαν βιασμό την περίοδο 1998-1999, όταν διεξάγονταν και η μεγάλη σύγκρουση με τη Σερβία. Αυτές οι καταστάσεις είναι απότοκες μια σειράς παραγόντων – του κοινωνικού εκτοπισμού που σχηματίζεται γύρω από τον εμφύλιο πόλεμο. Επίσης, οφείλονται και στο γεγονός της μη τακτικής φύσης των στρατιωτικών δυνάμεων σε συνδυασμό με το δίπολο ανδρισμού και βίας που διαπερνά συνήθως όλες τις εξτρεμιστικές μορφές της πολιτικής των ταυτοτήτων (Heywood, 2013).

Κάτι ακόμα που συνδέει τις γυναίκες με την ένοπλη σύγκρουση και τους πολέμους είναι η πορνεία στις στρατιωτικές βάσεις. Τα παραδείγματα γυναικών που μετατρέπονται σε «λάφυρα πολέμου» ή σε «ακολούθους στρατοπέδων» είναι αναρίθμητα, γεγονός που ανάγει το φαινόμενο της **στρατιωτικής πορνείας** (military prostitution), το οποίο σπάνια αναλύεται ή αναγνωρίζεται. Εντούτοις, από τη δεκαετία του 1980 και έπειτα έχει επέλθει η αναγνώριση του συστηματικού χαρακτήρα της στρατιωτικής πορνείας και των συνεπειών της στην εθνική και την προσωπική ασφάλεια. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η ιαπωνική κυβέρνηση

έκανε μια δημόσια απολογία για τη σεξουαλική υποδούλωση των αποκαλούμενων «γυναικών αναψυχής» κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η στρατιωτική πορνεία εδράζεται κατά κύριο λόγο γύρω από αμερικανικές βάσεις στην Οκινάου, τις Φιλιππίνες, τη Νότια Κορέα και την Ταϊλάνδη, με την «κάλυψη» των τοπικών και εθνικών αρχών, καθώς και από τη συνενοχή των στρατιωτικών αρχών. Η ύπαρξη αμερικανικών στρατευμάτων κατά τον Πόλεμο του Κόλπου και στους πολέμους στο Αφγανιστάν και το Ιράκ έχει αυξήσει το ποσοστό της πορνείας και της διακίνησης γυναικών στη Μέση Ανατολή. Εντούτοις, η στρατιωτική πορνεία δεν αφορά μόνο τη σωματική, σεξουαλική και οικονομική εκμετάλλευση των γυναικών, αλλά έχει και σημαντικές συνέπειες στη διεθνή πολιτική. Παραδείγματος χάρη, υπήρξαν συμμαχίες σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανάμεσα στις πόρνες της Κορέας και τους αμερικανούς στρατιώτες. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα τη συνέχιση μιας εξίσου άνιση στρατιωτικής συμμαχίας ανάμεσα στις ΗΠΑ και τη Νότια Κορέα στη μεταψυχροπολεμική εποχή (Moon, 1997). Η Νότια Κορέα άρχισε να επιτηρεί την σεξουαλική υγεία και την εργασιακή συμπεριφορά των ιερόδουλων, καθώς είχε ως στόχο να κατασκευάσει ένα πιο φιλικό πλαίσιο για τα αμερικανικά στρατεύματα, αδιαφορώντας για την ανθρώπινη ασφάλεια των γυναικών αυτών και θυσιάζοντάς τες με αντάλλαγμα την εθνική ασφάλεια (Heywood, 2013).

2.5 Το φύλο, η παγκοσμιοποίηση και η ανάπτυξη

Η φεμινιστική σχολή και ιδιαίτερα αυτήν του κοινωνικού φεμινισμού, έχει ασχοληθεί αρκετά με το κομμάτι των οικονομικών θεμάτων. Με βάση την κεντρική θεώρηση του σοσιαλιστικού φεμινισμού, η πατριαρχία και ο καπιταλισμός οδηγούν σε συστήματα καταπίεσης των γυναικών. Το γεγονός ότι καταμερίζεται η εργασία βάση φύλου και ότι οι άνδρες δραστηριοποιούνται κυρίως στη δημόσια σφαίρα, ενώ οι γυναίκες παραμένουν εθιμοτυπικά στην ιδιωτική σφαίρα, ενισχύει τα οικονομικά συμφέροντα του καπιταλισμού ποικιλοτρόπως. Σύμφωνα με κάποιους κοινωνικούς φεμινιστές, οι γυναίκες συνιστούν «εφεδρικό στρατό εργασίας». Δηλαδή σε μια περίοδο ύφεσης, οι γυναίκες δύνανται να επανέλθουν στην ιδιωτική σφαίρα, στα οικιακά τους, χωρίς να επιφέρουν επιπλέον οικονομική επιβάρυνση στους εργοδότες ή στο κράτος. Συγχρόνως, η οικιακή εργασία των γυναικών είναι απαραίτητη για μια στερεή και ισχυρή οικονομία. Εφόσον οι γυναίκες επωμίζονται με το ρόλο της ανατροφής των παιδιών, είναι κατά συνέπεια εκείνες που θα διαμορφώσουν την

επόμενη γενιά των εργαζομένων. Με βάση αυτή τη λογική, οι γυναίκες και μέσα από το ρόλο τους ως σύζυγοι «εξαιρούν» τους άνδρες συζύγους από την υποχρέωση του νοικοκυριού αλλά και της ανατροφής των παιδιών, γεγονός που τους «ελευθερώνει» χρόνο, τον οποίο μπορούν να αξιοποιήσουν σε έμμισθη και παραγωγική εργασία. Επιπλέον, η βάση της δομής της παραδοσιακής οικογένειας, παρέχει στους άνδρες εργαζομένους ένα ουσιαστικό πλαίσιο προστασίας από τις απογοητεύσεις που προκαλούνται στη ζωή ενός «σκλάβου του μισθού». Εντούτοις, όλες οι ανωτέρω έμφυλες διαδικασίες δεν έχουν κανένα αντίκτυπο στις παραδοσιακές θεωρίες της διεθνούς πολιτικής οικονομίας, που στρέφουν την προσοχή τους μόνο στις εμπορικές ανταλλαγές και την έμμισθη εργασία, αγνοώντας εντελώς τη συμβολή των γυναικών στις παραγωγικές εργασίες. Η κατάσταση χειροτερεύει αν προστεθούν και οι έμφυλες προκαταλήψεις που καθορίζουν την εννοιολογική δομή της παραδοσιακής πολιτικής οικονομίας, και κατά κύριο λόγο του οικονομικού φιλελευθερισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνιστά η φεμινιστική κριτική της έννοιας του «οικονομικού ανθρώπου» (Tickner, 1992). Η αντίληψη ότι οι άνθρωποι είναι ορθολογικοί και ιδιοτελείς και έχουν ως πρωταρχικό στόχο την αύξηση της απόλαυσης, η οποία φέρει το προσωπείο της υλικής κατανάλωσης. Τούτο συνιστά και την κυρίαρχη αντίληψη του καπιταλισμού της αγοράς. Ωστόσο, αυτή η σύνδεση τη απόλαυσης της ζωής με τον υλισμό είναι επίπλαστη και έχει κατασκευαστεί στη βάση των αρσενικών παραδοχών για την ιδιοτέλεια και τον ανταγωνισμό. Οι φεμινιστές, εμμέσως πλην σαφώς, ισχυρίζονται ότι οι «οικονομικές γυναίκες» θα είχαν διαφορετική στάση απέναντι στα πράγματα (Heywood, 2013).

Η αναδιάρθρωση της οικονομίας λόγω της παγκοσμιοποίησης έχει προκαλέσει περαιτέρω συνέπειες στις σχέσεις των δύο φύλων. Αρχικά, είχε ως αποτέλεσμα την παγκόσμια «εκθήλυνση της εργασίας». Ο αναπτυσσόμενος κόσμος έχει επεκτείνει τις εργασιακές ευκαιρίες για τις γυναίκες, σε τομείς όπως η γεωργία, με προσανατολισμό παραδείγματος χάρη στις εξαγωγές, βιομηχανία φρούτων της Λατινικής Αμερικής, αλλά και μέσα από μια διαδικασία παγκόσμιας βιομηχανικής αναδιάρθρωσης, η οποία είχε ως αποτέλεσμα να μετατεθούν θέσεις εργασίας από τον αναπτυγμένο στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα συνιστούν η άνθηση της βιομηχανίας των ηλεκτρονικών στην Ασία και τα εργοστάσια παραγωγής ενδυμάτων στο Μεξικό. Στον αναπτυγμένο κόσμο παρατηρείται, επίσης, άνοδος και είσοδος νέων «γυναικείων» επαγγελμάτων, ή «ροζγιακάδων», καθώς έχουν επεκταθεί τομείς υπηρεσιών της οικονομίας, όπως οι πωλήσεις, η καθαριότητα και η επεξεργασία

δεδομένων. Παρόλο που σημειώνεται σημαντική αύξηση του αριθμού των γυναικών σε θέσεις έμμισθης εργασίας, υπάρχει εντούτοις και μια σύνδεση αυτής της αύξησης με την ευπάθεια και την εκμετάλλευση των γυναικών. Συνήθως, οι γυναίκες εργαζόμενες προσλαμβάνονται σε οικονομικούς τομείς στους οποίους δεν έχουν ακόμα κατοχυρωθεί τα εργατικά δικαιώματα ή είναι ακόμα περιορισμένης κλίμακας ή τα εργατικά συνδικάτα είναι ανίσχυρα, με σκοπό να περιοριστεί στο ελάχιστο το κόστος τους. Ως εκ τούτου οι γυναίκες βρίσκονται αντιμέτωπες και επωμίζονται τόσο με το φόρτο της χαμηλόμισθης εργασίας όσο και με το φόρτο της οικιακής εργασίας. Παράλληλα η κρατική μέριμνα είναι τις περισσότερες των περιπτώσεων ανεπαρκής και σε κομβικούς τομείς όπως είναι η υγεία, η εκπαίδευση και οι επιδοτήσεις σε βασικά τρόφιμα, γεγονός που πηγάζει κυρίως από την άνοδο της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης (το ίδιο).

Η οικονομική παγκοσμιοποίηση έχει, επίσης, ως αποτέλεσμα την «εκθήλυνση της μετανάστευσης». Σε αυτή την στροφή έχουν συμβάλει οι πιέσεις τόσο στον αναπτυγμένο όσο και στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Παραδείγματος χάρη, οι γυναίκες μεταναστεύουν λόγω του «ελλείμματος φροντίδας» που σημειώνεται στα πλουσιότερα κράτη. Ολοένα και πιο πολλές γυναίκες εισέρχονται στο χώρο της έμμισθης εργασίας αλλά έχουν αναθεωρήσει προς τα κάτω τις φιλοδοξίες τους για την εκπαίδευση και την καριέρα τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αυξηθούν οι νταντάδες και υπηρέτριες, οι οποίες επί της ουσίας αναπληρώνουν τις αρμοδιότητες των μητέρων, και έχει δυσχεράνει την κάλυψη θέσεων, οι οποίες ήταν παραδοσιακά γυναικεία υπόθεση, όπως αυτές της καθαρίστριας, της νοσηλεύτριας και της νοσοκόμας. Ως εκ τούτου, καταγράφονται μεταναστευτικές ροές γυναικών, κυρίως από τη Νοτιοανατολική Ασία και την πλούσια σε πετρέλαιο Μέση Ανατολή ή τις οικονομίες των «τίγρεων» της Ανατολικής Ασίας και του πρώην σοβιετικού μπλοκ προς τη Δυτική Ευρώπη, από το Μεξικό και την Κεντρική Αμερική προς τις ΗΠΑ, και από την Αφρική προς διάφορες περιοχές της Ευρώπης. Ωθηση για αναζήτηση εργασίας στο εξωτερικό προκαλεί η φτώχεια που επικρατεί στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Επί της ουσίας, οι μετανάστριες αποτελούν και την κύρια πηγή αποστολής εμβασμάτων πίσω στην πατρίδα τους, με τις γυναίκες εργαζόμενες να συνιστούν πιο αξιόπιστη πηγή αποστολής εμβασμάτων από ό,τι οι άνδρες εργαζόμενοι λόγω των οικογενειακών δεσμών και υποχρεώσεών τους. Όλες αυτές οι πιέσεις της παγκοσμιοποίησης έχουν οδηγήσει στην από κοινού αναδιαμόρφωση του σεξουαλικού καταμερισμού της εργασίας τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε εθνικό

επίπεδο. Έχει δημιουργηθεί μια εξάρτηση μεταξύ των πλούσιων μεσοαστικών οικογενειών του αναπτυσσόμενου κόσμου και των μεταναστριών που επιλέγουν για τη φροντίδα των παιδιών τους αλλά και για τις οικιακές εργασίες (Ehrenreich και Hochschild, 2003).

Οι υπηρεσίες που έχουν να κάνουν με τον παραδοσιακό ρόλο της συζύγου έχουν μετατεθεί σε παγκόσμια κλίμακα, γεγονός που γίνεται ολοφάνερο στην περίπτωση του σεξουαλικού εμπορίου και της πορνείας. Με την παγκοσμιοποίηση σημειώνεται εκτόξευση στη βιομηχανία του σεξ τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Σημαντική άνοδο καταγράφεται στα ποσοστά διακίνησης των γυναικών και των κοριτσιών από λαθρεμπόρους, οι οποίοι τις εξωθούν στη σεξουαλική δουλειά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνιστά η Ταϊλάνδη, με περίπου μισό με ένα εκατομμύριο γυναίκες να είναι εργαζόμενες ως πόρνες, και η 1 στις 20 να αποτελεί στην ουσία σκλάβο. Η ανάπτυξη της πορνείας στην Ταϊλάνδη έλαβε τεράστιες διαστάσεις ταχύτατα κατά τη διάρκεια της οικονομικής ανάπτυξης τη δεκαετία του 1970. Αυξήθηκε η ζήτηση, καθώς είχε αυξηθεί το βιοτικό επίπεδο των ανδρών εργαζομένων, αλλά παράλληλα είχε αυξηθεί και η προσφορά, μέσα από την πώληση ενός μεγάλου αριθμού παιδιών ως δούλων στις παραδοσιακές φτωχές ορεινές περιοχές στα βόρεια της χώρας (Bales, 2003). Σε παγκόσμια κλίμακα, οι σεξουαλικές επαφές φέρουν διάφορες μορφές. Μία από αυτές τις μορφές συνιστά ο σεξοτουρισμός, που μαστίζει ιδιαίτερα τις γυναίκες σε χώρες όπως η Δομινικανή Δημοκρατία και η Ταϊλάνδη. Άλλη μορφή σεξουαλικών επαφών συνιστά και το φαινόμενο των εισαγόμενων, ή «παραγγεληθέντων μέσα από το διαδίκτυο», νυφών. Αυτό το φαινόμενο είναι σύνηθες κυρίως στη Νοτιοανατολική Ασία και το πρώην σοβιετικό μπλοκ. Άνδρες από πλούσιες περιοχές όπως από τη Βόρεια Αμερική και τη Δυτική Ευρώπη παντρεύονται γυναίκες από αυτές τις χώρες. Η πιο βίαιη μορφή της πιο άγριας εκμετάλλευσης των σεξουαλικών επαφών αποτελεί το λαθρεμπόριο και η **διακίνηση ανθρώπων** (people trafficking). Σύμφωνα με εκτιμήσεις, περίπου 4-200 εκατομμύρια άνθρωποι παγκοσμίως είναι μπλεγμένοι σε αυτό, με τις γυναίκες και τα νεαρά κορίτσια να αποτελούν περίπου στο 80% του συνόλου των θυμάτων. Με βάση τον ΟΗΕ, η διακίνηση του 87% των γυναικών και των νέων κοριτσιών γίνεται με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση (UNODC, 2006). Το φαινόμενο αυτό επηρεάζει κυρίως περιοχές της Ασίας. Παραδείγματος χάρη, σύμφωνα με εκτιμήσεις, γίνεται ετησίως διακίνηση 5.000-7.000 κοριτσιών και γυναικών από το Νεπάλ, κυρίως στην Ινδία (Crawford, 2009).

Αναφορικά με την ανάπτυξη, έχουν κάνει την εμφάνισή τους μια σειρά από ανταγωνιστικές έμφυλες οπτικές. Οι θεωρητικοί του εκσυγχρονισμού προχωρούν στην σύνδεση ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και τη χειραφέτηση των γυναικών σε σχέση με τους παραδοσιακούς ρόλους τους. Βάσει αυτής της οπτικής, δύο ιεραρχίες επικρατούν στις παραδοσιακές κοινωνίες: ο πατριαρχικός έλεγχος και η υποταγή των γυναικών. Με την ανάπτυξη των καπιταλιστικών σχέσεων που βασίζονται στην αγορά παρατηρείται στροφή προς τον ατομικισμό. Οι άνθρωποι αξιολογούνται με γνώμονα λιγότερο τη θέση και την παράδοση, και περισσότερο τη συμβολή τους στην παραγωγική διαδικασία. Κάτι τέτοιο γίνεται φανερό μέσα από τη δημιουργία πιο ισότιμων οικογενειακών δομών, στις οποίες απαιτείται η συμμετοχή όλων των μελών στις λειτουργίες της οικογένειας. Οι γυναίκες, επίσης, έχουν τη δυνατότητα να λάβουν μόρφωση και να ακολουθήσουν μια καριέρα. Τούτο συμβαίνει διότι ο εκσυγχρονισμός απαιτεί πιο εξειδικευμένο και καλύτερα καταρτισμένο εργατικό δυναμικό. Συνεπώς, σύμφωνα με τον ΟΗΕ τα αναπτυγμένα κράτη βρίσκονται πιο ψηλά στην κατάταξη με γνώμονα τον **Έμφυλο Δείκτη Ανάπτυξης** (Gender-related Development Index/ GDI) και το **Δείκτη Ενδυνάμωσης των Φύλων** (Gender Empowerment Measure/ GEM) σε σύγκριση με τα αναπτυσσόμενα. Ως εκ τούτου, η ισότητα των φύλων συμβαδίζει με τη νεωτερικότητα (Heywood, 2013).

Εντούτοις, σύμφωνα με μια φεμινιστική πεποίθηση, η έννοια της «νεωτερικότητας» συνιστά οικοδόμημα που «χτίζεται» με βάση τα ανδρικά δεδομένα. Ανωτέρω έγινε αναφορά για τον οικονομικό φιλελευθερισμό. Κάτι αντίστοιχο γίνεται φανερό και στην ιδέα της «ανάπτυξης ως οικονομικής μεγέθυνσης». Η φεμινιστική θεωρία επισημαίνει και κάτι ακόμα για τις ορθόδοξες προσεγγίσεις. Σύμφωνα με αυτήν απέτυχαν να καταγράψουν το ποσοστό φτώχειας που μαστίζει τις γυναίκες. Με βάση τον Abbott και άλλους (2005): «Οι γυναίκες συνθέτουν το μισό του παγκόσμιου πληθυσμού, αντιστοιχούν στα δύο τρίτα των ωρών εργασίας, λαμβάνουν το ένα δέκατο του παγκόσμιου εισοδήματος και κατέχουν μόνο το ένα εκατοστό της παγκόσμιας περιουσίας». Οι γυναίκες αποτελούν περίπου το 70% των φτωχών του κόσμου. Ο Sen (1990) έκανε προσπάθεια να καταδείξει την αποτυχία καταγραφής της γυναικείας φτώχειας, ισχυριζόμενος ότι «απουσιάζουν περισσότερες από 100 εκατομμύρια γυναίκες». Οι «γυναίκες που απουσιάζουν», στις οποίες κάνει αναφορά ο Sen, δεν υπάρχουν πουθενά. Δεν φαίνονται στις δημογραφικές στατιστικές. Από την άλλη, φαίνεται να υπάρχει αριθμητική υπεροχή στον πληθυσμό των ανδρών που ξεπερνά αυτή των γυναικών σε περιοχές του κόσμου

όπως η Νότια Ασία και η Αφρική. Κάτι τέτοιο δεν αντιστοιχεί σύμφωνα με τη φυσιολογική τάση, κατά την οποία οι γυναίκες υπερέχουν ελαφρώς αριθμητικά από τους άνδρες (παγκοσμίως γεννιούνται περισσότερα αγόρια αλλά οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής και ως εκ τούτου ο αριθμός τους είναι μεγαλύτερος). Σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις, «απουσιάζουν» περίπου 50 εκατομμύρια γυναίκες μόνο στην Ινδία. Κάτι τέτοιο κρύβει υψηλό αριθμό θνησιμότητας κοριτσιών και γυναικών έναντι αγοριών και ανδρών σε συγκεκριμένες περιοχές του κόσμου. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί μέσα από την πολιτική αρκετών γονέων να εφαρμόζουν την πρακτική απόκτησης μόνο αγοριών, καθοδηγούμενοι από οικονομικά ή/ και πολιτισμικά κίνητρα, κάτι που τους οδηγεί ακόμα και στις επιλεκτικές εκτρώσεις και παιδοκτονίες με μοναδικό κριτήριο το φύλο του παιδιού. Αυτό το φαινόμενο παρατηρείται ακόμα πιο έντονα σε περιοχές της Ανατολικής και της Νότιας Ασίας, και κυρίως στην Κίνα, με την πολιτική του «ενός παιδιού» που ακολουθεί, καθώς και σε κάποια κρατίδια της Ινδίας. Σε άλλες περιπτώσεις, τα υψηλότερα επίπεδα ασθενειών και θνησιμότητας των γυναικών και των κοριτσιών είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια δεν χαίρουν της ίδιας ιατρικής φροντίδας και περίθαλψης, δεν θρέφονται το ίδιο καλά και δεν απολαμβάνουν τις ίδιες κοινωνικές υπηρεσίες όπως οι άνδρες και τα αγόρια. Η άνιση αυτή κατανομή διαφαίνεται πιο έντονα σε αγροτικές περιοχές και χτυπά κυρίως τα μικρότερα κορίτσια και όσα έχουν μεγαλύτερες αδερφές. Σε οικογένειες χαμηλού οικονομικού επιπέδου, θα προτιμηθεί η φροντίδα των αγοριών από αυτή των κοριτσιών. Αυτό οφείλεται στις μελλοντικές προσδοκίες που έχουν για τα αγόρια. Όταν μεγαλώσουν είναι πιο πιθανό σε σύγκριση με τις γυναίκες να φέρουν εισόδημα στο σπίτι ή να εργάζονται σε οικογενειακές καλλιέργειες. Αντιθέτως, η συμβολή των κοριτσιών στο οικογενειακό εισόδημα θεωρείται ανύπαρκτη, ενώ παράλληλα το σύστημα της προικοδοσίας μπορεί να επιφέρει ένα έξτρα βάρος στον οικογενειακό προϋπολογισμό (Heywood, 2013).

Από την άλλη πλευρά, επικρίσεις για την εικόνα των γυναικών του αναπτυσσόμενου κόσμου ως φτωχών θυμάτων, με πενιχρή ή χωρίς καθόλου εκπαίδευση, καταπιεσμένων και αδύναμων γίνονται από τους μετααποικιοκράτες φεμινιστές. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, οι γυναίκες διαδραματίζουν κομβικό ρόλο στις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, ενώ παράλληλα συμβάλλουν καθοριστικά στη μείωση της φτώχειας, κυρίως όταν η φτώχεια αφορά την τοπική ιδιοκτησία, και ως εκ τούτου δεν αποδέχονται τα «από πάνω προς τα κάτω» αναπτυξιακά μοντέλα.

Μία από τις πιο ουσιαστικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες είναι η επέκταση της μικροπίστωσης (microcredit). Μέσα από αυτή δίνεται μεγάλη σπουδαιότητα στο ρόλο των γυναικών. Η πρώτη εμφάνιση της μικροπίστωσης εντοπίζεται στην Τράπεζα Grameen στο Μπαγκλαντές, στην οποία, από κοινού με τον ιδρυτή της, Muhammad Yunus, απονεμήθηκε το Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης το 2006. Η μικροπίστωση συνιστά έναν αποτελεσματικό τρόπο στήριξης πολύ φτωχών οικογενειών με σκοπό τη σύσταση μικρών επιχειρήσεων ή την προώθηση γεωργικών προγραμμάτων και υποδομών. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας περίπου το 90% των ατόμων που δέχονται μικροπίστωση είναι γυναίκες. Κάτι τέτοιο αποβαίνει ωφέλιμο, καθώς οι γυναίκες κατά κύριο λόγο οδηγούνται σε επενδύσεις αυτών των χρημάτων παρά να τα ξοδέψουν οι ίδιες, ενώ παράλληλα σύμφωνα με τα δεδομένα, οι γυναίκες αποπλήρωνουν τα χρήματα σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άνδρες. Όφελος από τέτοιες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, έχουν η Ινδία και το Μπαγκλαντές πρωταρχικά, αλλά και άλλα κράτη, τόσο διαφορετικά μεταξύ τους, όπως η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Ρωσία, η Αιθιοπία, το Μαρόκο, η Βραζιλία. Εντούτοις, η «επανάσταση της μικροπίστωσης» έχει και αρνητικά της. Παραδείγματος χάρι, οι επικριτές ισχυρίζονται ότι μέσω αυτής της πρακτικής, οι κυβερνήσεις έχουν μειώσει σημαντικά τις κοινωνικές παροχές τους. Άλλα στοιχεία αποτελούν το γεγονός ότι τα επίπεδα αποπληρωμών είναι υψηλά και ότι δημιουργείται μακροχρόνια εξάρτηση με το εξωτερικό κεφάλαιο, ενώ παρόλο που στοχεύουν στην ενδυνάμωση των γυναικών, εντούτοις η εισροή χρήματος στην τοπική οικονομία καταλήγει στο σύστημα προικοδοσίας (Heywood, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – Θεσμικό Πλαίσιο

3.1 Διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο

Σε θεσμικό επίπεδο έχουν πραγματοποιηθεί αρκετά αναφορικά με την ισότητα. Σταθμοί στο ζήτημα της ισότητας σε διεθνές επίπεδο, αποτελούν οι τέσσερις διασκέψεις (ΕΕ, 2004).

Από τις 19 Ιουνίου έως τις 2 Ιουλίου του 1975, διεξήχθη η πρώτη παγκόσμια διάσκεψη για τις γυναίκες στο Μεξικό, στη διάρκεια της οποίας τέθηκαν οι τρεις στόχοι προτεραιότητας: ισότητα, ανάπτυξη και ειρήνη (το ίδιο).

Από τις 14 έως τις 30 Ιουλίου του 1980, έλαβε χώρα η δεύτερη παγκόσμια διάσκεψη για τις γυναίκες στην Κοπεγχάγη. Για την υλοποίηση των στόχων της πρώτης διάσκεψης, η διάσκεψη της Κοπεγχάγης απομόνωσε τρεις τομείς που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή: ισότιμη πρόσβαση ανδρών και γυναικών στην εκπαίδευση, τις ευκαιρίες απασχόλησης και τις κατάλληλες υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης (το ίδιο).

Από τις 15 έως τις 26 Ιουλίου του 1985 πραγματοποιήθηκε η τρίτη παγκόσμια διάσκεψη για τις γυναίκες στο Ναϊρόμπι. Εκεί για πρώτη φορά αναγνωρίστηκε ότι και οι γυναίκες είναι μέρος του συνόλου, της ανθρωπότητας και τα προβλήματα της ανθρωπότητας άπτονται και των ενδιαφερόντων των γυναικών. Συνεπώς, οι γυναίκες δικαιούνται νόμιμα να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων αλλά και στο πως διαχειρίζονται όλες οι ανθρωπιστικές υποθέσεις (το ίδιο).

Τον Σεπτέμβριο του 1995 διεξήχθη η τέταρτη παγκόσμια διάσκεψη για τις γυναίκες στο Πεκίνο. Η διεξαγωγή διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για τις γυναίκες στο Πεκίνο και η συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στη συνάντηση αυτή αποτελούν συνέχεια των προσπαθειών που έχει ήδη καταβάλει η διεθνής κοινότητα για να επιτύχει την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Συμφωνίες ορόσημα: η Διακήρυξη του Πεκίνου (επιβεβαίωση από τα κράτη), η Πλατφόρμα Δράσης των Γυναικών και η Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW) (το ίδιο).

Από τις 5 έως τις 9 Ιουνίου του 2000 έλαβε χώρα η πενταετής επισκόπηση της εφαρμογής της Διακήρυξης του Πεκίνου και της Πλατφόρμας Δράσης (Πεκίνο + 5) που πραγματοποιήθηκε στη Γενική Συνέλευση, στη Νέα Υόρκη με θέμα: «Γυναίκες 2000: Ισότητα, Ανάπτυξη, Ειρήνη, για τον 21^ο αιώνα» (το ίδιο).

Από τις 28 Φεβρουαρίου έως τις 11 Μαρτίου του 2005 (Πεκίνο +10) πραγματοποιήθηκε η δεκαετής επανεξέταση και αξιολόγηση της εφαρμογής της Διακήρυξης του Πεκίνου και της Πλατφόρμας Δράσης και των αποτελεσμάτων της εικοστής τρίτης ειδικής συνόδου της Γενικής Συνέλευσης που πραγματοποιήθηκε κατά την τεσσαρακοστή ένατη σύνοδο της Επιτροπής για το Καθεστώς των Γυναικών (CSW) (ΕΕ, 2004).

Από την 1^η έως τις 12 Μαρτίου του 2010 (Πεκίνο +15) έλαβε χώρα η 15ετής ανασκόπηση της εφαρμογής της Διακήρυξης του Πεκίνου και της Πλατφόρμας Δράσης (1995) και των αποτελεσμάτων της εικοστής τρίτης ειδικής συνόδου της Γενικής Συνέλευσης (2000) (το ίδιο).

Το 2015 στην Απόφαση 70/176 (UN Economic and Social Council, 2013) της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ τονίζεται η υποχρέωση προστασίας όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών των γυναικών και κοριτσιών και εκφράζεται και πάλι η βαθιά ανησυχία του ΟΗΕ για την αύξηση των γυναικοκτονιών, δεδομένου ότι μια στις δυο γυναίκες θύματα ανθρωποκτονιών δολοφονείται από σύντροφο ή μέλος της οικογένειάς της (UN Economic and Social Council, 2013). Οι ειδικευμένες οργανώσεις του ΟΗΕ αναλαμβάνουν και περαιτέρω πρωτοβουλίες, με την εκπόνηση μελετών από το Γραφείο των ΗΕ για τα ναρκωτικά και το έγκλημα (UNODC, 2018) για τις έμφυλες ανθρωποκτονίες γυναικών και κοριτσιών το 2018.

Αναφορικά με τα διεθνή νομικά πρότυπα που χαρακτηρίζουν τη βία κατά των γυναικών ως μορφής διάκρισης κατά των γυναικών είναι μεταξύ άλλων: η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, με τα άρθρα 2 (δικαίωμα στη ζωή) και 3 (απαγόρευση βασανιστηρίων, σκληρής, απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) σε συνδυασμό με το άρθρο 14 (απαγόρευση διακρίσεων), όπως επίσης και η Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών σύμφωνα με τη Γενική Σύσταση 19 της Επιτροπής (CEDAW) (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011), (Liacouras).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τον Οκτώβριο του 2007, το ΕΚ ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με τις γυναικοκτονίες στο Μεξικό και την Κεντρική Αμερική και τον ρόλο της ΕΕ στην καταπολέμηση του φαινομένου (Manjoo, 2011). Τον Δεκέμβριο του 2010, στην τελευταία ετήσια έκθεση του ΕΚ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, καταδικάστηκαν εκ νέου ρητώς οι γυναικοκτονίες. Το 2018 η γυναικοκτονία αναφέρεται στις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη βία κατά των γυναικών, που εγκρίθηκαν από

το Συμβούλιο της ΕΕ.

Μείζον και πρωταρχικό ζήτημα είναι αυτό της καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών, καθώς δεν νοείται ισότητα, αν δεν «ξεριζωθεί» η ρίζα του προβλήματος που είναι η βία. Σε αυτό το πλαίσιο, σε διεθνές επίπεδο, σημαντικό σταθμό αποτελεί η υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης στις 11 Μαΐου 2011 (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011). Είναι το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο, το οποίο έχει κυρωθεί από κάποια κράτη μέλη και ορίζονται οι μορφές βίας κατά των γυναικών μέσα από ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την πρόληψή της, την προστασία των θυμάτων, ενώ παράλληλα προβλέπεται ένα πλαίσιο τιμωρίας για τους δράστες ούτως ώστε να τερματιστεί η ατιμωρησία τους. Αυτή η Σύμβαση συνιστά σημείο αναφοράς στις αξιώσεις του γυναικείου και φεμινιστικού κινήματος για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, την απαλοιφή της έμφυλης βίας και την υποστήριξη της ισότητας των φύλων. Τριάντα τέσσερα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης την έχουν κυρώσει, σαράντα έξι την έχουν υπογράψει – μαζί με την Ευρωπαϊκή Ένωση– και χρησιμοποιείται ως βάση δράσης από πολλές χώρες εκτός Ευρώπης. Η Σύμβαση αναγνωρίζει τη βία κατά των γυναικών ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μια μορφή διάκρισης κατά των γυναικών. Στο επίκεντρο τίθεται το θύμα, που μέσα από πρακτικά εργαλεία διασφαλίζεται η προστασία των γυναικών και των κοριτσιών, η ασφάλειά τους και η ενδυνάμωσή τους, με τελικό σκοπό την επίτευξη της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011). Είχε προηγηθεί πριν από την υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, η Εκστρατεία του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της Ενδοοικογενειακής Βίας (2006-2008). Πραγματοποιήθηκε, μάλιστα, η 3^η Συνάντηση Κορυφής των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης στη Βαρσοβία τον Μάιο του 2005, κατά την οποία προσδιορίστηκε η σπουδαιότητα και η αναγκαιότητα για περαιτέρω ενίσχυση της δράσης του Οργανισμού, ούτως ώστε να προληφθεί και να καταπολεμηθεί η βία κατά των γυναικών όπως επίσης και η ενδοοικογενειακή βία. Επίσης η σχετική Διακήρυξη δεσμευόταν να επιτύχει την πραγματική ισότητα των φύλων και την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας. Τον Δεκέμβριο του 2008, αποφασίστηκε η συγκρότηση Ad Hoc Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (CAHVIO) προκειμένου να προετοιμάσει τη σχετική σύμβαση. Η Επιτροπή αυτή στελεχώθηκε από εκπρόσωπους κυβερνήσεων των

κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, οι οποίοι ήταν εμπειρογνώμονες σε θέματα ισότητας των φύλων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παράλληλα, υπήρχαν και συμμετέχοντες σε ρόλο παρατηρητή, δηλ. χωρίς να δικαιούνται να ψηφίσουν. Αυτοί εκπροσωπούσαν τα όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του ΟΗΕ, όπως επίσης και διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις όπως το Ευρωπαϊκό Λόμπυ Γυναικών, η Διεθνής Αμνηστία, το WAVE, ο ILGA. Καταλυτικής σημασίας ήταν δύο καθηγήτριες, η Renee Romkens και η Christine Chinkin που ήταν ταυτόχρονα και επιστημονικές εμπειρογνώμονες της CAHVIO (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011).

Μέσω της Σύμβασης προβλέπεται και ο μηχανισμός παρακολούθησης της εφαρμογής της σε επίπεδο κρατών μελών. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 66, προβλέπει την σύσταση της Ομάδας Ανεξάρτητων Εμπειρογνομώνων, με σκοπό να δρα κατά της βίας εναντίον των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας. Αυτή η ομάδα αποκαλείται GREVIO. Έχει ως αρμοδιότητα την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης από τα συμβαλλόμενα Μέρη. Η GREVIO είναι αποτελούμενη κατ' ελάχιστο αριθμό 10 μελών και κατά μέγιστο αριθμό 15 μελών. Λαμβάνει υπόψη το φύλο και τη γεωγραφική κατανομή, όπως επίσης και τη διεπιστημονική ειδίκευση. Η εκλογή των μελών της γίνεται από την Επιτροπή των Μερών μεταξύ υποψηφίων για τους οποίους έχει γίνει πρόταση από τα Μέρη για μια θητεία 4 ετών. Η θητεία τους ανανεώνεται εφάπαξ και η επιλογή γίνεται μεταξύ πολιτών των Μερών (το ίδιο).

Με βάση το άρθρο 67 της Σύμβασης, η Επιτροπή των Μερών, αποτελούμενη από εκπροσώπους των Μερών της Σύμβασης, συνιστά έναν έξτρα μηχανισμό, μέσω του οποίου παρακολουθείται η εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχει σκοπό να προλαμβάνει και να καταπολεμά τη βία κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). Με γνώμονα τις εκθέσεις και τα συμπεράσματα της Ομάδας Εμπειρογνομώνων για τη δράση κατά της βίας εναντίον των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (GREVIO) εγκρίνονται από την Επιτροπή των Μερών ειδικές συστάσεις που αποτείνονται στα ενδιαφερόμενα μέρη (Council of Europe, 2015).

Άλλο ένα νομικό κείμενο σε διεθνές επίπεδο που βρίθεται σπουδαιότητας και αφορά συγκεκριμένα τη γυναικοκτονία, είναι η Διακήρυξη της Βιέννης. Η υπογραφή της Διακήρυξης για τη γυναικοκτονία, πραγματοποιήθηκε στις 26 Νοεμβρίου του 2012 στη Βιέννη, γνωστή ως Διακήρυξη της Βιέννης για την Γυναικοκτονία. Εφόρμηση για αυτήν τη Διακήρυξη αποτέλεσε η Διεθνής Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά

των Γυναικών που είναι στις 25 Νοεμβρίου κάθε χρόνο. Η ίδια η Διακήρυξη αναγνωρίζει την αύξηση των γυναικοκτονιών σε παγκόσμια επίπεδο, καθώς και η ατιμωρησία των δολοφόνων, κάτι που οδηγεί ολοένα και περισσότερες γυναίκες στο να υποτάσσονται και να αισθάνονται αδύναμες, γεγονός που ανάγει τη βία κατά των γυναικών σαν κάτι το αποδεκτό και αναπόφευκτο (Πετράκη, 2020). Η Διακήρυξη όρισε τη γυναικοκτονία ως «δολοφονία γυναικών και κοριτσιών λόγω του φύλου τους, η οποία μπορεί να λάβει μεταξύ άλλων τις εξής μορφές: 1) δολοφονία γυναικών ως αποτέλεσμα ενδοοικογενειακής/ συντροφικής βίας, 2) εξαιτίας βασανιστηρίων και εκφράσεων μισογυνισμού, 3) δολοφονίες γυναικών και κοριτσιών στο όνομα της τιμής 4) στοχευμένες δολοφονίες γυναικών και κοριτσιών στο πλαίσιο ένοπλων συγκρούσεων, 5) δολοφονίες γυναικών και κοριτσιών που σχετίζονται με την προίκα, 6) δολοφονίες γυναικών και κοριτσιών λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου τους, 7) δολοφονίες αυτοχθόνων γυναικών και κοριτσιών λόγω του φύλου τους, 8) βρεφοκτονίες και εμβρυοκτονίες λόγω του φύλου, 9) γυναικοκτονίες που σχετίζονται με τον ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων, 10) γυναικοκτονίες που οφείλονται σε κατηγορίες εις βάρος γυναικών ότι ασκούν μαγεία και 11) άλλες γυναικοκτονίες που έχουν σύνδεση με συμμορίες, με το οργανωμένο έγκλημα, με την εμπορία ναρκωτικών και με την εμπορία ανθρώπων» (UN Economic and Social Council, 2013).

Η Διακήρυξη προτρέπει τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της υποχρεωτικότητας της δέουσας επιμέλειας να προστατεύουν τις γυναίκες καθώς και να προβλέψουν διώξεις για τη γυναικοκτονία, λαμβάνοντας μέτρα που θα προλαμβάνουν τις γυναικοκτονίες, παρέχοντας ταυτόχρονα και νομική υποστήριξη, διορθωτικά μέτρα και αποζημίωση στις επιζήσασες με βάση τα προβλεπόμενα από τις διεθνείς συνθήκες. Επίσης, τα μέλη καλούνται να θεσπίσουν νομοθετικά μέτρα για τη δίωξη και τιμωρία των θυτών (UN Economic and Social Council, 2013).

Στις 29 Μαρτίου 2014, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση EURO-LATIN AMERICAN, με ένα επείγον ψήφισμα για τις γυναικοκτονίες καλεί τα κράτη μέλη της ΕΕ και της Λατινικής Αμερικής να λάβουν τα κατάλληλα νομικά μέτρα ούτως ώστε να προστατέψουν τα παιδιά των θυμάτων γυναικοκτονιών και να εφαρμοστεί το ποινικό δίκαιο για τους δράστες γυναικοκτονιών (EuroLat, 2014). Επίσης, ζητείται από τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν τυποποιημένα/προτυποποιημένα πρωτοκόλλα με σκοπό να συλλέγουν πληροφορίες για να δημιουργηθούν συγκρίσιμες βάσεις δεδομένων, διαθέτοντας πόρους μέσω των κρατικών προϋπολογισμών τους (EuroLat,

2014). Οι χώρες σε συνεργασία με γυναικείες οργανώσεις και οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών οφείλουν να αναπτύξουν ένα σύστημα, μέσα από το οποίο θα παρέχονται πλήρεις επίσημα στατιστικά στοιχεία αναφορικά με τις γυναικοκτονίες, τα οποία θα είναι προσβάσιμα προς όλους (EuroLat, 2014). Γίνεται παράλληλα η προτροπή στην Ύπατη Εκπρόσωπο της ΕΕ και στις μελλοντικές Προεδρίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για σεβασμό των υφιστάμενων κατευθυντήριων γραμμών και για έγκριση ειδικών κατευθυντήριων γραμμών προκειμένου να τερματιστεί η γυναικοκτονία (ibid).

Το 2016, το EIGE μέσα από μια ευρύτερη μελέτη για το πώς θα βελτιωθεί η συλλογή στατιστικών δεδομένων για τη βία κατά των γυναικών στα κράτη μέλη της ΕΕ, κατέγραψε ότι η γυναικοκτονία δεν αναγνωρίζεται ως διακριτό αδίκημα στον ποινικό δίκαιο των κρατών μελών της ΕΕ, γεγονός που αποδεικνύεται από το ότι δεν ορίζεται καν νομικά σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Αυτό έχει ως συνέπεια το να μην αποτιμάται ορθά το μέγεθος αλλά και οι μορφές της γυναικοκτονίας στα στατιστικά στοιχεία των κρατών μελών (EIGE, 2016).

Εντούτοις, στις 16 Σεπτεμβρίου 2021, στο πλαίσιο νομοθετικής πρωτοβουλίας για την αντιμετώπιση όλων των μορφών βίας και έμφυλων διακρίσεων εντός και εκτός διαδικτύου, χαρακτηρίστηκε η γυναικοκτονία ως την πιο ακραία μορφή έμφυλης βίας (ΕΚ, 2021).

Παράλληλα, το Ευρωκοινοβούλιο ενέκρινε την Πέμπτη 16 Σεπτεμβρίου 2021 (427 ψήφοι υπέρ, 119 κατά και 140 αποχές) νομοθετική πρωτοβουλία 2021/2035(INL) με την οποία ζητείται στοχευμένη νομοθεσία και πολιτικές για την αντιμετώπιση όλων των μορφών βίας και έμφυλων διακρίσεων (κατά των γυναικών, κοριτσιών και ΛΟΑΤΚΙ+ προσώπων) εντός και εκτός διαδικτύου. Τα εκλεγμένα μέλη του ΕΚ, παίρνοντας την πρωτοβουλία, κάνουν έκκληση στην Επιτροπή να λάβει μέτρα με σκοπό να αντιμετωπιστούν όλες οι έμφυλες διακρίσεις και όλες οι μορφές έμφυλης βίας. Επίσης, συνιστά η έμφυλη βία να συμπεριληφθεί ως νέος τομέας εγκληματικότητας σύμφωνα με το άρθρο 83 παρ. 1 της ΣΛΕΕ (ΕΕ, 2017a), στην ίδια κατηγορία με εγκλήματα όπως το εμπόριο ανθρώπων, ναρκωτικών και όπλων, το ηλεκτρονικό έγκλημα και η τρομοκρατία (ΕΚ, 2021a). Αυτή θα πρέπει να αποτελέσει τη νομική βάση για μια οδηγία της ΕΕ η οποία θα πρέπει να εφαρμόσει τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και άλλα διεθνή πρότυπα, και θα πρέπει να περιλαμβάνει κυρίως μέτρα πρόληψης, υπηρεσίες υποστήριξης και μέτρα προστασίας των θυμάτων,

ελάχιστα πρότυπα για την επιβολή του νόμου και καλύτερη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών (το ίδιο).

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με 510 ψήφους υπέρ, 31 κατά και 141 αποχή, προέβη στις 6 Οκτωβρίου 2021 στην υιοθέτηση έκθεσης με θέμα: «Αντίκτυπο της Συντροφικής Βίας και των δικαιωμάτων επιμέλειας στις γυναίκες και τα παιδιά» που ετοίμασε η ευρωβουλευτής κα Έλενα Κουντουρά ως εισηγήτρια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι προτάσεις έχουν στόχο στο να εξαλειφθούν οι σημερινές στρεβλώσεις και ελλείψεις που διαπιστώνονται στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών, και έχουν ως αποτέλεσμα την υπονόμηση των δικαιωμάτων των ατόμων που πέφτουν θύματα συντροφικής ή ενδοοικογενειακής βίας στις υποθέσεις οικογενειακού δικαίου και ειδικότερα σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα επιμέλειας (ΕΚ, 2021β).

Η Έκθεση ζητά από τα κράτη-μέλη να δημιουργηθεί ένα ολιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας στην ΕΕ (ΕΚ, 2021α).

Τέλος, εξίσου σημαντικό είναι και το κομμάτι της καταπολέμησης της εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων και κυρίως γυναικών και κοριτσιών. Η Διεθνής Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα (United Nations International Convention Against Transnational Organized Crime) και τα Συμπληρωματικά της Πρωτοκόλλα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, της παράνομης διακίνησης μεταναστών και της παράνομης κατασκευής και διακίνησης όπλων και πυρομαχικών που υιοθετήθηκαν το 2000 (Σύμβαση και Πρωτόκολλα του Παλέρμο) (UN Office of Drugs and Crime, 2000) αποτελούν τη σύγχρονη συνέχεια της Διεθνούς Συμβάσεως για την Καταστολή του Εμπορίου Λευκής Σαρκός του 1904 (UN Treaty Collections, 1904), της Διεθνούς Συνθήκης για την Καταστολή της Διακίνησης Λευκής Σάρκας του 1910 (UN Treaty Collections, 1910), της Σύμβασης για την Καταστολή της Διακίνησης Γυναικών και Παιδιών του 1921 (UN Treaty Collections, 1921), καθώς και της Σύμβασης για την Καταστολή της Διακίνησης Ενηλίκων Γυναικών το 1933 (UN Treaty Collections, 1933) και άλλες μετέπειτα. Αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Συνθήκη του Άμστερνταμ (ΕΚ, 1997) αποτελεί τη νομική βάση ως προς την εμπορία ανθρώπων, ενώ η καταπολέμησή της υπάγεται στη Διεύθυνση Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (Directorate General: Justice and Home Affairs) (Council of Europe, 2022).

3.2 Εθνικό επίπεδο

Ο φορέας από την πλευρά της ελληνικής Πολιτείας που είναι υπεύθυνος για να συντονίζει, να υλοποιεί, να παρακολουθεί και να αξιολογεί τα μέτρα και τις πολιτικές που λαμβάνονται στο πεδίο που καλύπτει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης είναι η Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ.) (Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων).

Επίσης, η Βουλή των Ελλήνων ψήφισε τον Ν. 4808/2021 (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2021β) που αφορά την εξάλειψη της βίας και της παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο, σε συνάρτηση και με την κύρωση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Οι λοιπές ρυθμίσεις του νόμου μαζί με τις ρυθμίσεις που αφορούν την Σύμβαση διαμορφώνουν ένα πλέγμα, μέσα στο οποίο οι εργαζόμενοι άνδρες και γυναίκες αισθάνονται προστασία. Συνεπώς, δημιουργείται ένα σύγχρονο πλαίσιο, μέσα στο οποίο προλαμβάνονται, αντιμετωπίζονται και καταπολεμούνται οι μορφές συμπεριφοράς βίας και παρενόχλησης. Όλο αυτό συμβάλλει στο να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον εργασίας το οποίο θα προάγει τον σεβασμό, με γνώμονα την προώθηση και τη διασφάλιση του δικαιώματος του κάθε προσώπου να εργάζεται σε έναν κόσμο χωρίς βία και παρενόχληση (το ίδιο). Με το άρθρο 16 συστήνεται στο Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας Αυτοτελές Τμήμα για την παρακολούθηση των φαινομένων βίας και παρενόχλησης στην εργασία. Αυτό το τμήμα είναι υπεύθυνο να συντάσσει και να υποβάλλει ετήσιες εκθέσεις με ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία επί των καταγγελιών, το πώς διαχειρίζονται τις καταγγελίες, το πώς συνεργάζονται με τον Συνήγορο του Πολίτη στο πλαίσιο κατά το οποίο είναι αρμόδιος, σύμφωνα με τον Ν. 3094/2003 (Α' 10) (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2003), για το πώς διεξάγονται οι έλεγχοι και οι εργατικές διαφορές, το πώς συμφιλιώνονται τα μέρη ή το πώς επιβάλλονται διοικητικές κυρώσεις. Υπάρχει επίσης η πρόβλεψη για συνεργασία με το Τμήμα Σχεδιασμού και Συντονισμού Ελέγχων, με το Τμήμα Ισότητας των Φύλων στην Εργασία της Διεύθυνσης Ατομικών Ρυθμίσεων και με τη Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων όπως και με τον Συνήγορο του Πολίτη για την εκπόνηση οδηγών και πρωτοκόλλων για τις διαφορές που σχετίζονται με βία και παρενόχληση, σύμφωνα με τον Ν. 3094/2003 (το ίδιο).

Επιπροσθέτως, εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 82063/22-10-2021 Απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας 2021α), με την οποία οι επιχειρήσεις – εργοδότες του ιδιωτικού τομέα, που απασχολούν πάνω από είκοσι (20) άτομα υποχρεούνται στην κατάρτιση των πολιτικών των άρθρων 9 και 10 του Μέρους II του Ν. 4808/2021 που απαγορεύει, αλλά και προλαμβάνει και αντιμετωπίζει κάθε μορφής βίας και παρενόχλησης, συμπεριλαμβανομένης της βίας και παρενόχλησης καθώς και της σεξουαλικής παρενόχλησης λόγω φύλου, που εμφανίζεται στο χώρο της εργασίας. Παράλληλα, διευκρινίζεται ότι τα πρόσωπα που υπάγονται στην προστασία είναι εργαζόμενοι και απασχολούμενοι, ανεξάρτητα από το συμβατικό τους καθεστώς, όπως επίσης και άτομα που βρίσκονται σε καθεστώς κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένων των ασκούμενων και των μαθητευόμενων, τους εθελοντές, ακόμα και άτομα των οποίων έχει λήξει η σύμβαση εργασίας ή άτομα που έχουν κάνει αίτηση και εργαζόμενοι στην άτυπη οικονομία (το ίδιο). Παράλληλα, στα άρθρα που ακολουθούν δίνονται οδηγίες αναφορικά με την κατάρτιση των πολιτικών εντός της επιχείρησης (άρθρο 2), το περιεχόμενο των πολιτικών με αναφορά σε ενδεικτικά μέτρα και διοικητικές πρακτικές για την πρόληψη και τον έλεγχο των κινδύνων της βίας και παρενόχλησης (άρθρο 3) ενώ περιλαμβάνεται και ενδεικτικό υπόδειγμα για την κατάρτιση πολιτικής (άρθρο 4) (το ίδιο).

Σύμφωνα με το Ν. 4604/2019 και τα άρθρα 12 και 14 προβλέπεται η ένταξη της διάστασης του φύλου στη σύνταξη διοικητικών εγγράφων προκειμένου να καταπολεμηθεί ο σεξισμός, βάσει και της σύστασης του Συμβουλίου της Ευρώπης CM/REC (2019). Ταυτόχρονα, αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα σύμφωνα με τον Ν. 3698/2010, η χρήση γλώσσας έμφυλης διάκρισης κατά την άσκηση των καθηκόντων στο χώρο εργασίας.

Αναφορικά με πολιτικές πρωτοβουλίες, έχει τεθεί σε ισχύ το Εθνικό Σχέδιο Δράσης Ισότητας των Φύλων 2021-2025 της Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ.. Στόχος του «Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025» είναι η διαμόρφωση ενός συνεκτικού οριζόντιου πλαισίου πολιτικών ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις σχεδιαζόμενες πολιτικές μέσω στοχευμένων έργων και δράσεων σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ., 2021α).

Το νέο ΕΣΔΙΦ είναι πλήρως εναρμονισμένο με την ανάλυση του πλαισίου στρατηγικής, όπως προσδιορίζεται από:

- την Ατζέντα 2030 του Ο.Η.Ε. για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΗΕ Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης ΟΗΕ, 2017)
- την Στρατηγική του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ισότητα των Φύλων 2018-2023 (Council of Europe, 2018)
- την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων 2020-2025 (ΕΕ, 2017a)
- το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία (Ελληνική Δημοκρατία Κυβέρνηση 2020)
- τις απαιτήσεις για την Ισότητα των Φύλων της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027, του οποίου συνιστά αναγκαίο όρο (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ., 2021β).

Το ΕΣΔΙΦ 2021-2025 διαμορφώνεται πάνω σε τέσσερις Άξονες Προτεραιότητας που βασίζονται στο να προληφθεί και να καταπολεμηθεί η έμφυλη και ενδοοικογενειακή βία, στο να συμμετέχουν ισότιμα οι γυναίκες σε θέσεις λήψης αποφάσεων/ηγητικούς ρόλους αλλά και στην αγορά εργασίας, όπως επίσης και να ενσωματωθεί η διάσταση του φύλου σε τομεακές πολιτικές (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ., 2021α).

Ταυτόχρονα, σε παγκόσμια κλίμακα υλοποιούνται διάφορες δράσεις που σκοπό έχουν να ενδυναμώσουν τις γυναίκες, να τους δοθεί φωνή και να επιτευχθεί η ισότητα. Τέτοιες δράσεις είναι παραδείγματος χάρη και το κίνημα #metoo που έχει έρθει και στη χώρα μας (#METOO Greece). Πρόκειται για μια ιστοσελίδα που δημιουργήθηκε από την Πολιτεία, με σκοπό τη συλλογή όλων των απαραίτητων πληροφοριών γύρω από θέματα βίας, σεξουαλικής παρενόχλησης, κακοποίησης καθώς και δράσεις για την καταπολέμηση αυτών των φαινομένων.

Σε εθνικό επίπεδο, ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου κος Βασίλειος Πλιώτας, αναγνωρίζοντας την έξαρση των εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος των γυναικών προέβη στην έκδοση της υπ' αριθμ.12/3-11-2021 εγκυκλίου προς τους εισαγγελείς Πρωτοδικών της χώρας (Πλιώτας Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, 2021).

Παράλληλα και η Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ. στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της για την πρόληψη, καταπολέμηση και εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών σχεδιάζει εργαλείο εκτίμησης κινδύνου για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας (Ελληνική Δημοκρατία ΕΥΔΕ ΥΠΕΣ, 2020).

Η διαδικασία εκτίμησης κινδύνου (risk assessment) και οι στρατηγικές

διαχείρισης (risk management) του θεωρούνται μέτρα αποτροπής επαναθυματοποίησης ενός θύματος ενδοοικογενειακής βίας. Σε εθνικό επίπεδο, η ανάπτυξη ή/ και η βελτίωση των διαδικασιών εκτίμησης κινδύνου και των στρατηγικών διαχείρισης και αντιμετώπισης του είναι ζωτικής σημασίας για τον σχεδιασμό εξατομικευμένων δράσεων σύμφωνα με τις ανάγκες των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και των παιδιών τους (το ίδιο).

Ο σχεδιασμός εργαλείου εκτίμησης κινδύνου για τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας εντάσσεται στο πλαίσιο των υποχρεώσεων που απορρέουν κατόπιν της κύρωσης της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης [N.4531/2018 (ΦΕΚ 62Α΄)] από την Ελλάδα και συγκεκριμένα από το άρθρο 51, στο οποίο προβλέπεται η υποχρέωση ανάπτυξης και εφαρμογής εργαλείων εκτίμησης κινδύνου για θύματα ενδοοικογενειακής βίας (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2018). Επίσης στην Ευρωπαϊκή Οδηγία 2012/29/ΕΕ που θεσπίζει τα ελάχιστα πρότυπα αναφορικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων της εγκληματικότητας, στο άρθρο 22 υπάρχει η πρόβλεψη να ληφθούν εξατομικευμένα μέτρα που θα προστατεύουν τα θύματα, που έχει τις βάσεις της στην προσέγγιση της εξατομικευμένης εκτίμησης κινδύνου (case by case approach) (ΕΕ, 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – Οργανισμοί – Φορείς

Η Επιτροπή για το Καθεστώς των Γυναικών (CSW) είναι ο κύριος παγκόσμιος διακυβερνητικός φορέας αποκλειστικά αφιερωμένος στην προώθηση της ισότητας των φύλων και στην ενδυνάμωση των γυναικών. Μια λειτουργική επιτροπή του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (ECOSOC), ιδρύθηκε με την απόφαση 11(II) της 21ης Ιουνίου 1946 της ECOSOC (ΕΕ, 2017α).

Το CSW παίζει καθοριστικό ρόλο στην προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών, στην τεκμηρίωση της πραγματικότητας της ζωής των γυναικών σε όλο τον κόσμο και στη διαμόρφωση παγκόσμιων προτύπων για την ισότητα των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών (το ίδιο).

Το 1996, το ECOSOC στο ψήφισμα 1996/6 επέκτεινε την εντολή της Επιτροπής και αποφάσισε ότι θα έπρεπε να αναλάβει ηγετικό ρόλο στην παρακολούθηση και την επανεξέταση της προόδου και των προβλημάτων στην εφαρμογή της Διακήρυξης του Πεκίνου και της Πλατφόρμας Δράσης, καθώς και στην ενσωμάτωση μια προοπτική του φύλου στις δραστηριότητες του ΟΗΕ.

Κατά τη διάρκεια της ετήσιας συνόδου της Επιτροπής δύο εβδομάδων, εκπρόσωποι των κρατών μελών του ΟΗΕ, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των οντοτήτων του ΟΗΕ συγκεντρώνονται στην έδρα του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη. Συζητούν την πρόοδο και τα κενά στην εφαρμογή της Διακήρυξης του Πεκίνου και της Πλατφόρμας Δράσης του 1995, του βασικού εγγράφου παγκόσμιας πολιτικής για την ισότητα των φύλων και της 23ης ειδικής συνόδου της Γενικής Συνέλευσης που πραγματοποιήθηκε το 2000 (Πεκίνο +5), καθώς και αναδυόμενα ζητήματα που επηρεάζουν την ισότητα των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών. Τα κράτη μέλη συμφωνούν για περαιτέρω ενέργειες για την επιτάχυνση της προόδου και την προώθηση της απόλαυσης των δικαιωμάτων των γυναικών σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό τομέα. Τα αποτελέσματα και οι συστάσεις κάθε συνεδρίας προωθούνται στο ECOSOC για παρακολούθηση (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ., 2021β).

Το UN Women υποστηρίζει όλες τις πτυχές του έργου της Επιτροπής. Διευκολύνει επίσης τη συμμετοχή εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών (UN Women).

Η Επιτροπή εγκρίνει πολυετή προγράμματα εργασίας για την αξιολόγηση της προόδου και τη διατύπωση περαιτέρω συστάσεων για την επιτάχυνση της εφαρμογής

της Πλατφόρμας Δράσης. Οι συστάσεις αυτές λαμβάνουν τη μορφή συμπεφωνημένων συμπερασμάτων κατόπιν διαπραγμάτευσης για ένα θέμα προτεραιότητας. Η Επιτροπή συμβάλλει επίσης στη συνέχεια της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, προκειμένου να επιταχυνθεί η υλοποίηση της ισότητας των φύλων και η ενδυνάμωση των γυναικών (UN Women).

Προς την επίτευξη της ισότητας συμβάλλουν και τα ελληνικά πανεπιστήμια, τόσο με την περαιτέρω ενίσχυση της ισότητας, δίνοντας κίνητρα στις γυναίκες να σπουδάσουν όσο και με την συγκρότηση Επιτροπών Ισότητας των Φύλων (Ε.Ι.Φ.) που στόχο έχουν να αμβλύνουν τις ανισότητες και να παρέχουν ενημέρωση αναφορικά με το ζήτημα στον ακαδημαϊκό χώρο.

Άλλοι οργανισμοί διεθνείς και ευρωπαϊκοί, οι οποίοι ασχολούνται με την ισότητα και στους οποίους συμμετέχει και η Ελλάδα και προβαίνει στην κατάρτιση εθνικών εκθέσεων στο πλαίσιο των συμβατικών υποχρεώσεων είναι οι ακόλουθοι, όπως παρουσιάζονται στους ακόλουθους πίνακες:

Πίνακας 1 Ομάδες/ Επιτροπές/ Όργανα διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ/ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ/ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ/ΕΠΙΤΡΟΠΗ	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
Συμμετοχή αντιπροσωπειών στην ετήσια Σύνοδο για το Καθεστώς των Γυναίκων (Commission in the Status of Women-CSW)	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)
Επιτροπή Ισότητας των Φύλων (Gender Equality Commission)	Συμβούλιο της Ευρώπης
Επιτροπή Μερών της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης)(Committee of the Parties)	
Ομάδα Εργασίας για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου και τη διακυβέρνηση (GMG)	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)
DAC Network on Gender Equality (GenderNet)	
Ομάδα Υψηλού Επιπέδου για την ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές και δράσεις (High Level Group on Gender Mainstreaming)	Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Συμβουλευτική Επιτροπή για τις Ίσες Ευκαιρίες μεταξύ Γυναικών και Ανδρών (Advisory Committee on Equal Opportunities for Women and Men)	
Forum Εμπειρογνομών (Experts' Forum)	Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (European Institute for Gender Equality - EIGE)
Thematic Network on Gender Mainstreaming (Θεματικό Δίκτυο για την ένταξη της οπτικής του φύλου σε όλες τις πολιτικές)	
ΠΑΡΟΧΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ/ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ/ΕΚΘΕΣΕΙΣ/ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ/ΕΠΙΤΡΟΠΗ	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
Ομάδα Εργασίας του γραφείου του Υπατού Αρμοστή των Η.Ε. για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σχετικά με τις διακρίσεις κατά των γυναικών έναντι του νόμου και στην πράξη	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)
Ειδικοί/ές Εισηγητές/τριες Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για συγκεκριμένες θεματικές εστιάσεις (Special Rapporteurs with thematic mandates)	
Ομάδα Εργασίας για τις διακρίσεις κατά των γυναικών και των κοριτσιών	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)
Ερωτηματολόγιο στο πλαίσιο Συστάσεων του Συμβουλίου ΟΟΣΑ	
Ετήσιες συναντήσεις της Οικονομικής και Περιβαλλοντικής Διάστασης (Οικονομικό και Περιβαλλοντικό Φόρουμ-Economic and Environmental Forum)	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)
Ετήσιες συναντήσεις Εφαρμογής Ανθρώπινης Διάστασης (Human Dimension Implementation Meetings)	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI)	Συμβούλιο της Ευρώπης
Σύνοδοι Διεθνών Συνδιασκέψεων Εργασίας	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (International Labour Organization - ILO)
Έκθεση για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα (Greece Human Rights Report)	State Department ΗΠΑ

Πηγή: Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ., 2021β

Πίνακας 2 Κατάρτιση εθνικών εκθέσεων στο πλαίσιο διεθνών συμβατικών υποχρεώσεων

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΘΝΙΚΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΜΒΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ	
ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ/ΕΠΙΤΡΟΠΗ	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
Επιτροπή για την Εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών [Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW)]	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)
Περιοδική εκτίμηση Εφαρμογής Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου του 1995	
Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία [Committee on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)]	
Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (CERD)	
Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας (CTED)	
Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων [Committee against Torture (CAT)]	
Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού [Committee on the Rights of the Child (CRC)]	
Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Μεταναστών [Committee on Migrant Workers (CMW)]	
Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα [Human Rights Committee (CCPR)]	
Επιτροπή για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα [Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR)]	
Συμβούλιο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (Human Rights Council)	
Ομάδα Εργασίας Οικουμενικής Περιοδικής Αξιολόγησης του Συμβουλίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (Universal Periodic Review)	
Ομάδα εμπειρογνομόνων για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (GREVIO)	
Έκθεση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων για την Εφαρμογή του (Αναθεωρημένου) Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (European Committee of Social Rights monitoring the European Social Charter)	
Επιτροπή Εμπειρογνομόνων για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων (Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings - GRETA)	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας [European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT)]	
Ετήσια Έκθεση για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα στην Ευρώπη	Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (EU Agency for Fundamental Rights)

Πηγή: Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ., 2021β

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – Εκπαιδευτικές Δράσεις για τον Στόχο 5 στην Ελλάδα

Όπως είναι γνωστό, η εκπαίδευση διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην διαμόρφωση και διάπλαση προσωπικοτήτων και αποτελεί αρωγός στην προσπάθεια κατάργησης των στερεοτύπων και προκαταλήψεων μέσα στην κοινωνία. Ως εκ τούτου, θα πρέπει και το εκπαιδευτικό σύστημα να εντάξει στο πρόγραμμά του κάποιες δραστηριότητες ούτως ώστε να μην αποκρυσταλλωθούν αυτές οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που διαιωνίζονται από γενιά σε γενιά αλλά και να κοπεί οριστικά αυτός ο φαύλος κύκλος για να ελπίζουμε σε ένα καλύτερο μέλλον με ισότητα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, αρκετές δράσεις πραγματοποιούνται σε εθνικό επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ΚΕΘΙ που προέβη στην συγγραφή και έκδοση εγχειριδίου με τίτλο «Οδηγός για την εκπαιδευτική αξιοποίηση» του βιβλίου «Ο κόσμος από την Αρχή», προσφέροντας κατευθυντήριες οδηγίες προς εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό την ευαισθητοποίηση των μαθητριών και των μαθητών σε θέματα έμφυλης βίας, καθώς και το βιβλίο με τίτλο «Όλα από την αρχή» που εστιάζει στα έμφυλα στερεότυπα που σχετίζονται με βίαιες συμπεριφορές. Αυτά τα δύο βιβλία είναι επίσης διαθέσιμα σε τέσσερις γλώσσες: ελληνικά, αγγλικά, αραβικά και φαρσί. Αξίζει να σημειωθεί ότι το βιβλίο «Ο κόσμος από την Αρχή» έχει λάβει την σχετική έγκριση παιδαγωγικής καταλληλότητας από το Υπουργείο Παιδείας. Το βιβλίο επίσης διατίθεται δωρεάν και σε μορφή e-book, ενώ ταυτόχρονα μέσα από τις ιστορίες του βιβλίου δημιουργήθηκαν και podcast και στις τέσσερις γλώσσες (Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ., 2021β).

Εκτός από την συγγραφή και έκδοση εγχειριδίου και βιβλίου, το ΚΕΘΙ δημιούργησε τεσσάρα (4) βίντεο για προβολή σε κοινωνικά δίκτυα, τηλεόραση, με προσανατολισμό τα παιδιά εφηβικής ηλικίας. Το κάθε βίντεο παρουσιάζει τις διαφορετικές πτυχές της έμφυλης βίας μεταξύ εφήβων μέσα στη συντροφική σχέση και είναι διαθέσιμα και αυτά και στις τέσσερις γλώσσες. Επίσης, κατόπιν έγκρισης του ΕΣΡ, ένα βίντεο διάρκειας 40’’ μεταδίδεται από τηλεοπτικούς σταθμούς (εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας) για το χρονικό διάστημα από 25/10/2020 έως 25/11/2020 προς ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών (το ίδιο).

Επιπλέον, υπάρχει και συνεργασία προς την επίρρωση εκπαιδευτικού υλικού και με την UNICEF, ενώ παράλληλα διάφορες δράσεις ενημέρωσης και

ευαισθητοποίησης υλοποιούνται από τα διάφορα ΣΚ της χώρας (το ίδιο).

Ταυτόχρονα, η ΕΛ.ΑΣ. στο πλαίσιο του Στρατηγικού και Επιχειρησιακού Προγράμματος (Σ.Ε.Π.Ε.Α. 2021-2025), προωθεί τη συνεργασία με συναρμόδιους φορείς για την αντιμετώπιση του φαινομένου και την προστασία των θυμάτων, αλλά και την περαιτέρω επιμόρφωση του προσωπικού της αστυνομίας μέσα από ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα. Ουσιαστική είναι και η ψηφιακή και στατιστική επεξεργασία των δεδομένων από τη διαχείριση κάθε υπόθεσης, όπως επίσης και τον να ενισχυθούν περαιτέρω τα Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, που είναι σε λειτουργία στις 14 Περιφέρειες της χώρας και στις Διευθύνσεις Αστυνομίας κάθε νομού (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. Υπηρεσίες Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, 2021).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο – Στόχος 5 και Υποστόχοι

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω ο ΟΗΕ δίνει μεγάλη έμφαση στην ισότητα των φύλων και ως εκ τούτου εκτός από τις παραπάνω θεσμικές και νομικές ενέργειες, οι οποίες γίνεται μεγάλη προσπάθεια να υιοθετηθούν σε παγκόσμιο επίπεδο από όλα τα κράτη, θέτει την ισότητα ως κεντρικό στόχο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, κάτι το οποίο αποδεικνύεται μέσα από την ξεχωριστή θέση που έχει ο Στόχος για την Ισότητα των Φύλων στην Ατζέντα 2030, καθώς αποτελεί ξεχωριστό στόχο, είναι ένας από τους 17 Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα είναι ο Στόχος 5 της Ατζέντας και παρακάτω παρατίθεται και αναλύεται διεξοδικά ο Στόχος 5 με τους 6 Υποστόχους του.

6.1 Υποστόχος 5.1

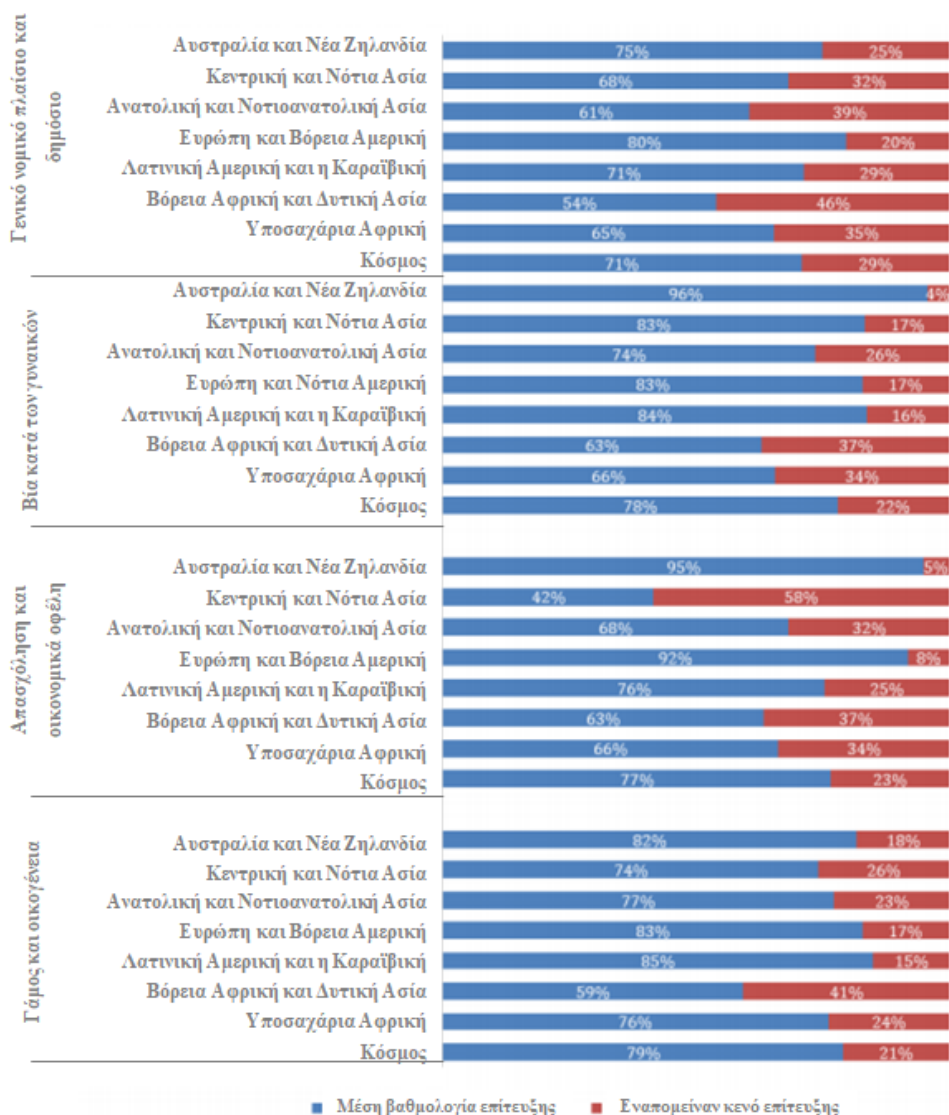
5.1 Τερματισμός κάθε μορφής διακρίσεων κατά των γυναικών και κοριτσιών, οπουδήποτε.

Δείκτης 5.1.1: Αν υπάρχουν ή όχι νομικά πλαίσια για την προώθηση, επιβολή και παρακολούθηση της ισότητας και μη διάκριση λόγω φύλου.

Οι νόμοι, δυστυχώς, συνεχίζουν να κάνουν διακρίσεις εις βάρος των γυναικών παγκοσμίως. Οι διακρίσεις και οι νομικές διαφορές εξακολουθούν να εμποδίζουν τις γυναίκες να απολαμβάνουν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Με βάση τα δεδομένα που συλλέχθηκαν το 2020 σε 95 χώρες αναφορικά με τέσσερις τομείς δικαίου, τα μεγαλύτερα κενά παρατηρήθηκαν στον τομέα των γενικών νομικών πλαισίων και της δημόσιας ζωής με ένα μέσο χάσμα επίτευξης 29%. Περισσότερες από τις μισές χώρες του δείγματος δεν είχαν ποσοτώσεις για γυναίκες σε εθνικό επίπεδο, στο κοινοβούλιο, και σχεδόν το 1/5 διατήρησε νόμους που εισάγουν διακρίσεις για την ιθαγένεια. Στον τομέα της βίας κατά των γυναικών, το μέσο χάσμα ήταν 22% και ενώ το 83% των χωρών περιελάμβανε δημοσιονομικές δεσμεύσεις για την εφαρμογή της νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, το 63% συνέχισε να στερείται νόμων για τον βιασμό που βασίζονται στην αρχή της συναίνεσης. Το μέσο κενό στον τομέα της απασχόλησης και τα οικονομικά οφέλη ήταν 23%. Σε αυτόν τον τομέα, πάνω από το 90% των χωρών επιβάλλουν μη διάκριση με βάση το φύλο στην απασχόληση. Ωστόσο, σχεδόν οι μισές χώρες συνέχισαν να περιορίζουν τις γυναίκες να εργάζονται σε ορισμένες θέσεις εργασίας ή βιομηχανίες. Στο κομμάτι του γάμου και της οικογένειας, καταγράφηκαν νομικά κενά κατά 21% κατά μέσο όρο, σχεδόν το

¼ των χωρών δεν χορήγησε στις γυναίκες ίσα δικαιώματα με τους άνδρες να συνάψουν γάμο και να ξεκινήσουν διαζύγιο, και τα ¾ των χωρών δεν όριζαν τα 18 χρόνια ως ελάχιστη ηλικία γάμου για γυναίκες και άνδρες, χωρίς εξαιρέσεις. Η περιοχή της Κεντρικής και Νότιας Ασίας είχε τα μεγαλύτερα κενά στον τομέα της απασχόλησης και των οικονομικών οφελών, ενώ η περιοχή της Βόρειας Αφρικής και της Δυτικής Ασίας είχε τα μεγαλύτερα κενά στους τομείς των γενικών νομικών πλαισίων και δημόσιας ζωής, της βίας κατά των γυναικών, καθώς και στους τομείς του γάμου και της οικογένειας. Η Ωκεανία δεν περιλαμβάνεται στο παρακάτω διάγραμμα λόγω του μικρού μεγέθους δείγματος (UN DESA, 2021).

Διάγραμμα 1 Μέση βαθμολογία επίτευξης και χάσμα σε παγκόσμια κλίμακα και ανά περιοχή το έτος 2020

Πηγή: UN DESA, 2021

6.2 Υποστόχος 5.2

5.2 Εξάλειψη όλων των μορφών βίας κατά όλων των γυναικών και κοριτσιών, τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια ζωή, συμπεριλαμβανομένης της εμπορίας ανθρώπων καθώς και της σεξουαλικής και κάθε άλλου είδους εκμετάλλευσης.

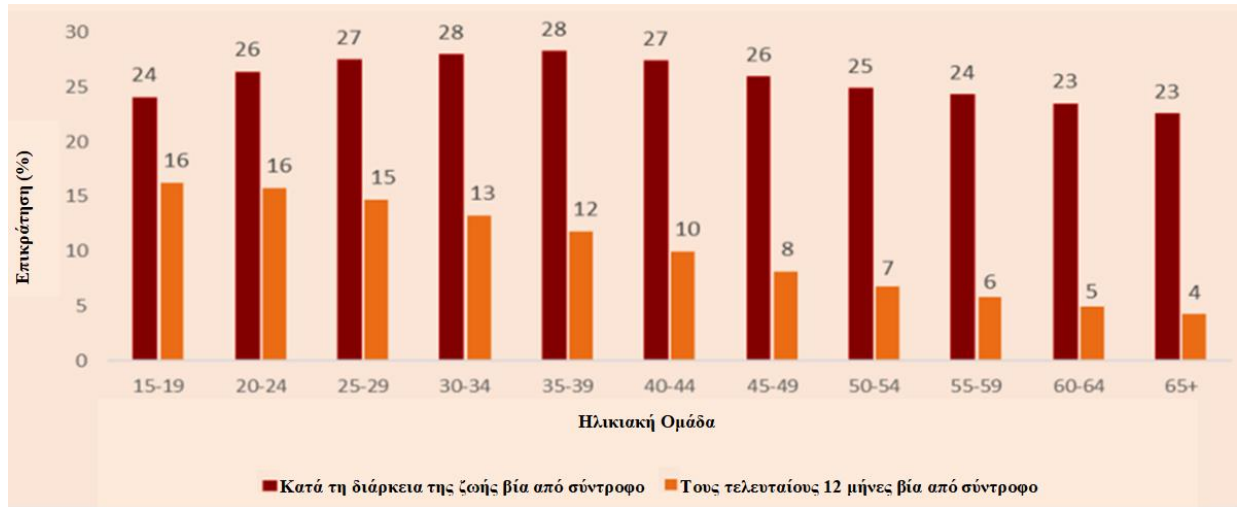
Δείκτης 5.2.1: Αναλογία γυναικών και κοριτσιών, ηλικίας 15 ετών και άνω, που έχουν υποστεί σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βία από τωρινό ή πρώην σύντροφο τους, τους προηγούμενους 12 μήνες, ανά μορφή βίας και κατά ηλικία

Δείκτης 5.2.2: Αναλογία γυναικών και κοριτσιών ηλικίας 15 ετών και άνω που έχουν υποστεί σεξουαλική βία από άλλα άτομα εκτός από τους συντρόφους τους, τους προηγούμενους 12 μήνες, κατά ηλικία και τόπο εμφάνισης

Η βία κατά των γυναικών συνεχίζεται σε ανησυχητικά υψηλά επίπεδα παγκοσμίως. Νέες εκτιμήσεις επιβεβαιώνουν ότι σχεδόν 1 στις 3 γυναίκες (30%), δηλαδή 736 εκατομμύρια γυναίκες, έχουν υποστεί σωματική ή/και σεξουαλική βία από σύζυγο ή σύντροφο ή σεξουαλική βία από μη σύντροφο τουλάχιστον μία φορά στη ζωή τους από την ηλικία των 15 ετών. Αυτά τα στοιχεία προκύπτουν με βάση όλες τις εθνικές και υποεθνικές έρευνες/ μελέτες επιπολασμού που διεξήχθησαν μεταξύ 2000 και 2018 από 158 χώρες, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες ερωτήσεις σχετικά με τη βία. Για τη συγκέντρωση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε μια ολοκληρωμένη συστηματική επισκόπηση των διαθέσιμων στο κοινό δεδομένων επικράτησης, αποθετηρίων των εθνικών και διεθνών δεδομένων και πρόσθετων δεδομένων που παρέχονται από τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες των χωρών κατά τη διάρκεια διαδικασίας διαβούλευσης με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) (UN DESA, 2021).

Κατά πλειοψηφία, η βία προέρχεται από στενό σύντροφο σε ποσοστό πάνω από το ¼ (26%) των παντρεμένων/ ή σε σχέση γυναικών ηλικίας 15 ετών και άνω, ενώ γυναίκες υποβάλλονται σε σωματική ή/και σεξουαλική βία στα χέρια ενός συντρόφου ή πρώην συντρόφου. Η βία του συντρόφου ξεκινά νωρίς με σχεδόν 1 στα 4 (24%) των εφήβων κοριτσιών ηλικίας 15-19 ετών και το 26% των νεαρών γυναικών ηλικίας 20-24 ετών που είχαν ποτέ σύντροφο ή είναι παντρεμένες. Το 16% των εφήβων κοριτσιών και των νέων γυναικών (15-24 ετών) έχουν υποστεί τρέχουσα/πρόσφατη σωματική ή/και σεξουαλική βία, ή και τα δύο, από έναν άντρα σύντροφο (δηλαδή τους τελευταίους 12 μήνες) (ibid).

Διάγραμμα 2 Εκτιμήσεις σε παγκόσμια κλίμακα για σωματική ή/ και σεξουαλική βία από σύντροφο κατά των γυναικών ανά ηλικιακή ομάδα κατά τη διάρκεια της ζωής και τους τελευταίους 12 μήνες

Πηγή: UN DESA, 2021

Υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των περιοχών, με σταθερά υψηλότερη επικράτηση σε περιοχές χαμηλού και χαμηλού-μεσαίου εισοδήματος σε σύγκριση με τις περιοχές υψηλού εισοδήματος. Αυτές οι διαφορές παρατηρούνται εντονότερα τους τελευταίους 12 μήνες και αντικατοπτρίζουν πιθανώς τις μεγάλες προκλήσεις που μπορεί να αντιμετωπίζουν οι γυναίκες αυτές, ούσες εγκλωβισμένες σε τέτοιου είδους σχέσεις. Δηλαδή έχουν να υπερπηδήσουν ενδεχομένως τους περιορισμένους οικονομικούς πόρους, την περιορισμένη διαθεσιμότητα και πρόσβαση σε επίσημες υπηρεσίες υποστήριξης, την ασθενέστερη κοινωνική υποστήριξη, καθώς και τον φόβο των επιπτώσεων που σχετίζονται με τα υψηλά επίπεδα κοινωνικού στιγματισμού. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες παρατηρήθηκε σταθερή βελτίωση αναφορικά με τη διαθεσιμότητα και την ποιότητα των δεδομένων και των μέτρων έρευνας για τη βία κατά των γυναικών. Ωστόσο, παραμένουν πολλά κενά, συμπεριλαμβανομένης της μέτρησης και της συλλογής δεδομένων βίας που βιώνουν οι ηλικιωμένες γυναίκες, γυναίκες που ζουν με αναπηρίες, ψυχολογική βία από στενό σύντροφο και σεξουαλική βία εκτός συντρόφου. Αυτές οι νέες εκτιμήσεις επαναλαμβάνουν ότι η βία κατά των γυναικών παραμένει πρόβλημα στο δημόσιο βίο και παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αν και η συλλογή δεδομένων για τη βία κατά των γυναικών κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 δεν έχει ακόμη αξιολογηθεί, νέα δεδομένα και αναφορές, έχουν δείξει ότι όλοι οι τύποι βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών, ιδίως της ενδοοικογενειακής βίας, έχουν ενταθεί εν μέσω της πανδημίας COVID-19 (UN OHCHR, 2020). Η βία κατά των γυναικών έχει

σοβαρές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία και την ευημερία των γυναικών και των παιδιών τους και συνεχίζει να επηρεάζει εκατομμύρια παγκοσμίως. Έχει σημαντικό κοινωνικό και οικονομικό κόστος για άτομα, οικογένειες και χώρες. Η βία κατά των γυναικών μπορεί να αποφευχθεί και υπάρχουν αυξανόμενες και ισχυρές αποδείξεις για το τι λειτουργεί για την πρόληψη της βίας. Είναι απαραίτητο και αναγκαίο, οι κυβερνήσεις να επενδύσουν άμεσα σε μέτρα που αποδεδειγμένα είναι βιώσιμα και μακροπρόθεσμα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, όπως επίσης και να υπάρξουν συστήματα παρακολούθησης της προόδου των κυβερνήσεων, ούτως ώστε έπειτα από την πρόληψη να οδηγηθούμε τελικά ως κοινωνία στον τερματισμό της βίας κατά των γυναικών (UN DESA, 2021).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να γίνει αναφορά και στη βία που υφίστανται οι γυναίκες και παρατηρείται πιο έντονα τα χρόνια της πανδημίας στη χώρα μας, την Ελλάδα. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.) για την εγκληματικότητα στην πατρίδα μας, σημειώθηκε αρνητικό ρεκόρ καταγραφής βίας κατά των γυναικών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν και οι γυναικοκτονίες που δυστυχώς καταγράφηκαν κατά τα έτη 2021-2022, με πρωτοφανή υψηλό αριθμό πρωτοφανής για τα ελληνικά δεδομένα. Ταυτόχρονα, σύμφωνα και με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αυξήθηκε η βία κατά των γυναικών κατά τη διάρκεια της καραντίνας σε όλα τα κράτη της Ευρώπης κατά 50%, ενώ η Ελλάδα και η Κύπρος κατέχουν ένα αρνητικό ρεκόρ με την αύξηση να υπολογίζεται σε 93% και 83% αντίστοιχα (ΕΚ, 2022). Αρνητικό ρεκόρ παρατηρείται και στην αύξηση της βίας κατά των γυναικών αλλά και στην όξυνση των ανισοτήτων για τις γυναίκες πρόσφυγες, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (UNHCR Greece, 2021).

Με βάση τα στοιχεία της Eurostat το 2017, στη Δυτική Ευρώπη, η Γαλλία έχει υψηλό ποσοστό γυναικοκτονιών με 0,18 θύματα ανά 100.000 γυναίκες, ενώ αρνητικά ποσοστά καταγράφηκαν και στη Γερμανία, την Ελβετία αλλά και την, στην οποία μάλιστα το έτος 2019 κατεγράφη η χιλιοστή γυναικοκτονία από το 2003 που σημειώθηκε η πρώτη γυναικοκτονία στη χώρα (Eurostat, 2017). Ως εκ τούτου, η Ισπανία έχει υιοθετήσει καλές πρακτικές όπως είναι η ανάπτυξη ενός συστήματος ειδικών δικαστηρίων για υποθέσεις σεξουαλικής και σωματικής βίας κατά των γυναικών, ενώ παράλληλα η αστυνομία έχει την υποχρέωση βάσει νόμου να υποβάλει κάθε καταγγελία βίας κατά των γυναικών στους δικαστές εντός 72 ωρών και άλλες

δράσεις όπως η εκπαίδευση και κατάρτιση αρκετών επαγγελματιών στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, πρακτικές που αποτελούν παραδείγματα προς μίμηση για όλες τις χώρες (European Parliament Briefing, 2021), (EIGE, 2021).

Ο όρος «γυναικοκτονία» είναι σχετικά σύγχρονος και προέρχεται από τις κοινωνικές επιστήμες. Υπό τον όρο «γυναικοκτονία» νοείται η δολοφονία γυναικών και κοριτσιών εξαιτίας του φύλου τους με βάση το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω (EIGE, 2017). Ενώ σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), ορίζεται ως «φόνος εκ προμελέτης μιας γυναίκας επειδή είναι γυναίκα, αναγνωρίζοντάς τη ως την πιο ακραία κατάληξη της συνεχούς βίας κατά των γυναικών» (WHO & PAHO, 2012).

Στην Ελλάδα έχει συσταθεί η Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ) που υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών και Κοινωνικών Υποθέσεων και συνιστά τον αρμόδιο κυβερνητικό φορέα που σχεδιάζει, υλοποιεί και παρακολουθεί την εφαρμογή των πολιτικών για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς (Γ.Γ.Ο.Π.Ι.Φ.). Αυτό αποτελεί ένα αξιοσημείωτο βήμα σε θεσμικό πλέον πλαίσιο για την καταπολέμηση αλλά κυρίως για την πρόληψη των γυναικών από οποιαδήποτε μορφής βίας και ανισότητας. Επιπλέον, αρκετά βήματα έχουν γίνει και από αρκετές μη κυβερνητικές αλλά και κυβερνητικές οργανώσεις, στις οποίες μπορούν να απευθυνθούν οι γυναίκες και να λάβουν βοήθεια ή ακόμα και απλά πληροφόρηση για τα δικαιώματά τους (βλ. Παράρτημα).

6.3 Υποστόχος 5.3

5.3 Εξάλειψη όλων των επιβλαβών πρακτικών, όπως ο παιδικός, πρόωρος και καταναγκαστικός γάμος καθώς και ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων.

Δείκτης 5.3.1: Αναλογία γυναικών ηλικίας 20-24 ετών που ήταν παντρεμένες ή σε ένωση πριν από τα 15 και πριν από τα 18

Ο COVID-19 απειλεί την παγκόσμια πρόοδο κατά του παιδικού γάμου. Κατά την τελευταία δεκαετία, η πρακτική του παιδικού γάμου μειώθηκε σημαντικά, με το παγκόσμιο ποσοστό νέων γυναικών που παντρεύτηκαν σε παιδική ηλικία να μειωθεί κατά 15%, από σχεδόν ¼ σε 1/5. Χάρη σε αυτήν την πρόοδο, οι γάμοι περίπου 25 εκατομμυρίων κοριτσιών έχουν αποτραπεί. Ωστόσο, τα βαθιά αποτελέσματα της

πανδημίας COVID-19 απειλούν αυτήν την πρόοδο, θέτοντας τα κορίτσια σε υψηλότερο κίνδυνο να γίνουν νύφες –ενώ είναι ακόμα παιδιά– μέσα από διάφορα μονοπάτια, όπως δεινή οικονομική κατάσταση, κλείσιμο σχολείων και μη πρόσβαση στις υπηρεσίες, εξαιτίας του εγκλεισμού (lockdown) λόγω της πανδημίας COVID-19. Την επόμενη δεκαετία έως και 10 εκατομμύρια περισσότερα κορίτσια θα κινδυνεύσουν να παντρευτούν όντας παιδιά λόγω του COVID-19, προσθέτοντας και άλλο στον ήδη μεγάλο κατάλογο των 100 εκατομμυρίων που έχουν ήδη εξαναγκαστεί σε παιδικό γάμο πριν από την πανδημία. Οι περισσότεροι παιδικοί γάμοι που οφείλονται στον COVID-19 αναμένεται να συμβούν το επόμενο χρονικό διάστημα, αν και ο αντίκτυπος είναι πιθανότατα να γίνει αισθητός τουλάχιστον την επόμενη δεκαετία, αυξάνοντας επίσης τον κίνδυνο πρόωρου γάμου για κορίτσια που είναι τώρα μικρά (UN DESA, 2021).

Διάγραμμα 3 Ως αποτέλεσμα της πανδημίας, έως και 10 εκατομμύρια περισσότερα κορίτσια κινδυνεύουν να γίνουν –όντας παιδιά– νύφες μέχρι το 2030

Πηγή: UN DESA, 2021

Δείκτης 5.3.2: Αναλογία κοριτσιών και γυναικών ηλικίας 15-49 ετών που έχουν υποστεί ακρωτηριασμό/κοπή γυναικείων γεννητικών οργάνων, κατά ηλικία

Ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων (Γ.Γ.Ο.) αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που πλήττει κορίτσια και γυναίκες παγκοσμίως, αλλά ιδιαίτερα σε κοινότητες όπου επιμένει ως κοινωνικός κανόνας. Η πρακτική μπορεί να προκαλέσει έντονο πόνο, υπερβολική αιμορραγία, λοιμώξεις (συμπεριλαμβανομένου

του HIV), στειρότητα, επιπλοκές κατά τη διάρκεια του τοκετού και μερικές φορές ακόμα και πρόκληση θανάτου. Τουλάχιστον 200 εκατομμύρια κορίτσια και γυναίκες έχουν υποβληθεί σε Γ.Γ.Ο.. Ο Γ.Γ.Ο. γίνεται λιγότερο συχνός σε χώρες όπου ήταν κάποτε καθολικός, και εμφανίζεται πλέον σε αυτές τις χώρες μόνο σε λίγες κοινότητες. Ωστόσο, η πρόοδος δεν είναι καθολική και δεν είναι αρκετά γρήγορη. Ακόμη και σε χώρες όπου η πρακτική έχει γίνει λιγότερο συχνή, η πρόοδος θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 10 φορές ταχύτερη για την επίτευξη του παγκόσμιου στόχου κατάργησης έως το 2030 (UN DESA, 2021).

6.4 Υποστόχος 5.4

5.4 Αναγνώριση και εκτίμηση της μη αμειβόμενης φροντίδας και οικιακής εργασίας, μέσω της παροχής δημόσιων υπηρεσιών, υποδομών και πολιτικών κοινωνικής προστασίας, και της προαγωγής της κοινής ευθύνης μέσα σε ένα νοικοκυριό και στην οικογένεια, ανάλογα με τις εκάστοτε εθνικές ιδιαιτερότητες.
Δείκτης 5.4.1: Αναλογία χρόνου που αφιερώνεται σε απλήρωτη οικιακή εργασία και φροντίδα, κατά φύλο, ηλικία και τοποθεσία

Κατά μέσο όρο, οι γυναίκες περνούν διπλάσιες ώρες σε απλήρωτη οικιακή εργασία και φροντίδα σε σύγκριση με τους άνδρες, σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα από 90 χώρες και περιοχές που συλλέχθηκαν μεταξύ 2001 και 2019. Η εργασία χωρίς αμοιβή περιλαμβάνει μεταξύ άλλων φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων, καθαρισμός σπιτιού ή μαγείρεμα, συλλήβδην οικιακές εργασίες. Σε ποσοστό περίπου 75% των χωρών, έχει παρατηρηθεί μικρή μείωση του χρόνου που αφιερώνουν οι γυναίκες σε μη αμειβόμενη οικιακή εργασία και φροντίδα σε σχέση με αυτόν που περνούν οι άνδρες. Ωστόσο, λόγω της πανδημίας του COVID-19, αυτή η πρόοδος μπορεί να επιβραδυνθεί (UN DESA, 2021).

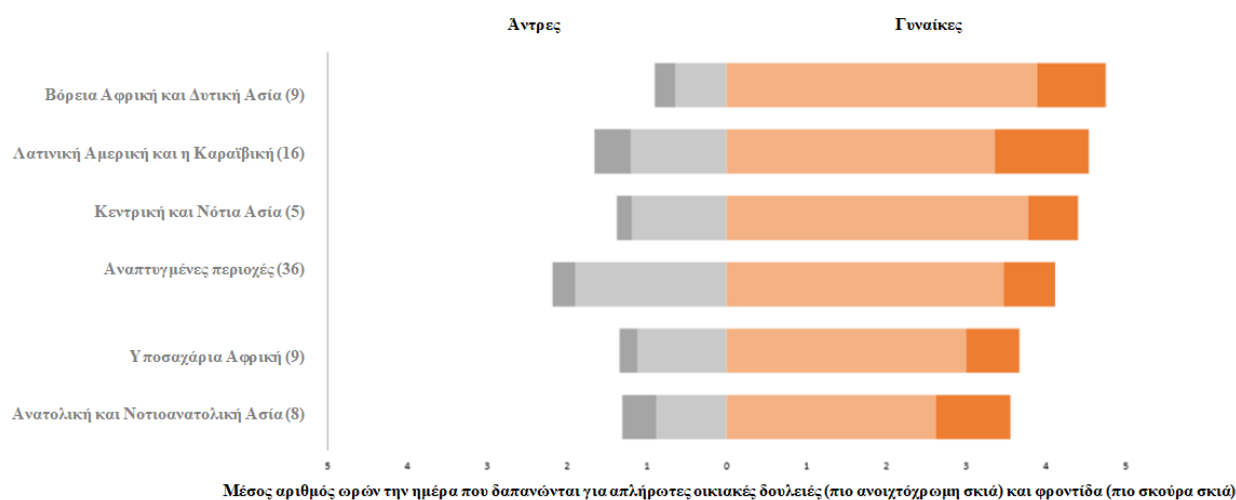
Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι γυναίκες ξοδεύουν σχεδόν δύο ώρες ημερησίως ή περισσότερες από δύο, σε απλήρωτη οικιακή εργασία σε σύγκριση με τους άνδρες (14% του χρόνου ημερησίως από γυναίκες για απλήρωτη οικιακή εργασία, έναντι 6% από άνδρες). Η διαφορά φύλου είναι εμφανής ακόμα και στον χρόνο που αφιερώνεται για φροντίδα. Οι γυναίκες αφιερώνουν σχεδόν τρεις φορές περισσότερο χρόνο ημερησίως έναντι των ανδρών (ibid).

Σε περιφερειακό επίπεδο, οι χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Δυτικής Ασίας έχουν τη μεγαλύτερη ανισότητα μεταξύ των φύλων στον χρόνο που αφιερώνουν σε

απλήρωτες οικιακές εργασίες, όπως το μαγείρεμα και ο καθαρισμός, με τις γυναίκες να δαπανούν πάνω από έξι φορές περισσότερο χρόνο σε αυτές τις δραστηριότητες σε σχέση με τους άνδρες. Εν τω μεταξύ, οι αναπτυγμένες χώρες έχουν λιγότερη άνιση κατανομή της απλήρωτης οικιακής εργασίας με βάση το φύλο (οι γυναίκες αναφέρουν ότι ξοδεύουν το 14% της ημέρας τους, έναντι 8% για τους άνδρες). Ακόμα όμως και σε αυτήν την περίπτωση, οι γυναίκες φαίνεται ότι δαπανούν περίπου δύο φορές περισσότερο χρόνο από τους άνδρες σε αυτές τις δραστηριότητες. Η φροντίδα (απλήρωτη) για τα παιδιά και άλλα εξαρτώμενα άτομα δεν είναι εύκολο να μετρηθεί, καθώς συχνά επικαλύπτεται με άλλες δραστηριότητες. Επίσης, μπορεί να οφείλεται στην έλλειψη ακριβών δεδομένων για αυτό το είδος εργασίας (ibid).

Τα αναδυόμενα δεδομένα σχετικά με τις δραστηριότητες των εργαζόμενων γονέων κατά τη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19 δείχνουν ότι η φροντίδα των παιδιών (εργασία χωρίς αμοιβή) έχει ενταθεί. Σύμφωνα με τα στοιχεία, ο χρόνος που δαπανάται για φροντίδα έχει αυξηθεί και για τα δύο φύλα (το ποσοστό από 15% του ημερήσιου χρόνου που δαπανούσαν οι γυναίκες για τη φροντίδα πριν από τον COVID-19, ανέρχεται πλέον στο 18%) και οι άνδρες (από 12% πριν από το COVID-19 στο 14%). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το χάσμα μεταξύ των φύλων παραμένει σχεδόν αμετάβλητο. Ωστόσο, οι γυναίκες εξακολουθούν να ξοδεύουν μία ώρα την ημέρα περισσότερο από τους άνδρες σε απλήρωτες οικιακές δραστηριότητες, όπως η φροντίδα παιδιών, ηλικιωμένων και άλλων εξαρτώμενων ενηλίκων (UN Women 2020).

Διάγραμμα 4 Μέσος αριθμός ωρών την ημέρα που δαπανώνται για απλήρωτες οικιακές δουλειές και εργασίες φροντίδας

Πηγή: UN DESA, 2021

6.5 Υποστόχος 5.5

5.5 Διασφάλιση της πλήρους και αποτελεσματικής συμμετοχής καθώς και των ισότιμων ευκαιριών ανάληψης ηγετικού ρόλου των γυναικών σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων στην πολιτική, οικονομική και δημόσια ζωή.

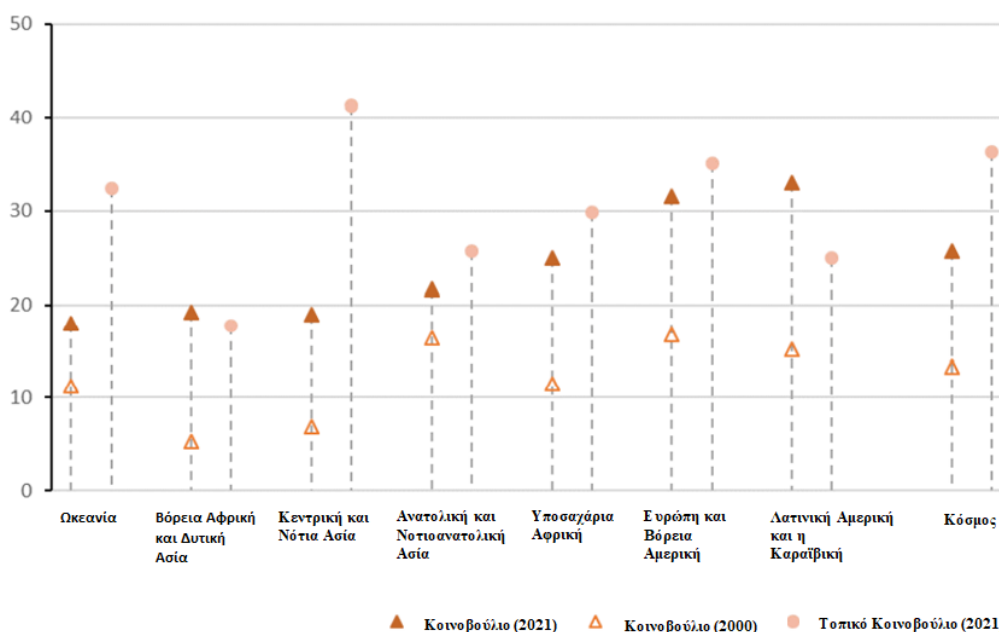
Δείκτης 5.5.1: Αναλογία των εδρών που κατέχουν γυναίκες σε (α) εθνικά κοινοβούλια και (β) τοπικές κυβερνήσεις

Η πανδημία COVID-19 έχει επηρεάσει τη συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια ζωή με διαφορετικούς και νέους τρόπους. Η μετάβαση στις ψηφιακές πλατφόρμες μείωσαν μερικές από τις ανισότητες μεταξύ των φύλων, επιτρέποντας τον παράλληλο συνδυασμό εργασίας και φροντίδας με τις διάφορες πολιτικές δραστηριότητες. Ωστόσο, η πολιτική συμμετοχή απειλείται όλο και περισσότερο από την εκτεταμένη διαδικτυακή βία κατά των γυναικών, ή, επίσης αποκόπτει εντελώς τις γυναίκες που δεν έχουν πρόσβαση ή έχουν κακή πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες. Η ηγεσία των γυναικών κατά τη διάρκεια της πανδημίας απέδειξε πόσο ουσιαστική είναι η ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Οι ανισότητες μεταξύ των φύλων που επιδεινώθηκαν από τον COVID-19 καθιστούν ακόμη πιο πιεστικό να διασφαλιστεί η ισότητα στη λήψη αποφάσεων έτσι ώστε να δημιουργηθούν νόμοι, πολιτικές και προϋπολογισμοί που ανταποκρίνονται και στα δύο φύλα. Ωστόσο, σύμφωνα με τα δεδομένα, την 1^η Ιανουαρίου 2021, η εκπροσώπηση των γυναικών φαίνεται να απέχει αρκετά από την ισότητα. Το ποσοστό του παγκόσμιου μέσου όρου των γυναικών που κατέχει κάποια θέση σε εθνικό κοινοβούλιο ή τμήμα αυτού, ανέρχεται σε 25,6%, συνεχίζοντας μια αργή ανοδική πορεία που θα επιτρέψει την επίτευξη ισότητας φύλου το συντομότερο σε 40 χρόνια. Από τη άλλη σε επίπεδο τοπικών συμβουλευτικών οργάνων, το ποσοστό ανέρχεται σε 36,3% (σε 135 χώρες και περιοχές). Μόνο σε 23 χώρες, το ποσοστό στα εθνικά κοινοβούλια ανέρχεται σε 40% και σε 22 χώρες στην τοπική αυτοδιοίκηση. Τα περισσότερα από αυτά τα ποσοστά προέρχονται από τη χρήση ποσοστώσεων φύλου (UN DESA, 2021).

Οι νομοθετικές ποσοστώσεις για το φύλο είναι αποτελεσματικά μέτρα για τη μείωση του χάσματος μεταξύ των φύλων και την περαιτέρω εκπροσώπηση των γυναικών. Το 2020, μετά από κοινοβουλευτικές ανανεώσεις σε χαμηλότερα ή μεμονωμένα σώματα, το μερίδιο των εδρών που κέρδισαν γυναίκες σε χώρες με νομοθετημένες ποσοστώσεις ήταν 27,4% σε σύγκριση με 15,6% σε χώρες χωρίς ποσοστωση. Σε τοπικό επίπεδο, η χρήση νομοθετημένων ποσοστώσεων αυξάνει την

εκπροσώπηση μιας χώρας από γυναίκες κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες, παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένων κατά 16 και 13 ποσοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα, στην υποσαχάρια Αφρική και στη Βόρεια Αφρική και στη Δυτική Ασία (ibid).

Διάγραμμα 5 Αναλογία των εδρών που κατέχουν οι γυναίκες στα κοινοβούλια και τις τοπικές κυβερνήσεις

Πηγή: UN DESA, 2021

Δείκτης 5.5.2: Αναλογία γυναικών σε διευθυντικές θέσεις

Οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται σε διευθυντικές θέσεις. Το μερίδιο των γυναικών σε διευθυντικές θέσεις παγκοσμίως παρουσίασε αργή πρόοδο τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Μέχρι το 2019, αν και οι γυναίκες αντιπροσώπευαν σχεδόν το 39% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού, ωστόσο το ποσοστό τους σε διευθυντικές θέσεις αντιστοιχεί μόνο στο 28,2% (UN DESA, 2021).

Το μερίδιο των γυναικών στη συνολική διαχείριση αυξήθηκε λιγότερο από 3 ποσοστιαίες μονάδες από το 2000. Αυτό υποδηλώνει ότι το «γυάλινο ταβάνι» είναι ακόμα «ανδρική υπόθεση», με τους άνδρες να συνεχίζουν να κυριαρχούν στις θέσεις λήψης αποφάσεων, όπως διευθύνοντες σύμβουλοι, ανώτερα στελέχη και νομοθέτες, καλύπτοντας σχεδόν τα ¾ αυτών των επαγγελματιών (ibid).

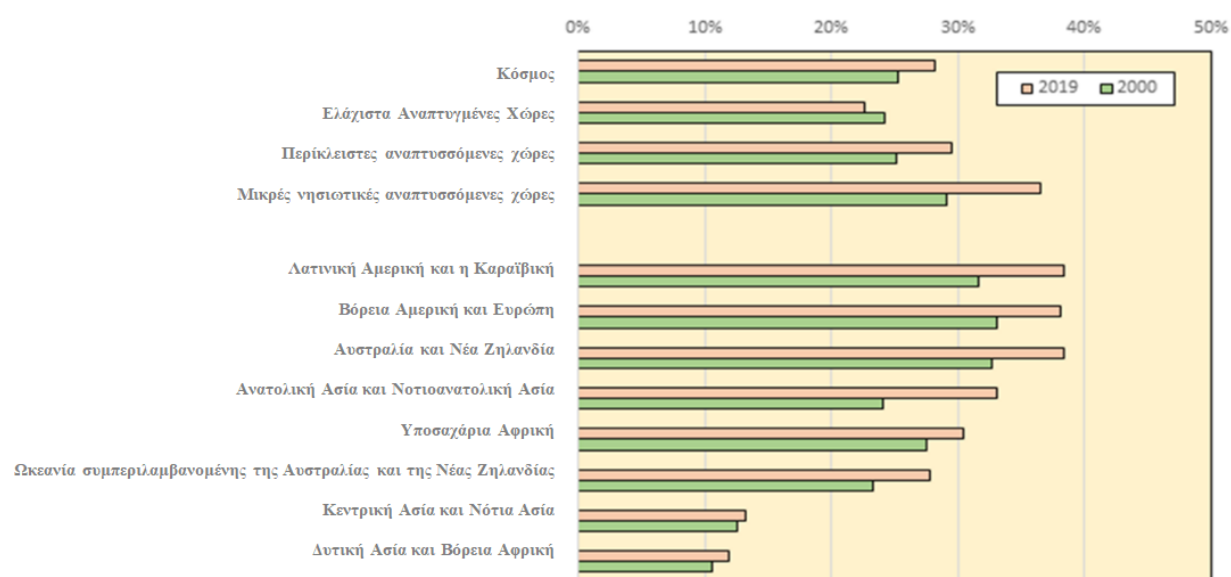
Οι δύο περιοχές με τη μικρότερη πρόοδο στο θέμα της ισότητας των φύλων κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, διατήρησαν επίσης το χαμηλότερο ποσοστό γυναικών στη διοίκηση το 2019: Δυτική Ασία και Βόρεια Αφρική (11,9%) και

Κεντρική Ασία και Νότια Ασία (13,3%). Η κατάσταση ήταν ιδιαίτερα ζοφερή για τις γυναίκες στη Βόρεια Αφρική, όπου κατείχαν μόνο το 7,9% των διευθυντικών θέσεων. Αντίθετα, περίπου το 38% των θέσεων για διευθυντικά στελέχη, κατέλαβαν γυναίκες το 2019 σε διάφορες περιοχές: Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία, Βόρεια Αμερική και Ευρώπη και Λατινική Αμερική και Καραϊβική. Ακολούθησαν η Ανατολική Ασία και η Νοτιοανατολική Ασία (33,1 %), που κατέγραψαν τη μεγαλύτερη και ταυτόχρονα αξιοσημείωτη αύξηση (9,1 ποσοστιαίων μονάδων μεταξύ 2000 και 2019) (ibid).

Ο αντίκτυπος της πανδημίας απειλεί να ανατρέψει αυτή τη μικρή πρόοδο που σημειώθηκε αυτές τις τελευταίες δεκαετίες. Το μερίδιο των γυναικών σε διευθυντικές θέσεις μειώθηκε, μερικές φορές σημαντικά, από το τέταρτο τρίμηνο του 2019 έως το τρίτο τρίμηνο του 2020, με τη μείωση να ανέρχεται σε ποσοστό άνω του 50% των 42 χωρών, από τις οποίες διαθέτουμε δεδομένα. Τα τριμηνιαία στοιχεία ήταν διαθέσιμα κυρίως για χώρες υψηλού εισοδήματος (ibid).

Παρ' όλα αυτά, αυτό το μοτίβο είναι πιθανό να ισχύει και σε χώρες με χαμηλό εισόδημα, όπου συχνά περισσότερες από τις μισές γυναίκες διευθύντριες είναι αυτοαπασχολούμενες. Οι γυναίκες επιχειρηματίες έχουν πληγεί ιδιαίτερα από την πανδημία του COVID-19. Τα μέτρα κοινωνικής απόστασης, οι στρεβλές αλυσίδες εφοδιασμού και γενικά οι αγορές έχουν επιδεινώσει τις ανισότητες και έχουν οδηγήσει πολλές επιχειρήσεις που ανήκουν σε γυναίκες να κλείσουν εξαιτίας των δυσχερειών που επικρατούν και εμποδίζουν ούτως ή άλλως την απόδοση και την ανάπτυξη επιχειρήσεων που ανήκουν σε γυναίκες (ibid).

Διάγραμμα 6 Αναλογία γυναικών σε διευθυντικές θέσεις, 2000 και 2019

Πηγή: UN DESA, 2021

6.6 Υποστόχος 5.6

5.6 Διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία καθώς και διασφάλιση των αναπαραγωγικών δικαιωμάτων, όπως έχει συμφωνηθεί με βάση το Πρόγραμμα Δράσης της Διεθνούς Διάσκεψης για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη, την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου, και τα έγγραφα που προέκυψαν από τις διασκέψεις αναθεώρησης.

Δείκτης 5.6.1: Αναλογία γυναικών ηλικίας 15-49 ετών που λαμβάνουν τις δικές τους αποφάσεις έπειτα από ενημέρωση σχετικά με τις σεξουαλικές σχέσεις, χρήση αντισυλληπτικών και φροντίδα για την αναπαραγωγική υγεία

Δείκτης 5.6.2: Αριθμός χωρών με νόμους και κανονισμούς που εγγυώνται πλήρη και ίση πρόσβαση σε γυναίκες και άνδρες ηλικίας 15 ετών και άνω για σεξουαλική και αναπαραγωγική φροντίδα υγείας, ενημέρωση και εκπαίδευση

Νομικοί περιορισμοί στην πρόσβαση των γυναικών και των εφήβων στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και δικαιώματα (SRHR), σε συνδυασμό με την άρνηση της λήψης αποφάσεων των γυναικών σχετικά με τη SRHR εμποδίζει την πλήρη και ισότιμη απόλαυση της SRHR για όλους (UN DESA, 2021).

Μόνο το 57% των παντρεμένων ή σε σχέση γυναικών ηλικίας 15 έως 49 ετών λαμβάνουν τις δικές τους αποφάσεις σχετικά με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και δικαιώματα (SRHR), βασισμένα σε δεδομένα από 64 χώρες. Τα δεδομένα μέχρι στιγμής αποκαλύπτουν μεγάλες ανισότητες μεταξύ των περιοχών (λιγότερο από 50% στην υποσαχάρια Αφρική, περίπου 80% σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης, της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής). Η ανάλυση των τριών επιμέρους δεικτών δείχνει ότι ενώ οι γυναίκες φαίνεται να έχουν τη μεγαλύτερη αυτονομία στην απόφαση χρήσης αντισύλληψης, με ποσοστό 92%, μόνο τρεις στις τέσσερις γυναίκες μπορούν να αποφασίσουν για τη δική τους υγειονομική περίθαλψη ή να πουν όχι στο σεξ. Παρόλο που στην Ανατολική και τη Νοτιοανατολική Ασία, τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, πάνω από το 86% των γυναικών είναι σε θέση να λάβουν τουλάχιστον ένα από τους τρεις τύπους αποφάσεων, μόνο τρεις στις τέσσερις μπορούν να πάρουν αποφάσεις για όλα τα θέματα. Σε εθνικό επίπεδο, βρίσκονται για κάθε μία είδος απόφασης παραλλαγές. Σε ορισμένες χώρες, οι γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας είναι πιο πιθανό να έχουν την ικανότητα να λένε όχι στο σεξ, ενώ σε άλλες χώρες, παρατηρείται το αντίθετο. Αντίθετα, οι γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας είναι πιο πιθανό να πάρουν τις δικές τους

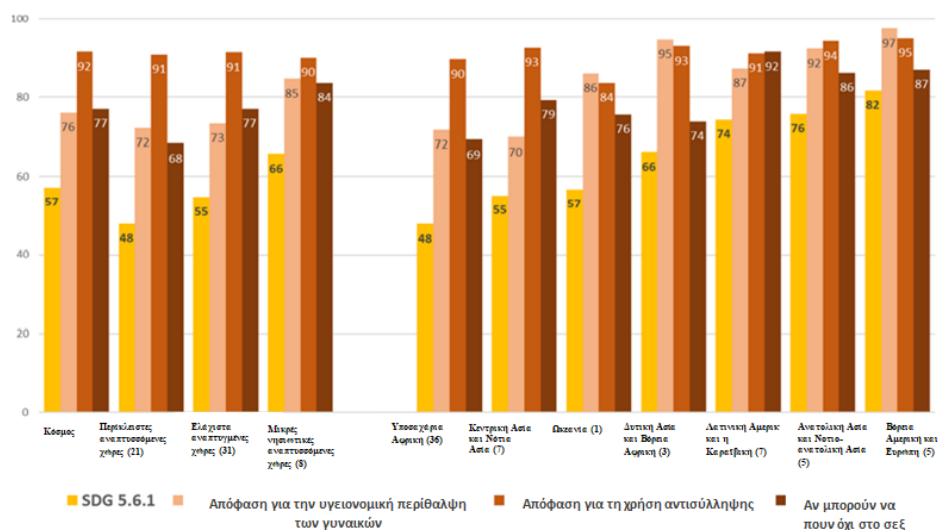
αποφάσεις για την υγειονομική τους περίθαλψη σχεδόν σε όλες τις χώρες που υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα. Σε μειονεκτική θέση εξακολουθούν να βρίσκονται οι λιγότερο μορφωμένες γυναίκες που ζουν σε φτωχότερα νοικοκυριά ή σε αγροτικές περιοχές. Αυτές οι γυναίκες βρίσκονται στη συντριπτική πλειοψηφία των χωρών που μειονεκτούν και στις τρεις συνιστώσες του δείκτη. Συνοψίζοντας, εξακολουθούν να υπάρχουν κενά στην αυτονομία των γυναικών, ακόμη και όταν παρατηρούνται υψηλά επίπεδα ατομικής λήψης αποφάσεων σε ορισμένες διαστάσεις (ibid).

Κρίσιμο για την ικανότητα των ατόμων να αποφασίζουν ελεύθερα για τη σεξουαλική και αναπαραγωγική τους υγεία και τα δικαιώματά τους είναι ο βαθμός στον οποίο οι νόμοι εμποδίζουν ή επιτρέπουν την πρόσβαση στη σχετική φροντίδα και πληροφορίες για τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία. Μεταξύ των 75 χωρών με πλήρη στοιχεία, οι χώρες διαθέτουν, κατά μέσο όρο, το 73% των νόμων και κανονισμών που απαιτούνται για την εγγύηση πλήρους και ίσης πρόσβασης στη SRHR. Τα ευρήματα από αυτά τα δεδομένα είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά όταν πρόκειται για τον ιό HIV: κατά μέσο όρο, οι χώρες έχουν επιτύχει σε ποσοστό 87% την ενεργοποίηση νόμων και κανονισμών για συμβουλευτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες εξέτασης για τον ιό HIV · 91% για υπηρεσίες θεραπείας και φροντίδας του HIV · και 96% στο κομμάτι της εμπιστευτικότητας γύρω από τον ιό HIV. Εν τω μεταξύ, οι χώρες διαθέτουν κατά μέσο όρο 79% των σχετικών νόμων και κανονισμών που προβλέπουν πλήρη, δωρεάν και ενημερωμένη συναίνεση των ατόμων πριν λάβουν αντισυλληπτικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της στείρωσης. Αυτό υποδηλώνει ως επί το πλείστον υποστηρικτικό πλαίσιο προστασίας από εξαναγκασμένες ή αναγκαστικές πρακτικές. Αν και υπάρχουν νόμοι και κανονισμοί που εγγυώνται την πρόσβαση σε περίθαλψη μητρότητας στο 95% των χωρών που αναφέρονται, εντούτοις το 9% αυτών των χωρών απαιτεί από μια γυναίκα να είναι παντρεμένη για να έχει πρόσβαση σε αυτές υπηρεσίες. Η πρόσβαση σε υπηρεσίες αντισύλληψης είναι επίσης περιορισμένη για πολλές ομάδες. Στο 12% των χωρών αναφοράς όπου οι νόμοι προστατεύουν την πρόσβαση σε αντισυλληπτικές υπηρεσίες, αρκετά νομικά συστήματα έρχονται σε αντίθεση με τους θετικούς νόμους και κανονισμούς, το 28% των χωρών έχουν περιορισμούς αντισύλληψης που βασίζονται σε ελάχιστη ηλικία, το 21% έχουν περιορισμούς που βασίζονται σε απαίτηση για εξουσιοδότηση από τρίτους και 6% έχουν περιορισμούς με βάση την οικογενειακή κατάσταση. Τα εμπόδια είναι πιο διαδεδομένα όσον αφορά τη νόμιμη πρόσβαση στην άμβλωση. Αν και η άμβλωση είναι νόμιμη για μερικούς ή για όλους τους λόγους στο

93% των χωρών που αναφέρονται, απαιτείται η συγκατάθεση του συζύγου για τις παντρεμένες γυναίκες να έχουν πρόσβαση σε αυτήν υπηρεσία σε ποσοστό 28% αυτών των χωρών (ibid).

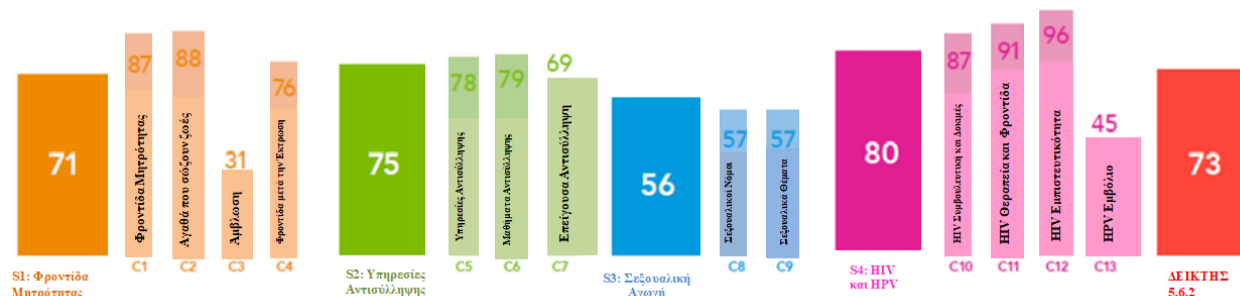
Ο COVID-19 είναι πιθανό να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ικανότητα των γυναικών να λαμβάνουν τις δικές τους αποφάσεις σχετικά με τη φροντίδα της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, αν και ο συγκεκριμένος αντίκτυπος δεν έχει ακόμη εκτιμηθεί. Η πίεση στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την δυνατότητα παροχής προσιτής, προσβάσιμης και καλής ποιότητας υγειονομικής περίθαλψης στις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής φροντίδας υγείας και αντισύλληψης σε εγκαταστάσεις υγείας. Οι πιθανές οικονομικές δυσκολίες θα μπορούσαν να αποτρέψουν τις γυναίκες από το να αποφασίσουν για τη δική τους υγειονομική περίθαλψη και τη χρήση αντισύλληψης. Συνολικά, αυτά τα ζητήματα θα δυσκολέψουν τις γυναίκες να έχουν αυτονομία στην αναπαραγωγική τους υγεία. Κατά τη διάρκεια της περιόδου των lockdown, οι γυναίκες μπορεί να δυσκολεύονται να πουν όχι στο σεξ στους συζύγους ή τους συντρόφους τους, λόγω των αυξημένων εντάσεων που επικρατούν στο σπίτι εξαιτίας του άγχους που επικρατεί αναφορικά με την υγεία, τα οικονομικά και εν γένει την κοινωνική απομόνωση (ibid).

Διάγραμμα 7 Αναλογία γυναικών ηλικίας 15-49 ετών που λαμβάνουν τις δικές τους αποφάσεις σχετικά με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και δικαιώματα (συμπεριλαμβανομένης της απόφασης σχετικά με τη δική τους υγειονομική περίθαλψη, αποφασίζοντας για τη χρήση αντισύλληψης και αν μπορούν να πουν όχι στο σεξ) πιο πρόσφατα δεδομένα 2007-2020

Πηγή: UN DESA, 2021

Διάγραμμα 8 Σε πόσες χώρες υπάρχουν νόμοι και κανονισμοί που εγγυώνται πλήρη και ίση πρόσβαση σε γυναίκες και άνδρες ηλικίας 15 ετών και άνω σε υπηρεσίες σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, πληροφορίες και εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων των τιμών του τμήματος (S1-S4) και του στοιχείου (C1-C13), 2019 (%)

Πηγή: UN DESA, 2021

6.6 Υποστόχος 5.α

Δρομολόγηση μεταρρυθμίσεων οι οποίες θα παράσχουν στις γυναίκες ίσα δικαιώματα ως προς τους οικονομικούς πόρους, καθώς και πρόσβαση στην ιδιοκτησία, στον έλεγχο της γης και άλλων μορφών ιδιοκτησίας, στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, στις κληρονομίες και στους φυσικούς πόρους, σύμφωνα με την εκάστοτε εθνική νομοθεσία.

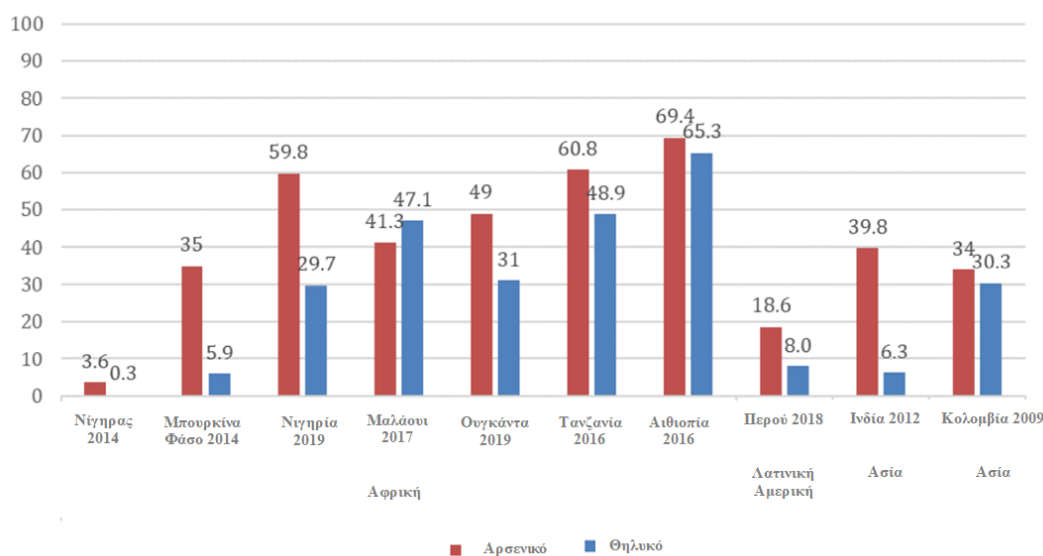
Δείκτης 5.α.1: (α) Αναλογία του συνολικού γεωργικού πληθυσμού με ιδιοκτησία ή κατοχυρωμένα δικαιώματα επί της γεωργικής γης, ανά φύλο και (β) μερίδιο των γυναικών μεταξύ των ιδιοκτητών ή των δικαιούχων γεωργικής γης, ανά τύπο ιδιοκτησίας

Χρειάζεται ακόμη σημαντική πρόοδος για να πραγματοποιηθεί η ασφαλής πρόσβαση των γυναικών στη γη. Η κυριότητα γης που ανήκει σε γυναίκες και/ή ο έλεγχος είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη της οικονομικής διάστασης της ισότητας των φύλων, δεδομένου ότι η ιδιοκτησία γης προσφέρει μια σειρά από οφέλη στις γυναίκες μέσω της αύξησης της διαπραγματευτικής τους δύναμης εντός των νοικοκυριών και της οικονομίας. Ωστόσο, τα οφέλη δεν περιορίζονται μόνο στο κομμάτι της ισότητας των φύλων. Μελέτες δείχνουν ότι εάν οι γυναίκες είχαν ίση πρόσβαση στη γη, η φτώχεια και η ανασφάλεια θα είχαν μειωθεί σημαντικά σε όλο τον κόσμο (UN DESA, 2021).

Ωστόσο, αυτό το όραμα δεν έχει υλοποιηθεί: τα δεδομένα δείχνουν ότι στις περισσότερες χώρες, λιγότερο από το 50% των ανδρών και των γυναικών που ασχολούνται με τη γεωργία έχουν δικαιώματα ιδιοκτησίας ή/και έχουν κατοχυρώσει

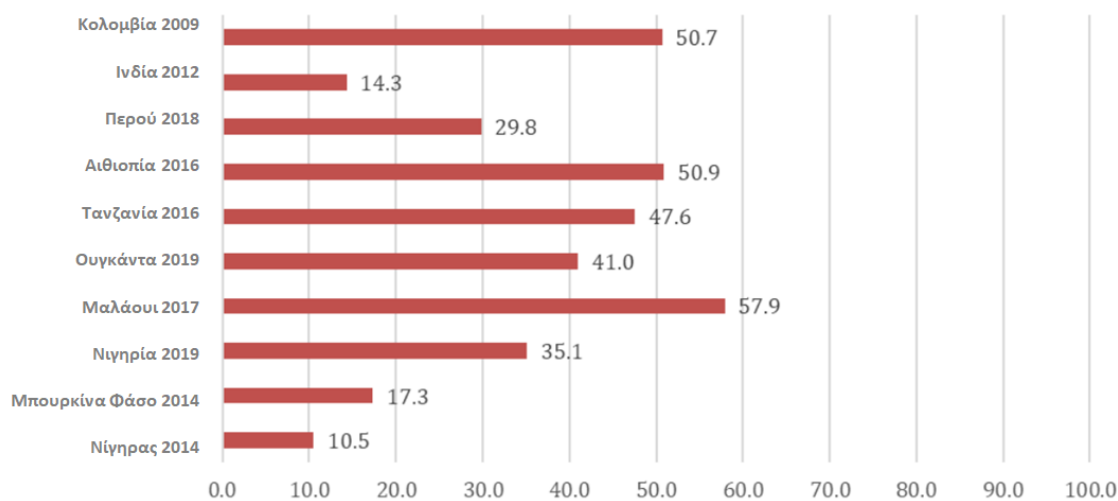
τη γεωργική γη. Επιπλέον, σε 9 από τις 10 χώρες για τις οποίες έχουμε δεδομένα, οι γυναίκες που έχουν τέτοιου είδους δικαιώματα είναι σχετικά λιγότερες σε σύγκριση με τους άνδρες, ενώ παράλληλα –αν και δεν συμβαίνει πάντα αυτό– οι άνδρες γαιοκτήμονες είναι περισσότεροι από τις γυναίκες. Αυτή η κατάσταση είναι μακράν η πιο διαδεδομένη, καθώς συμβαίνει σε 7 από τις 10 χώρες. Σε 5 από αυτές μάλιστα, οι άνδρες γαιοκτήμονες ξεπερνούν τις γυναίκες με αναλογία, περισσότερο από 2:1 (ibid).

Διάγραμμα 9 Μερίδιο γυναικών και ανδρών στον ενήλικο γεωργικό πληθυσμό με ιδιοκτησία ή κατοχυρωμένα δικαιώματα επί της γεωργικής γης

Πηγή: UN DESA, 2021

Διάγραμμα 10 Μερίδιο γυναικών μεταξύ ιδιοκτητών ή δικαιούχων

Πηγή: UN DESA, 2021

Δείκτης 5.α.2: Αναλογία χωρών όπου το νομικό πλαίσιο (συμπεριλαμβανομένου του εθιμικού δικαίου) εγγυάται την ισότητα των γυναικών επί των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας γης ή/και ελέγχου

Νομικές διατάξεις που περιλαμβάνονται στις εθνικές νομοθεσίες και αντιπροσωπεύουν διάφορες περιοχές, καθώς και διαφορετικά θρησκευτικά και πολιτιστικά πλαίσια, αποδεικνύουν ότι συχνά τα δικαιώματα γης των γυναικών προστατεύονται λιγότερο από αυτά των ανδρών. Για παράδειγμα, μια ανάλυση που πραγματοποιήθηκε σε 36 χώρες δείχνει ότι ενώ σχεδόν το 42% των χωρών έχουν ενσωματωμένες διατάξεις κοινής καταχώρισης στη νομοθεσία τους και μάλιστα στο 39% των χωρών η κοινή καταγραφή της ιδιοκτησίας είναι υποχρεωτική, μόνο μία στις 36 χώρες έχει θεσπίσει οικονομικά κίνητρα για να ενθαρρύνει την καταγραφή της ιδιοκτησίας. Χωρίς την ένταξη των γυναικών με ονόματα και δικαιώματα σε επίσημα έγγραφα ιδιοκτησίας γης, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας των γυναικών παραμένουν ανασφαλή, ειδικά σε περίπτωση διαζυγίου ή θανάτου του συζύγου ή του συντρόφου τους (UN DESA, 2021).

Σε νομικό πλαίσιο, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας γης των γυναικών αφορούν τη διαχείριση της συζυγικής ιδιοκτησίας, καθώς και τα κληρονομικά δικαιώματα. Περίπου το 61% των χωρών του δείγματος έχουν διατάξεις που θεσπίζουν «ως ρήτρα» την συγκατάθεση του συζύγου για την ιδιοκτησία γης, ενώ παράλληλα το 69% προστατεύει εξίσου τα δικαιώματα κληρονομιάς των παντρεμένων ζευγαριών και του γιου και των θυγατέρων. Ωστόσο, η κοινωνική κατάσταση και τα πολιτιστικά πρότυπα αποτελούν σημαντικό εμπόδιο για την άσκηση και τη διεκδίκηση δικαιωμάτων κληρονομιάς, ιδίως σε αυτές τις χώρες όπου το νομικό πλαίσιο προβλέπει την υπεροχή του δικαίου προσωπικής κατάστασης ή/και του εθίμου σε κληρονομικά θέματα (ibid).

Επιπλέον, σε χώρες, όπου το εθιμικό δίκαιο αναγνωρίζεται, πολύ συχνά τα δικαιώματα των γυναικών δεν προστατεύονται ρητά, ιδίως στις περιπτώσεις όπου το δίκαιο έρχεται σε σύγκρουση με το επίσημο δίκαιο. Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα δικαιώματα ιδιοκτησίας των γυναικών στα άτυπα σωματεία είναι λιγότερα και προστατεύονται λιγότερο από το νόμο από ό,τι τα δικαιώματα των παντρεμένων γυναικών, αφήνοντας έτσι έναν μεγάλο αριθμό γυναικών «απροστάτευτο» νομικά. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για ζητήματα που αφορούν κοινή εγγραφή, συναίνεση για συναλλαγές γης και κληρονομικά δικαιώματα (ibid).

Επιπλέον, ενώ ορισμένες χώρες έχουν υιοθετήσει προσωρινά ειδικά μέτρα για να στηρίζουν τα δικαιώματα των γυναικών στη γη τόσο σε νομικό επίπεδο όσο και στην πράξη, εντούτοις πρέπει να γίνουν περισσότερα. Μόνο το 33% των χωρών έχουν θεσπίσει υποχρεωτικές ποσοτώσεις για να εξασφαλίσουν τη συμμετοχή των γυναικών σε ιδρύματα που διαχειρίζονται γη. Τα στοιχεία δείχνουν ότι όταν οι γυναίκες συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, είναι περισσότερο πιθανόν να ληφθούν υπόψη τα ενδιαφέροντα και οι προτεραιότητές τους. Τέλος, μόνο έξι χώρες διαθέτουν διατάξεις στο πλαίσιο κατανομής των οικονομικών πόρων που διευκολύνουν την αγορά γης από γυναίκες (ibid).

Η παγκόσμια πανδημία COVID-19 είναι πιθανό να επιδεινώσει την κατάσταση για τα δικαιώματα των γυναικών αναφορικά με τη γη. Για παράδειγμα, υπάρχουν αναφορές για γυναίκες, οι οποίες αναγκάστηκαν να παραχωρήσουν τη γη τους μετά το θάνατο των συζύγων τους, ούσες εκτεθειμένες σε εσωτερικές πιέσεις για να εγκαταλείψουν τα δικαιώματά τους σε περισσότερα ισχυρά μέλη της οικογένειας ή της κοινότητας, ενώ παρατηρήθηκε το φαινόμενο της δυσκολίας στην πρόσβαση, στη διαμεσολάβηση και στα δικαστικά συστήματα για προσφυγή (FAO 2020).

6.7 Υποστόχος 5.β

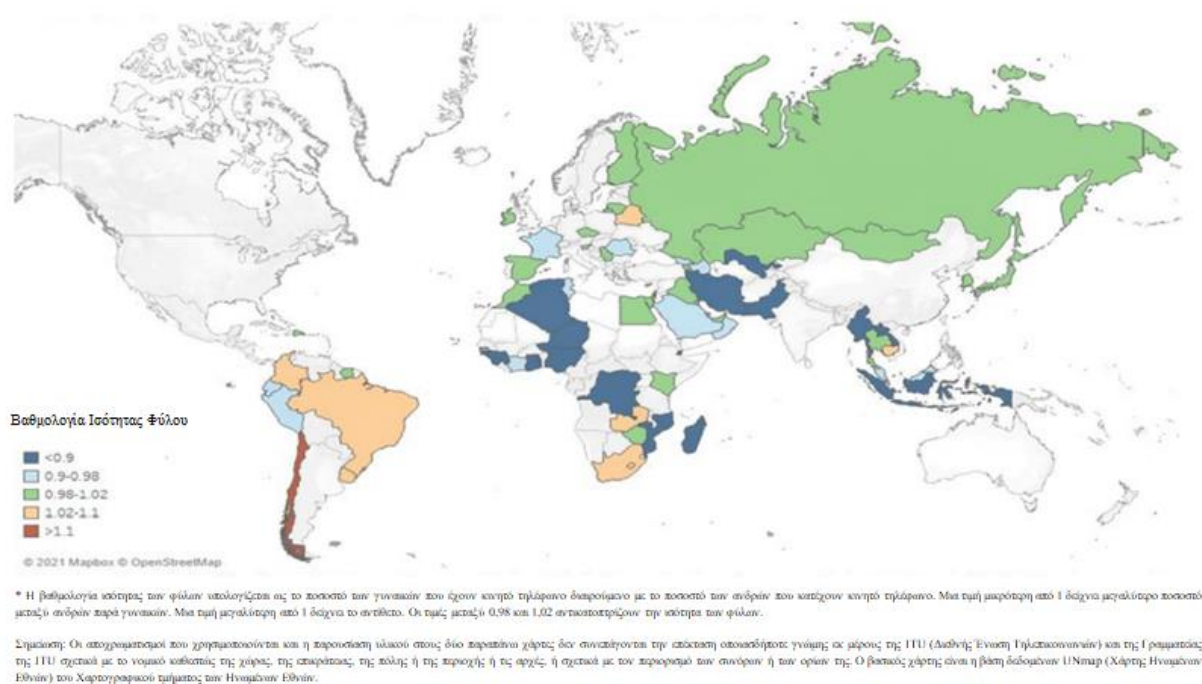
Ενίσχυση της χρήσης της τεχνολογίας γενικής εφαρμογής, και ιδίως της τεχνολογίας της πληροφορίας και των επικοινωνιών, προωθώντας έτσι την ενδυνάμωση των γυναικών.

Δείκτης 5.β.1: Αναλογία ατόμων που διαθέτουν κινητό τηλέφωνο, ανά φύλο

Συνεχίζεται το χάσμα φύλου στην ιδιοκτησία κινητών τηλεφώνων. Η ιδιοκτησία των κινητών τηλεφώνων είναι ένα σημαντικό εργαλείο για τη μείωση της ανισότητας των φύλων. Η ενδυνάμωση περισσότερων γυναικών με κατοχή κινητών τηλεφώνων έχει αποδειχθεί ότι επιταχύνει την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, το χάσμα μεταξύ των δύο φύλων αναφορικά με αυτόν τον δείκτη παραμένει ακόμα. Στις 80 χώρες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα στο χρονικό διάστημα 2017 έως 2019, η κυριότητα κινητών τηλεφώνων από άνδρες ήταν κατά μέσο όρο περίπου 8,5 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερη από την κυριότητα κινητής τηλεφωνίας από γυναίκες. Σε 31 από αυτές τις 80 χώρες, η ισότητα των φύλων υπολογίζεται ως το ποσοστό των γυναικών που κατέχουν κινητά τηλέφωνα, διαιρούμενο με το ποσοστό των ανδρών που κατέχουν κινητό τηλέφωνο, η οποία ήταν μεταξύ 0,98 και 1,02

αντίστοιχα, γεγονός που θεωρείται ως ισότητα φύλου. Σε 13 χώρες, ο δείκτης ισότητας ήταν πάνω από 1,02, πράγμα που σημαίνει ότι περισσότερες γυναίκες παρά άνδρες έχουν κινητό τηλέφωνο, αλλά σε 36 χώρες η κυριότητα κινητών τηλεφώνων ήταν στραμμένη προς τους άνδρες, σε πολλές περιπτώσεις με αξιοσημείωτες διαφορές. Στις περισσότερες χώρες που είχαν μεγάλο χάσμα φύλου στην ιδιοκτησία κινητών τηλεφώνων, παρατηρείται επίσης και μεγάλο χάσμα μεταξύ των φύλων στη χρήση του Διαδικτύου (UN DESA, 2021).

Διάγραμμα 11 Βαθμολογία ισότητας φύλου με βάση την ιδιοκτησία κινητών τηλεφώνων, διαθέσιμα τα τελευταία έτη: 2017-2019

Πηγή: UN DESA, 2021

6.8 Υποστόχος 5.γ

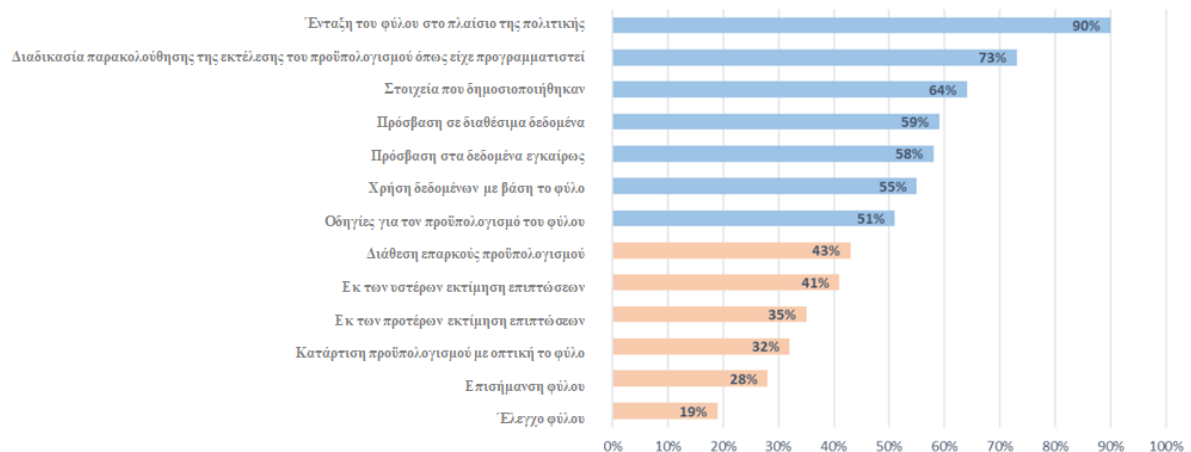
Υιοθέτηση και ενίσχυση ορθών πολιτικών και εφαρμόσιμων νομοθεσιών που αποβλέπουν στην προώθηση της ισότητας των φύλων και τη χειραφέτηση των γυναικών και των κοριτσιών σε όλα τα επίπεδα.

Δείκτης 5.γ.1: Αναλογία χωρών με συστήματα παρακολούθησης και δημοσιοποίησης κατανομών για την ισότητα των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών

Τα συστήματα των χωρών απαιτούν ενίσχυση της χρηματοδότησης για την ανάκαμψη από τον COVID-19 που να ανταποκρίνεται εντούτοις στο φύλο. Τα

στοιχεία του 2018 από 69 χώρες και περιοχές δείχνουν ότι παρά την πρόοδο στην ενσωμάτωση του φύλου στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, η πλειοψηφία των εθνικών συστημάτων (81%) εξακολουθεί να χρήζει βελτίωσης αναφορικά με την ανάλυση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των κατανομών των δημόσιων πόρων που αντιστοιχούν σε κάθε φύλο. Οι κυβερνήσεις μπορούν να ενισχύσουν τα συστήματά τους μέσω της εισαγωγής και της εφαρμογής κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου (GRB-Gender-responsive budgeting). Ο COVID-19 έχει δυσχεράνει την όλη κατάσταση, καθώς ο δημοσιονομικός χώρος είναι πολύ περιορισμένος και οι αποφάσεις για τον προϋπολογισμό γίνονται γρήγορα, συχνά χωρίς επαρκή εξέταση και ενσωμάτωση της οπτικής του φύλου. Η GRB προσφέρει ένα σύνολο εργαλείων για να ενισχυθούν τα εθνικά συστήματα έτσι ώστε οι δημοσιονομικοί πόροι να στοχεύουν καλύτερα σε πολιτικές και προγράμματα που προωθούν την ισότητα των φύλων, συμπεριλαμβανομένης της ανταπόκρισης και αποκατάστασης από τον COVID-19 (UN DESA, 2021). Συγκεκριμένα, οι χώρες μπορούν να ενισχύσουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η ανάλυση και η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου κατά την λήψη αποφάσεων και ψήφιση του προϋπολογισμού. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τις αυξημένες –εκ των προτέρων και εκ των υστέρων– αξιολογήσεις που στοχεύουν στην ανατροφοδότηση του αντίκτυπου που έχουν αυτές οι αποφάσεις σε κάθε φύλο. Με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα μόνο το 35% και το 41% των χωρών αντίστοιχα έχουν εφαρμόσει τέτοια μέτρα. Παρακολούθηση δαπανών, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου (εφαρμόζεται από το 28% των χωρών που αναφέρονται) και η χρήση των δηλώσεων προϋπολογισμού με την οπτική του φύλου (32%) είναι επίσης ζωτικής σημασίας. Αυτό μπορεί να υποστηριχθεί από την εποπτεία του προϋπολογισμού και την αναθεώρηση της απόδοσης μέσω δημοσιονομικών ελέγχων αναφορικά με το φύλο (εφαρμόζεται μόνο από το 19% των χωρών που αναφέρονται). Η εφαρμογή αυτών των εργαλείων επιτρέπει ισχυρή ανάλυση των διαστάσεων φύλου κατά τη διάρκεια του COVID-19, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων των δημοσιονομικών αποφάσεων που ελήφθησαν για γυναίκες και για άντρες (ibid).

Διάγραμμα 12 Αναλογία χωρών που πληρούν κάθε απαίτηση του Δείκτη SDG 5.γ.1

Πηγή: UN DESA, 2021

Όλα τα παραπάνω στοιχεία πιστοποιήθηκαν και από τα πρόσφατα ευρήματα της Έκθεσης Παρακολούθησης της ΕΕ το 2022. Δεν υπήρξε ουσιαστική βελτίωση στους δείκτες σε σύγκριση με το 2021, εφόσον ο αντίκτυπος της πανδημίας είναι ακόμα υπαρκτός (EU, 2022).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι μεγάλες δυσκολίες που καλείται να ξεπεράσει ο Στόχος 5 της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, ούτως ώστε να κατορθώσει μέχρι το 2030 να εξαλείψει τις ανισότητες και να επιτύχει την ισότητα των φύλων παγκοσμίως είναι οι ανομοιομορφίες που παρατηρούνται σε παγκόσμια κλίμακα. Όπως αναφέρθηκε και στη βιβλιογραφική μας ανασκόπηση, δεν βρίσκονται όλα τα κράτη του κόσμου στο ίδιο επίπεδο ανάπτυξης και προόδου γύρω από αυτό το θέμα. Σε περιοχές της Αφρικής παραδείγματος χάρη, είναι επιτακτική η ανάγκη του τερματισμού πρακτικών όπως είναι ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων των γυναικών ή ακόμα και ο παιδικός γάμος, πρακτικές που είναι ασύλληπτες για χώρες της Δύσης. Επίσης, σε αρκετές χώρες όπως είναι χώρες της Μέσης Ανατολής, η θέση της γυναίκας είναι υποβαθμισμένη και δεν έχει τα ίδια δικαιώματα στην κοινωνική ζωή με τον άνδρα λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων. Επιπλέον, υπάρχει μεγάλη μερίδα γυναικών σε διαφορές περιοχές του πλανήτη που δεν έχει ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση, καθώς επίσης και στην τεχνολογία, κάτι που δυσχεραίνει και «βαθαίνει» περαιτέρω το χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών, καθώς με ελλιπή μόρφωση δεν θα μπορούν μετέπειτα να διεκδικήσουν και κάποια θέση στον εργασιακό χώρο. Από την άλλη πλευρά, σε χώρες της Δύσης, στις οποίες τα ανωτέρω έχουν κατά κύριο λόγο κατακτηθεί, υπάρχει ακόμα έντονο το στοιχείο των στερεοτύπων και προκαταλήψεων στην κοινωνία που λειτουργεί ως τροχοπέδη για την επίτευξη της ισότητας. Υπάρχουν παγιωμένες αντιλήψεις στην κοινωνία για το ρόλο της γυναίκας μέσα στην οικογένεια και για τον καταμερισμό των οικιακών εργασιών. Παράλληλα, μεγάλο «αγκάθι» στις δυτικές κοινωνίες αποτελεί η σεξουαλική κακοποίηση/ παρενόχληση στον εργασιακό χώρο, όπως επίσης και το μεγαλύτερο «αγκάθι» που λαμβάνει ολόένα και μεγαλύτερες διαστάσεις, ιδιαίτερα κατά την περίοδο της πανδημίας, είναι η βία και η σεξουαλική κακοποίηση από σύντροφο/ σύζυγο και ακόμα και η γυναικοκτονία από σύντροφο/ σύζυγο. Το τελευταίο μάλιστα έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις και παρατηρείται έξαρση του φαινομένου σε αρκετές χώρες της Ευρώπης, ακόμα και στη χώρα μας, η οποία κατέγραψε ένα αρνητικό ρεκόρ κατά τα έτη 2021-2022 σε γυναικοκτονίες, δίχως να υπάρχει αντίστοιχο προηγούμενο.

Συνεπώς, η λύση για την επίτευξη της ισότητας δεν είναι ένα «χάπι» για όλες τις χώρες, καθώς κάθε περιοχή του πλανήτη έχει τις δικές του ιδιομορφίες και ιδιαιτερότητες, κάτι που γνωρίζουν καλά και τα ΗΕ και γι' αυτό το λόγο έχουν θέσει

συγκεκριμένους υποστόχους, ούτως ώστε να κατορθώσουν να επιτύχουν την ισότητα και την χειραφέτηση των κοριτσιών και των γυναικών μέχρι το 2030 σε όλα τα μέρη του κόσμου. Όπως φάνηκε και μέσα από την ανασκόπηση της παρούσας εργασίας, υπάρχει ισχυρή θέληση να επιτευχθεί η ισότητα και γίνονται αρκετές και στοχευμένες δράσεις προς αυτήν την κατεύθυνση, καθώς έχει αποδειχθεί ότι η ισότητα θα επιφέρει ευημερία, πρόοδο και ανάπτυξη στην κοινωνία συλλήβδην.

Αξίζει να αναφερθεί ξεχωριστά, ότι η ΕΕ σε συνεργασία με τον ΟΗΕ ξεκίνησαν το 2017 μια πρωτοβουλία την επονομαζόμενη «Spotlight Initiative» που στόχο έχει ακριβώς την άμβλυνση των ανισοτήτων ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής του πλανήτη, όπως αυτές αναφέρθηκαν παραπάνω, ούτως ώστε όλα τα κράτη μαζί να έχουν επιτύχει την ισότητα μέχρι το 2030 (Spotlight Initiative, 2019).

Συμπερασματικά, η ισότητα σε παγκόσμιο επίπεδο είναι δυνατόν να επιτευχθεί μέχρι το 2030 και σε αυτό μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο η εκπαίδευση. Μέσω της εκπαίδευσης και διάφορων εκπαιδευτικών δράσεων μπορούν να εξαλειφθούν στερεότυπα και προκαταλήψεις γύρω από αυτό το θέμα. Επίσης, η εκπαίδευση μπορεί να συμβάλλει ενεργά στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών αναφορικά με το θέμα. Ως εκ τούτου, οφείλουν τα κράτη, αλλά και οι οργανισμοί και οι φορείς σε παγκόσμιο επίπεδο να ασχοληθούν συστηματικά με την κατάθεση ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πρέπει να ενταχθούν και στα αναλυτικά προγράμματα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όλων των κρατών, σεβόμενα πάντα και με γνώμονα τις εθνικές ιδιαιτερότητες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

#METOO Greece. Διαθέσιμο: <https://metoogreece.gr/> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

Heywood, A. (2013) *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Spotlight Initiative (2019) *Πρωτοβουλία «Spotlight» ΕΕ-ΟΗΕ*. Διαθέσιμο: <https://spotlightinitiative.org/> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

UNHCR Greece (2021) *Η πανδημία του COVID-19 βαθαίνει τις έμφυλες ανισότητες για τις γυναίκες και τα κορίτσια πρόσφυγες*. Διαθέσιμο: <https://www.unhcr.org/gr/18541-covid-19-pandemic-worsening-gender-inequalities-refugee-women-girls.html> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας Υπηρεσίες Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας (2021) *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου Έτους 2020*. Διαθέσιμο: <http://www.astynomia.gr/images/stories/2021/files21/16062021endooikogeneriakivivia.pdf> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (Γ.Γ.Ο.Π.Ι.Φ.) Διαθέσιμο: [Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων - Υπουργείο Εσωτερικών \(isotita.gr\)](http://www.isotita.gr/) [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

ΕΕ (2004) EUR-Lex. *Τέταρτο παγκόσμιο συνέδριο του ΟΗΕ για τις γυναίκες*. Διαθέσιμο: <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/fourth-united-nations-conference-on-women.html> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

ΕΕ (2012) EUR-Lex. *ΟΔΗΓΙΑ 2012/29/ΕΕ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 25ης Οκτωβρίου 2012 για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου*. Διαθέσιμο: [https://eur-](https://eur-lex.europa.eu/legal-)

- [content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=FR](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=FR) [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- ΕΕ (2017α) EUR-Lex. *ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Μια Ένωση ισότητας — Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025* COM/2020/152 final. Διαθέσιμο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- ΕΕ (2017β) EUR-Lex. *Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:4301854> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- ΕΚ (1997) *Η Συνθήκη του Άμστερνταμ*. Διαθέσιμο: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-amsterdam> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- ΕΚ (2021α) Επικαιρότητα, Δελτίο Τύπου. *Να συμπεριληφθεί η έμφυλη βία ως έγκλημα στο ευρωπαϊκό δίκαιο, ζητά το Κοινοβούλιο*. Διαθέσιμο: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/press-room/20210910IPR11927/na-sumperilifthei-i-emfuli-via-os-egklima-sto-dikaio-tis-ee-zita-to-koinovouljo> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- ΕΚ (2021β) *Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 6ης Οκτωβρίου 2021 σχετικά με τον αντίκτυπο της ενδοσυντροφικής βίας και των δικαιωμάτων επιμέλειας στις γυναίκες και τα παιδιά (2019/2166(INI))*. Διαθέσιμο: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_EL.html [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- ΕΚ (2022) Επικαιρότητα, Δελτίο Τύπου *Γυναίκες και COVID-19: σοβαρές επιπτώσεις της πανδημίας δείχνει το Ευρωβαρόμετρο-Τι απασχολεί τις Ελληνίδες και τις Κύπριες*; Διαθέσιμο: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/press-room/20220223IPR23904/gunaiques-kai-covid-19-sovares-epiptoseis-tis-pandimias-deichnei-to-eurovarometro> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

- Ελληνική Δημοκρατία ΕΥΔΕ ΥΠΕΣ (2020) *Οριζόντιες Παρεμβάσεις Εθνικής Εμβέλειας για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών* με κωδ. MIS 5000490 του Ε.Π «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014-2020. Διαθέσιμο: <https://eyde.ypes.gr/espa/project/orizonties-paremvaseis-ethnikis-emveleias-gia-tin-katapolemisi-tis-vias-kata-ton-gunaikon> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- Ελληνική Δημοκρατία Κυβέρνηση (2020) *Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία – Έκθεση Επιτροπής Πισσαρίδη*. Διαθέσιμο: <https://government.gov.gr/schedio-anaptixis-gia-tin-elliniki-ikonomia/> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ. (2021α) *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025*. Διαθέσιμο: <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2021/12/%CE%95%CE%A3%CE%94%CE%99%CE%A6-2021-2025.pdf> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων Γ.Γ.Δ.Ο.Π.Ι.Φ. (2021β) 2^η Ετήσια Έκθεση για τη βία κατά των γυναικών. Διαθέσιμο: <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2021/11/2h-ethsia-ekthesi.pdf> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2003) *ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3094/2003 ΦΕΚ 10/Α/22-1-2003 Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις*. Διαθέσιμο: http://www.et.gr/api/DownloadFeksApi/?fek_pdf=20030100294 [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2018) *Ν. 4531/2018 (ΦΕΚ 62 Α'5.4.2018)*. Διαθέσιμο: <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2018/04/4531-2018.IstanbulConvention.pdf> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2021α) *Άρθρο 1 της Υ.Α. 82063/22-10-2021 (ΦΕΚ 5059 Α')*. Διαθέσιμο: https://www.elinyae.gr/sites/default/files/2021-11/5059b_2021.pdf [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2021β) *ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4808 Για την Προστασία της Εργασίας - Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής*

«Επιθεώρηση Εργασίας» - Κύρωση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας - Κύρωση της Σύμβασης 187 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για το Πλαίσιο Προώθησης της Ασφάλειας και της Υγείας στην Εργασία - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την ισορροπία μεταξύ της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής, άλλες διατάξεις του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και λοιπές επείγουσες ρυθμίσεις. Διαθέσιμο: https://www.elinyae.gr/sites/default/files/2021-06/101a_2021.pdf [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

HE Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης ΟΗΕ (2017) *ΣΤΟΧΟΣ 5 – ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ*. Διαθέσιμο: <https://unric.org/el/%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%87%ce%bf%cf%83-5-%ce%b9%cf%83%ce%bf%cf%84%ce%b7%cf%84%ce%b1-%cf%84%cf%89%ce%bd-%cf%86%cf%85%ce%bb%cf%89%ce%bd/> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

HE Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης ΟΗΕ. *Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών*. Διαθέσιμο: https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=10 [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

HE Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης ΟΗΕ. *Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης, 17 για να αλλάξουμε τον κόσμο μας*. Διαθέσιμο: <https://unric.org/el/17-%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%87%CE%BF%CE%B9-%CE%B2%CE%B9%CF%89%CF%83%CE%B9%CE%BC%CE%B7%CF%83-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7%CF%83/> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

Νάσκου-Περράκη Π., Αντωνόπουλος Κ. & Σαρηγιαννίδης Μ. (2019) *Διεθνείς Οργανισμοί*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, Β' Έκδοση.

Πετράκη, Γ. (Επιμ.) (2020) *Γυναικοκτονίες: διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά*. Τετράδια Κοινωνικής Πολιτικής. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Πλιώτας, Β. Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου (2021) *Υπ' αριθμ. 12/3-11-2021 εγκύκλιος*
Θέμα: *Ενδοοικογενειακή Βία*. Διαθέσιμο:

<https://eisap.gr/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82-12-2021/> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

Συμβούλιο της Ευρώπης (2011) *ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ*. Διαθέσιμο: https://isotita.gr/wp-content/uploads/2017/04/Convention_violence-against-women_2011_el_edited.pdf [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]

ΞΕΝΟΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abbott, P. Wallace, C. Tyler, M. κ.ά. (2005) *An Introduction to Sociology: Feminist Perspectives*. Λονδίνο: Routledge.

Bales, K. (2003) “Because She Looks Like a Child”, B. Ehrenreich και A.R. Hochschild (επιμ.). *Global Women*. Λονδίνο: Granta Books.

Caprioli, M. και Boyer, M. (2001) “Gender, Violence and International Crisis”. *The Journal of Conflict Resolution*, τόμ. 45, τχ. 4.

Chowdhry, G. και Nair, S. (επιμ.) (2002) *Postcolonialism and International Relations: Race, Gender and Class*. Λονδίνο: Routledge.

Council of Europe (2015) *Committee of the Parties*. Available at: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/committee-of-the-parties> [Accessed 25 Mai 2022]

Council of Europe (2018) *Gender Equality Strategy 2018-2023*. Available at: <https://www.coe.int/en/web/genderequality/gender-equality-strategy> [Accessed 25 Mai 2022]

Council of Europe (2022) Council Configurations. *Justice and Home Affairs Council configuration (JHA)*. Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/configurations/jha/> [Accessed 25 Mai 2022]

Crawford, M. (2009) *Sex Trafficking in South Asia: Telling Maya’s Story*. Λονδίνο: Routledge.

Ehrenreich, B. (1999) “Fukuyama’s Follies: So What If Women Rule the World”. *Foreign Affairs* (Ιανουάριος-Φεβρουάριος).

- Ehrenreich, B. και Hochschild, A. R. (2003) *Global Women: Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. Λονδίνο: Granta Books.
- EIGE (2016) Gender-based violence. *Data Collection on Violence Against Women*. Available at: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/data-collection> [Accessed 25 Mai 2022]
- EIGE (2017) EIGE's publications. *Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence*. Available at: <https://eige.europa.eu/publications/glossary-definitions-rape-femicide-and-intimate-partner-violence> [Accessed 25 Mai 2022]
- EIGE (2021) EIGE's publications. *Measuring femicide in Spain*. Available at: <https://eige.europa.eu/publications/measuring-femicide-spain> [Accessed 25 Mai 2022]
- Elliot, L. (2004) *The Global Politics of the Environment*. Μπάσινγκστοουκ: Palgrave Macmillan.
- Elshtain, J.B. (1981) *Public Man, Private Women: Women in Social and Political Thought*, Martin Robertson. Πρίστον: Οξφόρδη·Princeton University Press.
- Elshtain, J.B. (1987) *Women and War*. Νέα Υόρκη: Basic Books.
- Elshtain, J.B. (2003) *Just War Against Terror: The Burden of American Power in a Violent World*. Νέα Υόρκη: Basic Books.
- Elshtain, J.B. (2008) *Sovereignty: God, State, and Self*, Νέα Υόρκη: Basic Books.
- Enloe, C. (1989) *Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics*. Λονδίνο: Pandora Books.
- Enloe, C. (1993) *The Morning After: Sexual Politics at the End of the Cold War*. Μπέρκλεϊ: University of California Press.
- Enloe, C. (2000) *Manoeuvres: The International Politics of Militarizing Women's Lives*. Μπέρκλεϊ: University of California Press.
- Enloe, C. (2004) *The Curious Feminist: Searching for Women in a New Age of Empire* Μπέρκλεϊ: University of California Press.
- EU (2022) *Sustainable development in the European Union Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context*. 2022 edition. Διαθέσιμο: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/ks-09-22-019> [Τελευταία πρόσβαση στις 25 Μαΐου 2022]
- EuroLat (2014) – Resolution of 29 March 2014. *URGENT RESOLUTION on femicide in the European Union and Latin America Femicide in the European Union*

and Latin America. Available at:
https://intranet.eulacfoundation.org/en/system/files/feminici_urg_reso.pdf

[Accessed 25 Mai 2022]

European Parliament Briefing (2021) (DROI/ UNODC) *Femicide, its causes and recent trends: What do we know?* Available at:
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/653655/EXPO_BRI\(2021\)653655_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/653655/EXPO_BRI(2021)653655_EN.pdf) [Accessed 25 Mai 2022]

Eurostat (2017) *Murders in Europe committed by a partner. Rate per 100.000 inhabitants in selected countries, 2017.* Available at:
https://icchef.bbc.co.uk/news/2048/cpsprodpb/15903/production/108632388_lithuania.png [Accessed 25 Mai 2022]

Evans, G. και Newham, J. (επιμ.), (1998) *The Penguin Dictionary of International Relations.* Χάρμοντσγουορθ: Penguin.

FAO (2020) *Protecting land and natural resources tenure rights in the era of COVID-19 by heeding the lessons from the past.* Rome. Available at:
<https://doi.org/10.4060/cb0706en> [Accessed 25 Mai 2022]

Finnemore, M. (1996) *National Interests in International Society.* NY: Cornell University Press, Ίθακα.

Finnemore, M. (2003) *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs about the Use of Force.* NY: Cornell University Press, Ίθακα.

Friedman, E. (1995) “Women’s Human Rights: The Emergence of a Movement”, στο J. Peters και A. Wolper (επιμ.), *Women’s Rights, Human Rights: International Feminist Perspectives.* Λονδίνο – Νέα Υόρκη: Routledge.

Friedman, M. (1962) *Capitalism and Freedom.* Σικάγο: Chicago University Press.

Fukuyama, F. (1998) “Women and the Evolution of World Politics”. *Foreign Affairs* (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος).

Giddens, A. (1990) *The Consequences of Modernity.* Κέμπριτζ: Polity Press.

Giddens, A. (1994) *Beyond Left and Right: The Future of Radical Politics.* Κέμπριτζ: Polity Press.

Goldstein, J. (2001) *War and Gender: How Gender Shapes the War System and Vice Versa.* Κέμπριτζ: Cambridge University Press.

Held, V. (2005) *The Ethics of Care: Personal, Political and Global.* Νέα Υόρκη: Oxford University Press.

- Keohane, R. (1986) “Reciprocity in International Relations”. *International Organization*, τόμ. 40, τχ. 1.
- Keohane, R. (1989) “International Relations Theory: Contributions of a Feminist Standpoint”. *Millennium*, τόμ. 18.
- Keohane, R. (1998) “Beyond Dichotomy: Conversations between International Relations and Feminist Theory”. *International Studies Quarterly*, τόμ. 42.
- Keohane, R. και Nye, J. (1977) *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Βοστόνη: Little Brown.
- Liacouras, P. *Counter Terrorism Legislation under Strasbourg Scrutiny: The Article 15 of the European Convention of Human Rights*, 18 pages, forthcoming, πρακτικά συνεδρίου Rule of Law, NY: John Jay College.
- MacKinnon, C. (1989) *Towards a Feminist Theory of the State*, Κέμπριτζ, MA: Harvard University Press.
- Manjoo, R. (2011) *FEMICIDE AND FEMINICIDE IN EUROPE. GENDER-MOTIVATED KILLINGS OF WOMEN AS A RESULT OF INTIMATE PARTNER VIOLENCE*. Expert group meeting on gender-motivated killings of women Organized by the UN Special Rapporteur on Violence against Women, its causes and consequences (12 October),p.6. Available at: <https://www.femicideincanada.ca/sites/default/files/2017-12/SPINELLI%20%282011%29%20FEMICIDE%20AND%20FEMINICIDE%20IN%20EUROPE.pdf> [Accessed 25 Mai 2022]
- Milanovic, B. (2005) *Worlds Apart: Measuring International and Global Inequality*. Πρίστον: Princeton University Press.
- Millett, J. (1969) *Sexual Politics*. Λονδίνο: Grenada.
- Millett, K. (1970) *Sexual Politics*. Νέα Υόρκη: Doubleday.
- Moon, K. (1997) *Sex Amongst Allies: Military Prostitution in US-Korea Relations*. Νέα Υόρκη: Columbia University Press.
- Morgenthau, H. (1946) *Scientific Man Versus Power Politics*. Σικάγο: Chicago University Press.
- Moser, J. και Clark, F. (επιμ.) (2001) *Ways of Knowing: Competing Methodologies in Social and Political Research*. Μπάσινγκστοουκ: Palgrave Macmillan.
- Sen, A. (1990) “More Than a Hundred Million Women are Missing”. *The New York Review of Books*, τόμ. 37, τχ. 20.
- Squires, J. (1999) *Gender in Political Theory*. Κέμπριτζ: Polity Press.

- Stears, J. (1998) *Gender and International Relations: An Introduction*. Κέμπριτζ: Polity Press.
- Sylvester, C. (1994) *Feminist Theory in a Postmodern Era*. Πρίστον: Cambridge University Press.
- Tickner, J.A. (1987) “Hans Morgenthau’s Principles of Political Realism: A Feminist Reformulation”. *Millennium*, τόμ. 17, τχ. 3.
- Tickner, J.A. (1992) *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. Νέα Υόρκη: Columbia University Press.
- Tickner, J.A. (2001) *Gender in World Politics: Issues and Approaches in the Post-Cold War Era*. Νέα Υόρκη: Columbia University Press.
- Tickner, J.A. (2002) “Feminist Perspectives on 9/11”. *International Studies Perspectives*, τόμ. 3, τχ. 4.
- True, J. (2009) “Feminism”, στο S. Burchill κ.ά. (επιμ.) *Theories of International Relations*. Μπάσινγκστοκ: Palgrave Macmillan.
- Truong, T., Wieringa, S. Chahachhi, A. (2007) *Engendering Human Security: Feminist Perspectives*. Λονδίνο: Zed Books.
- UN Department of Economic and Social Affairs (DESA) (2021) The Sustainable Development Goals Report Extended Report, -Goal 5- *Achieve gender equality and empower all women and girls*. Available at: [https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/extended-report/Goal%20\(5\)_final.pdf](https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/extended-report/Goal%20(5)_final.pdf) [Accessed 25 Mai 2022]
- UN Economic and Social Council (2013) *Statement submitted by the Academic Council on the United Nations System, a non-governmental organization in consultative status with the Economic and Social Council*. Commission on Crime Prevention and Criminal Justice Twenty-second session Vienna, 22-26 April 2013. E/CN.15/2013/1. Available at: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_22/E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf [Accessed 25 Mai 2022]
- UN General Assembly Resolution (2015) “*Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*”, A/RES/70/1. Available at: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E [Accessed 25 Mai 2022]

UN High-level Political Forum on Sustainable Development (HLPF) Available at:
<https://hlpf.un.org/> [Accessed 25 Mai 2022]

UN Human Rights office of the High Commissioner (OHCHR) (2020) *E/2020/63: Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on economic, social and cultural rights to the Economic and Social Council*. Available at:
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/140/53/PDF/G2114053.pdf?OpenElement>
[Accessed 25 Mai 2022]

UN Office of Drugs and Crime (2000) *United Nations Convention against Transnational Organised Crime and the Protocols Thereto*. Available at:
<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>
[Accessed 25 Mai 2022]

UN Treaty Collections (1904) *International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic (adopted 18 May 1904, entered into force 18 July 1905)*, *ILNTS* 83. Available at:
https://treaties.un.org/doc/Treaties/1920/09/19200907%2006-00%20AM/Ch_VII_8p.pdf [Accessed 25 Mai 2022]

UN Treaty Collections (1910) *International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic, Paris, 4 May 1910*. Available at:
https://treaties.un.org/doc/Treaties/1888/01/18880101%2006-01%20AM/Ch_VII_10p.pdf [Accessed 25 Mai 2022]

UN Treaty Collections (1921) *International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children (adopted 30 September 1921, entered into force 15 June 1922)* 9 *LNTS* 415. Available at:
https://treaties.un.org/doc/Treaties/1921/09/19210930%2005-59%20AM/Ch_VII_3p.pdf [Accessed 25 Mai 2022]

UN Treaty Collections (1933) *International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age, (adopted 11 October 1933, entered into force 24 October 1934)* 150 *LNTS* 431. Available at:
https://treaties.un.org/doc/Treaties/1933/10/19331011%2006-00%20AM/Ch_VII_5p.pdf [Accessed 25 Mai 2022]

UN Women (2020) *The COVID-19 pandemic has increased the care burden, but by how much?* Available at: [The COVID-19 pandemic has increased the care burden, but by how much? | UN Women Data Hub](#) [Accessed 25 Mai 2022]

- UN Women. *Commission on the Status of Women*. Available at: <https://www.unwomen.org/en/csw> [Accessed 25 Mai 2022]
- UN. *Member States*. Available at: <https://www.un.org/en/about-us/member-states> [Accessed 25 Mai 2022]
- UNODC (2006) *Trafficking in Persons: Global Patterns*. Βιέννη: UN High Commission for Refugees. Available at: https://www.unodc.org/pdf/traffickinginpersons_report_2006ver2.pdf [Accessed 25 Mai 2022]
- UNODC (2006) *Trafficking in Persons: Global Patterns*. Βιέννη: UN High Commission for Refugees. Available at: https://www.unodc.org/pdf/traffickinginpersons_report_2006ver2.pdf [Accessed 25 Mai 2022]
- UNODC (2018) GLOBAL STUDY ON HOMICIDE Gender-related killing of women and girls. Vienna. Available at: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf [Accessed 25 Mai 2022]
- UNODC (2018) *GLOBAL STUDY ON HOMICIDE Gender-related killing of women and girls*. Vienna. Available at: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf [Accessed 25 Mai 2022]
- Vincent, J. (1986) *Human Rights and International Relations*, Κέμπριτζ: Cambridge University Press.
- Waltz, K. (1959) *Man, the State, and War*. Νέα Υόρκη: Columbia University Press.
- Wilkinson, R. και Pickett, K. (2010) *The Spirit Level: Why Equality is Better for Everyone*. Χάρμοντσγουορθ: Penguin.
- World Health Organization (WHO) & Pan American Health Organization (PAHO) (2012) *Understanding and addressing violence against women: femicide*. Available at: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/77421> [Accessed 25 Mai 2022]
- Yuval-Davis, N. (1997) *Gender and Nation*. Λονδίνο: Sage.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Στόχος 5: ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ (GENDER EQUALITY)

«Επιτυγχάνουμε την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση όλων των γυναικών και κοριτσιών»

5.1 Τερματισμός κάθε μορφής διακρίσεων κατά των γυναικών και κοριτσιών, οπουδήποτε.

5.2 Εξάλειψη όλων των μορφών βίας κατά όλων των γυναικών και κοριτσιών, τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια ζωή, συμπεριλαμβανομένης της εμπορίας ανθρώπων καθώς και της σεξουαλικής και κάθε άλλου είδους εκμετάλλευσης.

5.3 Εξάλειψη όλων των επιβλαβών πρακτικών, όπως ο παιδικός, πρόωρος και καταναγκαστικός γάμος καθώς και ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων.

5.4 Αναγνώριση και εκτίμηση της μη αμειβόμενης φροντίδας και οικιακής εργασίας, μέσω της παροχής δημόσιων υπηρεσιών, υποδομών και πολιτικών κοινωνικής προστασίας, και της προαγωγής της κοινής ευθύνης μέσα σε ένα νοικοκυριό και στην οικογένεια, ανάλογα με τις εκάστοτε εθνικές ιδιαιτερότητες.

5.5 Διασφάλιση της πλήρους και αποτελεσματικής συμμετοχής καθώς και των ισότιμων ευκαιριών ανάληψης ηγετικού ρόλου των γυναικών σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων στην πολιτική, οικονομική και δημόσια ζωή.

5.6 Διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία καθώς και διασφάλιση των αναπαραγωγικών δικαιωμάτων, όπως έχει συμφωνηθεί με βάση το Πρόγραμμα Δράσης της Διεθνούς Διάσκεψης για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη, την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου, και τα έγγραφα που προέκυψαν από τις διασκέψεις αναθεώρησης.

5.a Δρομολόγηση μεταρρυθμίσεων οι οποίες θα παράσχουν στις γυναίκες ίσα δικαιώματα ως προς τους οικονομικούς πόρους, καθώς και πρόσβαση στην ιδιοκτησία, στον έλεγχο της γης και άλλων μορφών ιδιοκτησίας, στις

χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, στις κληρονομίες και στους φυσικούς πόρους, σύμφωνα με την εκάστοτε εθνική νομοθεσία.

5.β Ενίσχυση της χρήσης της τεχνολογίας γενικής εφαρμογής, και ιδίως της τεχνολογίας της πληροφορίας και των επικοινωνιών, προωθώντας έτσι την ενδυνάμωση των γυναικών.

5.γ Υιοθέτηση και ενίσχυση ορθών πολιτικών και εφαρμόσιμων νομοθεσιών που αποβλέπουν στην προώθηση της ισότητας των φύλων και τη χειραφέτηση των γυναικών και των κοριτσιών σε όλα τα επίπεδα (ΗΕ Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης ΟΗΕ, 2017)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Συμβουλευτικά Κέντρα Δικτύου Δομών για την πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναϊκών	
ΣΚ ΓΓΔΟΠΠΦ	ΣΚ ΟΤΑ
Συμβουλευτικό Κέντρο Αθήνας.	Συμβουλευτικό Κέντρο Αλεξανδρούπολης.
ΣΚ ΓΓΔΟΠΠΦ – ΚΕΘΙ	Συμβουλευτικό Κέντρο Άρτας.
Συμβουλευτικό Κέντρο Πολύκεντρο.	Συμβουλευτικό Κέντρο Βέροιας.
Συμβουλευτικό Κέντρο Ιωαννίνων.	Συμβουλευτικό Κέντρο Ζακύνθου.
Συμβουλευτικό Κέντρο Ηρακλείου.	Συμβουλευτικό Κέντρο Θήβας.
Συμβουλευτικό Κέντρο Θεσσαλονίκης.	Συμβουλευτικό Κέντρο Καβάλας.
Συμβουλευτικό Κέντρο Κέρκυρας.	Συμβουλευτικό Κέντρο Καλαμάτας.
Συμβουλευτικό Κέντρο Κοζάνης.	Συμβουλευτικό Κέντρο Καστοριάς.
Συμβουλευτικό Κέντρο Κομοτηνής.	Συμβουλευτικό Κέντρο Κατερίνης.
Συμβουλευτικό Κέντρο Λαμίας.	Συμβουλευτικό Κέντρο Δραπετσώνας-Κερατσινίου.
Συμβουλευτικό Κέντρο Λάρισας.	Συμβουλευτικό Κέντρο Κεφαλονιάς.
Συμβουλευτικό Κέντρο Μυτιλήνης.	Συμβουλευτικό Κέντρο Κορίνθου.
Συμβουλευτικό Κέντρο Πάτρας.	Συμβουλευτικό Κέντρο Κω.
Συμβουλευτικό Κέντρο Πειραιά.	Συμβουλευτικό Κέντρο Περιστερίου.
Συμβουλευτικό Κέντρο Σύρου.	Συμβουλευτικό Κέντρο Πρέβεζας.
Συμβουλευτικό Κέντρο Τρίπολης.	Συμβουλευτικό Κέντρο Ηλείας-Πύργου.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Ρεθύμνου.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Ρόδου.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Σερρών.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Τρικκαίων.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Φλώρινας.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Φυλής.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Χαλανδρίου.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Χαλκίδας.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Χίου.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Καρδίτσας.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Ελευσίνας.
	Συμβουλευτικό Κέντρο Σαλαμίνας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Λίστα Οργανώσεων και Φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Έμφυλης βίας στον Προσφυγικό Πληθυσμό	
Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Προεδρεύων φορέας)	https://www.unhcr.org/gr/
Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΔΟΠΙΦ) (Συν-προεδρεύων φορέας)	https://isotita.gr/
Κέντρο Συντονισμού για θέματα μεταναστών και προσφύγων	https://www.accmr.gr/el/
Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)	https://greece.iom.int/
ΔΙΟΤΙΜΑ- Κέντρο γυναικείων ερευνών και μελετών	https://diotima.org.gr/
UNICEF	https://www.unicef.org/greece/
Εθνικός Μηχανισμός αναφοράς για την Προστασία Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων (ΕΜΑ)	https://www.ekka.org.gr/index.php/el/ethnikos-mixanismos-anaforas
Γιατροί του Κόσμου	https://mdmgreece.gr/
Θετική Φωνή	https://positivevoice.gr/
Βαβέλ- Μονάδα Ψυχικής Υγείας για Μετανάστες	https://babeldc.gr/
Δανικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (Danish Refugee Council -DRC)	https://drc.ngo/our-work/where-we-work/europe/greece/
ΜΕΤΑδραση	https://metadrasi.org/
Μέλισσα Δίκτυο Μεταναστριών στην Ελλάδα	https://melissanetwork.org/
Γιατροί Χωρίς Σύνορα	https://msf.gr/
Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες	https://www.gcr.gr/el/
A21- Anti-trafficking Campaign	https://www.a21.org/content/greece/gr4wco
Solidarity Now	https://www.solidaritynow.org/
Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός	http://www.redcross.gr/
Κάριτας Ελλάς	https://caritas.gr/
Human Rights 360	https://www.humanrights360.org/el/
PRAKSIS	https://praksis.gr/
International Rescue Committee (IRC)	https://www.rescue.org/Hellas
ΚΜΟΠ- Κέντρο Κοινωνικής Δράσης και Καινοτομίας	https://www.kmop.gr/el/
Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών	http://www.transgender-association.gr/
Safe Place International	https://www.safeplaceinternational.org/?lang=el
Samos LGBTQI+ Group	https://www.samosvolunteers.org/lgbtqi-support-group